

Tisdagen den 11 februari
Kl. 11.59–12.09
13.00–15.52
18.00–21.34

§ 1 Minnesstund

Minnesstund

Minnesstunden inleddes med en tyst minut för att hedra minnet av offren för våldsdådet i Örebro.

Anf. 1 TALMANNEN:

Ärade ledamöter och statsråd! Vi har samlats här i dag i riksdagens kammare, hjärtat i den svenska demokratin, för att vi, som enligt regeringsformen är folkets främsta företrädare, ska hedra minnet av dem som mördades i det fruktansvärda våldsdådet på Risbergska skolan i Örebro.

Just vi samlas just här i kammaren eftersom massskjutningen i Örebro inte enbart var ett angrepp på de individer som föll offer för mördarens kulor utan också ett angrepp på allt det vårt land och vårt samhälle är, allt det vi vill att Sverige ska stå för – medmänsklighet och respekt för varje människas unika och oskattbara värde.

När vi runt om i hela vårt land sänkte Sveriges flagga på halv stång i morse och sedan lät den gå i topp igen alldeles nyss, när den tysta minuten hade avslutats, var det en tyst, symbolisk motståndshandling mot våldet. Budskapet var att vi först sörjer offren och den skada som vårt samhälle drabbats av men att vi sedan, mitt i sorgen, förenas i en beslutsamhet att inte låta våldet och ondskan segra.

Vi väntar alla på svar på frågan om varför detta skedde, varför människor som gick till skolan för att vidga sitt vetande och för att utvecklas som individer och som samhällsmedlemmar blev måltavlor för besinningslöst våld och varför hundratals barn, ungdomar och vuxna runt om i Örebro fick uppleva en skräckfylld eftermiddag i väntan på att få lämna sina inrymda skolor.

Svaret på frågan om varför är viktigt för alla som drabbats personligen. Det är viktigt för de många människor med utländsk bakgrund som nu känner en särskild oro. Det är viktigt för hela vårt samhälle. Svaret behövs för att vi ska göra rätt vägval för framtiden, för att vi ska kunna förhindra att något liknande händer igen.

I väntan på svar har många under den vecka som gått försökt sätta ord på det som hänt. Orden räcker inte alltid till, och ibland är stillhet väl så kraftfullt som ord. Men jag tror ändå att orden kan hjälpa oss att förstå det som egentligen är ofattbart. Två ord som jag tänkt mycket på under dessa mörka dagar är ondska och kärlek. Vi människor är kapabla att begå onda gärningar som förorsakar omätbart lidande, men vi har också förmågan att

älska, att visa kärlek och godhet – gentemot dem som betyder allra mest för oss men också gentemot dem vi inte känner.

När vi i framtiden ser tillbaka på dessa dagar av sorg är jag övertygad om att bevisen på kärlek, godhet, medmänsklighet, solidaritet och gemenskap kommer att lysa så mycket starkare än gärningsmannens onda handlingar. Dessa bevis kommer att lysa som gnistrande stjärnor en mörk vinternatt.

Starkast av allt lyser förstås de gripande berättelser vi fått ta del av om hur människor på Risbergska skolan sände hälsningar av kärlek till sina närmaste när de inte visste om de skulle överleva eller inte. Deras tankar var inte fyllda av hat mot gärningsmannen utan av kärlek till sina närstående. Det visar hur djupt rotad förmågan att älska är inom oss människor.

Men jag tänker också på skolans anställda och elever som varnade varandra för faran, hjälpte skadade och såg till att så många som möjligt kunde sätta sig i säkerhet. Jag tänker på hur viktigt det var att Örebro kommun hade sett till att alla på skolan visste hur de skulle handla i en situation som denna.

Jag tänker på poliser och på medarbetare inom SOS Alarm, räddningstjänst och sjukvård som gjorde allt de kunde för att hjälpa och rädda liv. Jag tänker på vaktmästaren som såg en skottskadad kvinna. Hans första tanke var att hjälpa sin nästa, inte att rädda sig själv. Han sprang mot faran, inte mot säkerheten.

Jag tänker på den våg av värme och medmänsklighet som svept över vårt land sedan det ofattbara inträffade. Den sorg som präglade veckan som gått är gemensam. Den finns hos oss alla, i hela vårt samhälle. Men den är också individuell, personlig hos dem som drabbats särskilt.

”Jag kan inte dela din sorg; den är odelbar, hel”, skrev Bodil Malmsten i dikten *Sorg*, som jag ofta återvänder till. Men vårt budskap till dig som förlorat en närstående är ändå: Du är inte ensam. Bodil Malmstens dikt har nämligen en fortsättning: ”Jag är den skonade delen av dig. Jag vill bara säga att vi är här.”

Det är i situationer som denna som vi visar vilka vi är som individer men också som samhälle. Att så många den ödesdigra dagen gav prov på handlingsberedskap, osjälviskhet och mod fyller mig med tillförsikt. Att så många under veckan som gått visat prov på medmänsklighet inger hopp.

Låt oss sörja dem vi förlorat, men samtidigt förenas i löftet att vi aldrig kommer att låta våldet segra.

Tack!

Minnesstunden avslutades med att poeten och ledamoten av Svenska Akademien Jila Mossaed läste en dikt ur sin diktsamling *Vad jag saknades här*.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.09 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 13.00.

Sammanträdet återupptogs kl. 13.00.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 21 januari justerades.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:380

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:380 Sjukskrivnas möjligheter att återgå i arbete
av Jessica Rodén (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 februari 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 4 februari 2025

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

Johanna Mihaic

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:392

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:392 Matpriserna
av Sanne Lennström (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 mars 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 10 februari 2025

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Elisabeth Sundin

Ämnesråd

Interpellation 2024/25:402

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:402 Konkurer
av Linus Sköld (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 mars 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 10 februari 2025
Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Elisabeth Sundin
Ämnesråd

Interpellation 2024/25:403

Till riksdagen
Interpellation 2024/25:403 Försäljningen av statliga bolag
av Linus Sköld (S)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 mars 2025.
Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 10 februari 2025
Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Elisabeth Sundin
Ämnesråd

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Redogörelser
2024/25:NL1, PN1, RAN1, RAR1, SN1 och ÖN1 till konstitutionsutskottet

Motioner
2024/25:3316 till kulturutskottet
2024/25:3323 och 3328 till konstitutionsutskottet
2024/25:3321, 3325, 3329 och 3333 till miljö- och jordbruksutskottet
2024/25:3319, 3322, 3327, 3330 och 3331 till socialutskottet
2024/25:3317 och 3320 till miljö- och jordbruksutskottet

*Riksdagens
arbetsformer*

§ 5 Riksdagens arbetsformer

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU14
Riksdagens arbetsformer
föredrogs.

Anf. 2 HANS EKSTRÖM (S):
Fru talman! Breda politiska majoriteter bakom bestämmelser om demokratiska regler och former har ett egenvärde. Legitimiteten för demokratin ökar, och enigheten visar uppställningen för demokratin. Det är därför olyckligt när det i fråga efter fråga blir oenighet även i parlamentariska

utredningar om grundlagsfrågor. Svensk praxis har varit att söka konsensuslösningar.

Vi debatterar i dag betänkandet KU14 *Riksdagens arbetsformer*. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner.

En del motioner står för den nya tidens högervåg. Ett exempel på symbolpolitik är motionerna om riksmötets öppnande där man vill gå tillbaka till öppnande på Slottet, i Rikssalen, som det var fram till 1974. Det var ju en stilig teater, måste man erkänna, men symboliskt var det en väldigt egendomlig uppvisning av kungamakten att det svenska parlamentet skulle gå till Rikssalen. Till och med i England får ju kungen åka till parlamentet och blir inte ens insläppt i underhuset för att han inte ska kunna utöva någon makt. Men här vill man alltså flytta tillbaka riksmötets öppnande till Rikssalen.

Tänk på inledningen av regeringsformen: All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Skulle symbolen för det vara att kungen bjuder in riksdagen till Slottet? Knappast.

Andra frågor som kommer upp i motionerna är till exempel vilka flaggor som ska förekomma i plenisalen. Det är tydligen så att EU-flaggan stör en del. För mig är det ganska självklart: I och med att vi har lämnat över en del av den offentliga makten i Sverige till unionen måste vi också ha unionens symbol här i plenisalen.

En annan sak är placeringen i kammaren. Svensk tradition är att man sitter efter vilken valkrets man är invald i. Då får man faktiskt umgås med sverigedemokrater, moderater, vänsterpartister och alla möjliga. Och tänk, jag har aldrig lidit av det. Jag tycker också att det bidrar till att symbolisera att vi även representerar olika delar av landet. Skulle inte också en effekt av att sitta partivis vara att vi symboliserade en ökad polarisering? Önskar vi det?

Anf. 3 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 5.

Vi talar i dag om betänkandet KU14 *Riksdagens arbetsformer*, och arbetsformerna har betydelse för att det arbete som sker i Sveriges riksdag är tydligt och lättillgängligt för medborgarna. Arbetsformerna formar även den omfattande organisation av tjänstemän som arbetar med att implementera de beslut som tas i Sveriges riksdag.

I detta betänkande behandlas ett flertal motioner som inkommit från Sverigedemokraterna. Jag kommer i mitt anförande att gå in mer ingående på två av dessa.

Det jag tänkte börja med att lyfta är en högtid som har lång historisk förankring, en dag då vi ges möjlighet att lyssna på intressanta, dagsaktuella reflektioner från vår statsminister och Hans Majestät Konung Carl XVI Gustaf. Det jag talar om, fru talman, är riksmötets öppnande, en högtidsdag med anor långt tillbaka i tiden.

Sverigedemokraterna anser att riksmötets öppnande ska hållas på Kungliga slottet. Det är ju faktiskt så, fru talman, att denna ceremoni på Slottet var, som Sverigedemokraterna nämner i sin motion, ett naturligt inslag i den svenska konstitutionen fram till 1974, då den tyvärr avskaffades.

Monarkin är en del av vår svenska identitet och är väl förankrad i den svenska folksjälen. Här finns goda möjligheter att göra detta till en större ceremoni som ges utrymme ut på Norrbro och kringliggande gator så att detta kan bli en högtid där alla svenskar kan delta och känna samhörighet – en högtid som skapar sammanhållning, fru talman.

Genom att flytta riksmötets öppnande till Kungliga slottet förtydligar vi också att vår svenska historia är djupt sammankopplad med kungahuset. Vi lever i en tid där det finns partier här i Sveriges riksdag som vill avskaffa monarkin. Sverigedemokraterna, fru talman, ser inte bara kungahuset som en symbol för Sverige och en del av vårt kulturarv; vi ser också kungahusets representanters viktiga arbete för ökad sammanhållning i samhället. Vi ser också kungafamiliens föredömliga arbete när det kommer till internationella relationer som resulterar i ökat samarbete och ökad handel mellan Sverige och andra länder.

Fru talman! En annan viktig motion från Sverigedemokraterna som tas upp i detta betänkande handlar om vikten av att det svenska språket vårdas och respekteras som den kulturskatt det är, detta inte minst i riksdagsarbetet. Vi anser att det behövs såväl interna som externa styrdokument som ska komplettera den svenska språklagen. Dessa styrdokument ska fungera som en mall för utskottsarbetet och för våra utskottskanslier i det dagliga arbetet.

Som vi nämner i vår motion finns det en modell på Island. Där har man en språkmodell med stort fokus på att vårda och bevara det vackra isländska språket. Låt oss ta in mer kunskap och reflektioner från Island kring allt detta! Här kan konstitutionsutskottet visa vägen, som utskottet har gjort i så många andra viktiga frågor. Låt oss villkorslöst träffa representanter från Island för att fördjupa oss i det arbete som Island så föredömligt har gjort kring värnandet och användandet av det isländska språket! Sedan kan vi diskutera hur vi ska gå vidare.

Ett annat alltmär angeläget argument, fru talman, för att vi behöver ytterligare styrdokument kring användandet av det svenska språket i riksdagsarbetet är den artificiella revolution vi just nu är i början av och som kommer att få stor påverkan på vårt samhälle. Den kommer att resultera i många positiva aspekter men även många utmaningar, till exempel hur vi ska stävja en ökad digitaliserad brottslighet.

Här uppstår ändå en del frågor. Räcker till exempel den gällande språklagen till när användande av olika digitala hjälpmedel blir allt vanligare i arbetet för såväl våra riksdagsledamöter som riksdagens tjänstemän?

När det uppstår frågor som inte ger tydliga svar är det en bra väg framåt att söka kunskap och ta lärdom från andra som redan har gjort en resa i den riktning som vi ser har fungerat väl. Jag tänker på mitt exempel om Island.

Sverigedemokraterna anser att Myndigheternas skrivregler inte räcker ända fram, utan det behövs ytterligare styrdokument för att påvisa svenska språkets särställning. Det är därför vi lyfter fram denna fråga i en av våra kommittémotioner om hur vi tillsammans kan värna användandet av svenska språket i Sveriges riksdag.

Anf. 4 ULRIK NILSSON (M):

Fru talman! Motionsbetänkandet om riksdagens arbetsformer handlar i grunden om en av de viktigaste demokratiska institutionerna vi har i Sverige. Vi skulle kunna säga att det är demokratins finrum, ett ställe där vi

låg målt och sakligt ska kunna analysera och värdera åsikter och där vi ska visa respekt för att vi tycker olika därför att vi av olikheten stärker argumenten, skärper tanken och kommer vidare.

Just eftersom vi befinner oss i finrummet förutsätter det att vi respekterar varandra – varandras agerande och åsikter. Och just därför bör vi också akta oss för att alltför snabbt markera förändringar. Snarare ska vi som en sann konservativ ta oss framåt som en roddare: snegla bakåt för att hålla kursen men röra oss mot framtiden. Därför bör vi ha stor respekt för att vi har olika uppfattningar om hur vi ska utrusta, placera eller planera rummet. Syftet är att ha en saklig, öppen och ärlig debatt riksdagsledamöter emellan.

Vårt agerande i denna lokal ska naturligtvis spegla tradition och historia samt peka mot den framtid vi har ett ansvar att bädda för.

Fru talman! Grundsynen för ett stort antal av förändringarna är att utöva stor försiktighet och att söka enighet om vad vi bör och ska göra. Det vi gör här spelar roll, och den anda vi visar här spelar roll.

Jag vill beröra två frågor som tas upp i betänkandet. Det finns några motioner som gäller arvoden för riksdagsledamöterna. Där har vi valt en princip som innebär armlängds avstånd, det vill säga en arvodesnämnd som bestämmer arvoden. Jag tror att det är det enda rimliga. Det är inte rimligt att vi själva funderar över vad vårt arbete är värt och vad lönerna ska vara. Det innebär också att det är lika lite rätt att vi vill höja arvoden som att vi vill sänka dem. I båda fallen frångår vi den bärande principen att det är någon annan som utvärderar det vi gör. Därför har jag på principiella grunder svårt att acceptera de motioner som föreslår att nivån ska bestämmas på annat sätt. Då har vi en synpunkt på det vi inte ska ha en synpunkt på.

Fru talman! Den största nyheten i betänkandet är det tillkännagivande som föreslås riktas till riksdagsstyrelsen, som tyvärr föranleds av att det har skett säkerhetsincidenter i kammaren. Vi bör se över hur vi ska kunna bevara en arena där vi kan ta emot och höra åsikter och argument från varandra utan störningar. Frågan är hur vi å ena sidan kan bevara öppenheten, tillgängligheten och idéinflödet och å andra sidan säkerställa goda arbetsvillkor för riksdagsledamöterna. Detta leder till ett antal överväganden. Först och främst, och för oss i konstitutionsutskottet det självklara, kommer de juridiska övervägandena. Var går gränsen för när offentlighet kan innebära en störning? Vilka åtgärder kan man genomföra för att öka säkerheten som inte orimligt inskränker medborgarnas möjlighet till insyn?

Det finns också principiella överväganden, nämligen hur vi ska hantera öppenheten så att riksdagen inte blir ett slutet Babels torn utan i stället en öppen arena där vi samtidigt klarar av att säkra vår tillvaro. Låt mig uttrycka mig som när jag lärde mig radarteknik i det militära, nämligen att vi måste väga upptäcktssannolikheten, att vi kan fånga in de individer som hotar vår demokrati, mot falskalarmsrisken, så att vi inte underkänner mänskliga rättigheter för människor som har en fullt legitim inställning att rikta sitt missnöje mot eller sina synpunkter till oss ledamöter. Jag konstaterar att min mejlbox har erfarit detta i dagarna.

Om vi nu har sett över de juridiska och de principiella övervägandena kommer vi tillbaka till där vi började, nämligen hur estetiken ser ut i salen. Hur främjar och markerar vi öppenheten så att vi klarar att hantera en

öppen debattarena i salen utan störande eller provocerande element? Det är nog ingen som önskar dem. Det är en grannliga uppgift, och det är därför vi säger att vi ska ägna oss åt att seriöst se över dessa frågor. Därför föreslås i betänkandet ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande 14, *Riksdagens arbetsformer*.

Anf. 5 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Jag tänkte börja med att yrka bifall till reservation 3.

Vad gör vi riksdagsledamöter egentligen? Det är en fråga som jag får ofta. Jag vet att om man skulle fråga alla riksdagsledamöter skulle svaren skilja sig mycket åt, men mycket skulle också vara sig likt. Vi voterar och vi går på utskottsmöten. Men utöver det gör vi alla stora skillnader i hur vi prioriterar eller väljer att spendera den tid då vi har förmånen att få representera våra väljare i riksdagen.

Men hur ska vi göra för att riksdagen ska fungera på bästa sätt? Och hur bör det arbetet se ut i framtiden? Vilka förutsättningar ska vi ha, och vilka förutsättningar ska gälla för oss och andra som arbetar i detta parlament?

Svaren finns delvis i detta betänkande, och de berör allt från förtroendevaldas arbetsvillkor till hur vi ska sitta och vilka flaggor som ska hänga i denna kammare. Ibland handlar de även om var talmannen ska bo någonstans. Det är minst sagt högt och lågt i betänkandet, och ibland kan man förundras över den idériakedom som finns hos vissa ledamöter om deras egen vardag.

Vi kan se att arbetet verkligen har förändrats under de senaste decennierna, från tvåkammarsdag till enkammarsdag, från flytande votingstillfällen till bestämda tider. Det har gjorts flera andra anpassningar för att möjliggöra för fler medborgare i Sverige att kandidera och få förtroendet att vara riksdagsledamot, exempelvis genom barnverksamheten i riksdagen.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet driver förslag om just att ledamöter bör få sänkta arvoden. Vi anser att det är viktigt att vi ledamöter inte lever i en helt annan ekonomisk verklighet än den som de vi representerar lever i. Och det motionerar vi i Vänsterpartiet om varje år.

De senaste 20 åren har riksdagsledamöters arvode stigit kraftigt. Det ligger nu på 78 500 kronor per månad. De senaste åren har dessutom flera skatteförenklingar genomförts som gynnat höginkomsttagare, som vi riksdagsledamöter är. Det har också gett ett antal extra tusenlappar per månad.

Samtidigt har den stora, breda allmänheten de senaste åren brottats med hög inflation, höga matpriser, höga elpriser och osäkerhet kring jobb. Just nu har vi också rekordhög arbetslöshet i landet.

Tidigare talare var inne på det här med armlängds avstånd. Jag tycker att armlängds avstånd är en bra modell när det gäller arvodena, men jag tycker att man behöver fundera lite grann på frågan. Saker har också skett de senaste åren. Avgångsvillkoren för oss ledamöter som verkar i riksdagen just nu är inte alls lika generösa som de var för några år sedan – apropå att saker kan förändras till, enligt mig, det bättre.

De senaste decennierna har vi också sett en allt snabbare utveckling av vårt samhälle. Vi ser en digitalisering, och vi ser AI. Vi har även upplevt en pandemi, och ett krig pågår fortfarande i vår närhet. Det är en verklighet

som är runt omkring. Det är givetvis viktigt att vi på olika sätt tillgängliggör vår verksamhet, men ibland behöver vi också anpassa oss till den verklighet som vi lever i. I det här parlamentet behöver man göra tillgänglighet till en viktigare fråga än tidigare, så att alla som vill och kan ska ha möjlighet att kandidera och bli valda till riksdagsledamöter.

Fru talman! Riksdagen sägs ofta vara demokratins hjärta. En förutsättning för att vara riksdagsledamot är självklart att man ska kunna känna sig trygg och veta vad man gör ifall man blir utsatt för hot och hat. Just nu pågår en översyn genom riksdagsutredningen där det tas upp. Och vi i KU kommer framöver att behandla ett betänkande om just att säkerställa säkerhet för ledamöter i kommun- och regionsammanhang. Att man ska kunna känna sig trygg är självklart en förutsättning för att man ska kunna kandidera och vilja vara parlamentariker.

I detta betänkande finns också ett förslag om tillkännagivande. KU anser att man ska göra en översyn av säkerheten i denna kammare, eftersom det har skett ett antal incidenter. Samtidigt är det enligt utskottet en självklar utgångspunkt att sammanträdena också framöver ska vara tillgängliga för allmänheten. Det kommer helt enkelt som alltid att behöva bli en balans mellan offentlighet och säkerhet.

Men om jag ska vara helt ärlig, fru talman, känner jag mig oerhört trygg när jag är i den här kammaren. Jag vet att de som sitter på läktaren här uppe har genomgått en säkerhetskontroll. Det är inte i den här kammaren som jag känner otrygghet. Det är utanför kammaren som det ibland kan kännas otäckt att vara förtroendevald politiker.

Om man ska prata om riksdagen som demokratins hjärta behöver man framför allt prata om alla andra delar av vårt samhälle som också är delar av demokratin. De är ju demokratins kroppsdelar.

Med tanke på det fruktansvärda dådet i Örebro för ungefär en vecka sedan behöver vi kanske fundera mer på hur vi kan stärka tryggheten och skapa ett samhälle med balans, så att vi inte skrämmar oss till instängdhet i onödan.

Anf. 6 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Demokratin kan inte tas för given. Den kräver ständigt underhåll. I vårt svenska parlamentariska system är riksdagen hjärtat, men precis som vilket annat hjärta som helst behöver det rätt förutsättningar för att fungera.

Detta motionsbetänkande, KU14, handlar om förslag om hur vi kan stärka riksdagens arbetsformer, så att vi kan fatta beslut för Sverige och för vår nations framtid. För att riksdagen ska kunna utföra sitt uppdrag effektivt måste vi ha arbetsformer som är såväl moderna som rättssäkra och funktionella.

Fru talman! Jag vill lyfta fram några särskilt viktiga punkter ur ett kristdemokratiskt perspektiv. Svensk demokrati är stark, men den är inte immun mot hot. Vi har sett demokratin hotas i andra länder, bland annat i Kenya som några av oss svenska riksdagsledamöter besökte i förra veckan. I parlamentet där kan man fortfarande se spåren efter den stormning och förödelse som ägde rum för en tid sedan.

Vi har sett i olika delar av världen hur politiker har attackerats och den demokratiska debatten har kvävts genom skräck, hot och tystnadskultur.

Sådana angrepp på den fria och öppna demokratin får aldrig accepteras åt något håll.

Vi såg det också här i kammaren så sent som i höstas. Under en interpellationsdebatt i oktober 2024 blev vår utrikesminister attackerad i kammaren här i riksdagen, i hjärtat av vår demokrati. Det är en händelse som borde få oss alla att stanna upp och reflektera. Det var en attack på inte bara en enskild person, utan på demokratin i sig.

Fru talman! Demokratin bygger på det öppna samtalet och på att vi, folkets valda företrädare, kan mötas i denna kammare för att debattera, granska och fatta beslut. Men den bygger också på trygghet, på att ingen av oss ska behöva tveka inför att ta till orda eller känna oro för vår säkerhet.

Attacken mot vår utrikesminister här inne i kammaren är en påminnelse om att inte ta detta för givet. Offentligheten är en given och självklar del av riksdagens arbete. Men vi måste också säkerställa tryggheten för ledamöterna och personalen. Därför är det nu helt nödvändigt att se över riksdagens arbetsformer och särskilt säkerheten, så att kammarens sammanträden kan genomföras under trygga och ordnade former.

Konstitutionsutskottet föreslår därför i det här betänkandet ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om en översyn av förutsättningarna för att säkerställa genomförandet av kammarens sammanträden. Vi ser fram emot de förslag som riksdagsstyrelsen kommer att presentera efter denna översyn.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 7 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Det parlamentariska arbetet, närmare bestämt hur vi här i riksdagen arbetar för att söka lösningar på de problem vi ser i samhället, är bara delvis reglerat. Formerna för riksdagsarbetet har utvecklats under lång tid, och genom åren har våra politiska partier kommit fram till arbetssätt som jag menar gynnar alla och som bidragit till en konstruktiv anda i politiken, oavsett hur mandaten fördelats i det senaste riksdagsvalet. De arbetssätt som har tagit form utan att de behövt regleras har blivit till praxis som respekterats och som partier, oavsett färg, har följt.

Dessvärre ser jag nu en del som oroar när det gäller respekten för de demokratiska spelreglerna, inte minst i stora delar av vår omvärld men tyvärr även här hemma. Mot bakgrund av denna utveckling vill jag framhålla något som Centerpartiet velat se i flera år, nämligen en parlamentarisk kommitté som ser över beslutsfattandet i riksdagen för att formalisera praxis och skydda oppositionens ställning i lagstiftningen. Därför yrkar jag bifall till reservation 2 under punkt 9.

Fru talman! Ett arbetssätt som vi i riksdagen länge tillämpat är att söka och nå breda överenskommelser som svar på komplexa och angelägna samhällsproblem. Detta gör vi för att hitta långsiktiga lösningar som är hållbara över tid, som står sig även om det vid nästa val blir skifte vid regeringsmakten och framför allt som gagnar dem som bor i Sverige och som lagt sin röst på oss.

Det här sker genom att vi arbetar i olika beredningar och kommittéer där samtliga politiska partier finns representerade. Tanken med att arbeta på det här sättet är att få till konstruktiva samtal kring de sakfrågor och politiska områden som är föremål för kommitténs eller beredningens

arbete, att inhämta kunskap och att utifrån denna kunskap söka svar och kunna enas kring politiska lösningar. Det här står i skarp kontrast till det polemiska positionerande som våra väljare ofta får ta del av, där politiker i rampluset gärna låser fast sig vid för eller emot, svart eller vitt och rött eller blått.

Att arbetet i en parlamentariskt sammansatt beredning eller kommitté ofta sker utanför mediernas strålkastarljus bidrar enligt mig till att vi i sammanträdesrummet kan lägga politiska slagträn åt sidan, ägna oss åt saklig analys och argumentation och faktiskt nå fram till just lösningar på de samhällsproblem vi är valda att åtgärda.

Fru talman! Försvarsberedningen, som förra året lämnade över sin rapport med ett långsiktigt perspektiv på Sveriges försvarsarbete, är ett av de goda exemplen från senare tid på hur vi parlamentariskt har arbetat för att nå breda överenskommelser. Det är betryggande att se hur alla åtta riksdagspartier i det arbetet bidragit till att hitta fram till gemensamma nämnare som skapar förutsättningar för Sverige att försvara sig mot yttre hot, både på kort och på lång sikt.

Dessvärre utgör Försvarsberedningen ett undantag under innevarande mandatperiod vad gäller att komma överens och nå en bred samsyn. Bred samsyn innebär alltså inte enkel majoritet i riksdagen. För att lyckas nå fram till en bred samsyn krävs självklart tillitsfulla förhandlingar och att vi alla är beredda att ge och ta. Raka motsatsen till detta är när ett eller flera partier dikterar villkoren och utan vidare diskussion låser sin position och sedan förväntar sig att resten ansluter sig. Att använda sig av sådana metoder är att rubba tilliten till varandra, förstöra förutsättningarna för att nå breda överenskommelser och därmed även undergräva möjligheterna att nå långsiktiga lösningar som är bra för Sverige.

Tyvärr har vi på sistone sett exempel på den senare typen av arbetssätt i flera av våra parlamentariska beredningar och kommittéer. Breda överenskommelser, samsyn och tillitsfulla samtal verkar tyvärr inte alltid längre vara utgångspunkten. Det här gör mig inte bara bekymrad utan faktiskt djupt oroad. Vi har sett det här under det senaste året i public serviceutredningen, i Miljömålsberedningen och även i den grundlagsutredning som jag själv suttit med i och som för några veckor sedan lämnade över ett i stort sett enigt betänkande till justitieministern, en enighet som tyvärr inte alls lyftes fram från justitieministerns sida på pressträffen som följde.

Fru talman! Strax innan den här debatten inleddes samlades alla ledamöter här i kammaren för att hedra offren för förra veckans fruktansvärda skolskjutning i Örebro. Det var en värdig stund, då vi alla var måna om att visa respekt för de människor som förra tisdagen gick till skolan som vanligt men aldrig kom hem igen. Den stunden här i kammaren är en påminnelse till oss om att vi politiker måste vara förebilder i arbetet att skapa tillit till varandra, människor emellan, för att hålla ihop vårt samhälle och hålla ihop vårt land.

Anf. 8 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Efter en tyst minut för offren i den fruktansvärda attacken mot en skola i Örebro kan det kännas något apart att debattera riksdagens arbetsformer. Men låt oss påminna oss om att den tysta minuten också är en del av riksdagens roll. Genom den tysta minuten visar vi att riksdagen, folkets främsta företrädare, finns där för er som drabbats, för er som mist

en anhörig, för er som var rädda för era egna liv under attacken och för er alla – oss alla – som undrar hur något sådant här har kunnat hända i Sverige. Vi har inte alla svar i dag, men vi står enade i att gemensamt arbeta för att det fruktansvärda inte ska inträffa igen. Den tysta minuten låter oss minnas och reflektera och inskräper också allvaret i oss alla.

Fru talman! Samtidigt, mitt i det hemska, måste vi också fortsätta, dels för att vi inte får ge upp hoppet om en ljusare framtid, dels för att det finns en mening med att riksdagens arbete fortsätter oavsett vad. Det skapar trygghet i en orolig tid genom att vi stabilt fortsätter det arbete vi är satta att göra utifrån de spelregler som vi gemensamt satt upp för att vår demokrati ska fungera i såväl goda som svåra tider.

I dagens betänkande har vi ett förslag till tillkännagivande om att låta en utredning se över förutsättningarna för att säkerställa genomförandet av sammanträden i kammaren. Detta är viktigt och tyvärr nödvändigt. Det sker på förekommen anledning, som mina kollegor har redogjort för tidigare i debatten – på grund av den incident som skedde i riksdagen i höstas. I arbetet är det otroligt viktigt att vi hittar balansen mellan ledamöternas trygghet och den öppenhet som vår demokrati ska ha.

Fru talman! Det fruktansvärda som hände i Örebro, men även incidenten som hände här i riksdagen, påminner oss om att vi trots att vi lever i ett demokratiskt samhälle inte är skyddade från de hot och faror som kan påverka oss och våra offentliga institutioner. I tider av oro är det än viktigare att vi gemensamt tar ansvar för att institutioner som riksdagen och våra skolor fungerar väl. Det är gemensamt som vi bygger en stabil demokrati. Med det vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 9 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag tackar utskottskollegorna för de många kloka inlägg som redan gjorts.

Riksdagens arbetsformer rymmer som vi har hört en massa olika frågor, från flaggor och placering i kammaren till teckenspråk och längden på sommaruppehållet. Från Miljöpartiets sida har vi inte lämnat några motioner i dessa ärenden. Det ska inte tolkas som att vi inte har några åsikter; det kan jag försäkra alla som är här eller på annat sätt följer debatten att vi har. Men vi ansluter oss – med ett undantag, som jag strax ska återkomma till – till det som utskottsmajoriteten förordar.

För några månader sedan skedde, som många redan har påpekat, en incident i kammaren som innebar att någon från läktaren kastade in något som dessbättre inte gjorde någon annan skada än en stunds uppehåll för att visa ut vederbörande. Det ledde till det provisoriska nät som vi nu ser och som skiljer läktaren från själva kammaren.

Vi ställer oss bakom utskottets förslag till tillkännagivande om att en översyn bör göras för att säkerställa att balansen mellan säkerhet och offentlighet upprätthålls på bästa möjliga sätt. Självklart ska det vara säkert att vara ledamot – eller statsråd för den delen. Man ska kunna tala i kammaren under trygga former. Lika självklart är det att Riksdagshuset är en byggnad som representerar det finaste vi har, där den fria opinionsbildningen ska kunna komma till uttryck och där besökare bara ska vara välkomna.

Det finns många aspekter och dimensioner som kan diskuteras inom ramen för den föreslagna översynen. Det handlar inte bara om att säker-

ställa skyddet för oss som ledamöter och för statsråd och anställda utan också om att säkerställa skyddet för den demokrati vi värnar om, med öppenhet, tillgänglighet, tolerans och delaktighet som nyckelord.

Som tidigare uttrycktes är det vi som är folkets främsta företrädare. Vårt hus här är naturligtvis den främsta fysiska platsen för vår demokrati. Den ska vi vara rädda om.

Med det sagt, fru talman, ska jag nu tala om någonting helt annat. Jag ber att få göra en liten utflykt till tobaksindustrin och den år 2005 ratificerade internationella tobakskonventionen. Ni får ha lite tålamod, men jag kommer till en poäng på slutet.

Vi vet med stor säkerhet att tobak är skadligt och orsakar många sjukdomsfall och ett betydande antal för tidiga dödsfall. Det gäller globalt och det gäller i Sverige, även om vi genom en rad olika åtgärder lyckats minska den tobaksrelaterade ohälsan.

Nu har vi en situation där skatten på snus har sänkts. Vi har en stark tillväxt i försäljningen av smaksatt snus. Det är förvisso utan tobak, men det innehåller nikotin, som utvinns just ur tobaksplanter. Det är nikotinet som påverkar. Så det får nog anses tillhöra tobaksindustrin.

Vi ser också ett ganska omfattande påverkansarbete från lobbyorganisationer. Bland annat har vi Snuskommissionen, som utgår från att det är mindre skadligt att snusa än att röka. Må så vara, men skadligt är det lika fullt. Att ersätta ett beroende med ett annat framstår inte som någon lysande idé.

Det är ett sätt att se på skadebegränsning som jag har lite svårt att förstå. Att ersätta en produkt som är bevisat skadlig med en annan som är något mindre skadlig känns problematiskt.

Det finns också en undersökning som pekar på att en fjärdedel av de nya snusarna har bytt för att minska sin rökning eller sluta röka. Det borde innebära att tre av fyra snusare har valt produkterna av något annat skäl, med därmed följande risker. Vi har sannolikt i stället fått en ökning av nikotinberoendet.

Nu handlar inte motionen och yrkandet om detta utan om de motstående intressen som man kan förmoda finns hos snus- och tobaksindustrin å den ena sidan och folkhälsoorganisationer och myndigheter å den andra.

En av tobakskonventionens artiklar, som jag inledde med att tala om, är 5.3 som handlar om att skydda folkhälsopolitiken från tobaksindustrins inflytande.

Där sägs bland annat följande: "När parterna fastställer och genomför sin folkhälsopolitik i fråga om tobakskontroll, skall de, i enlighet med nationell lagstiftning, agera för att skydda denna politik från påverkan från kommersiella och andra intressen inom tobaksindustrin."

Parterna, det vill säga vi och andra stater, ska alltså vidta de åtgärder som konventionen tar upp för att skydda folkhälsopolitiken från tobaksindustrins inflytande. Konventionen pekar på att intressena är oförenliga och att det därför krävs transparens och ansvarstagande.

Det är här riksdagens arbetsformer kommer in i bilden. Regeringskansliet, riksdagen och de politiska partierna behöver ha koll på detta och vara transparenta. Det skulle kunna vara underlag för ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen att hålla koll på vem och vilka som arbetar lobbymässigt med att försöka få oss att tycka att det är en jättebra idé att sälja mer snus.

Fru talman! Slutligen vill jag bara säga något om en motion som avstyrks med hänvisning till pågående arbete inom Ledamotsutredningen och Riksdagsförvaltningen. Det är en motion som handlar om det självklara i att en av Riksdagsförvaltningen upphandlad resebyrå ska kunna boka internationella resor med tåg.

Fru talman! Det är med all respekt något som vi inte ens skulle behöva tala om. Om nu riksdagen lagstiftar om klimatmål och begränsade utsläpp ska det naturligtvis vara enkelt för ledamöter att själva bidra till att målen uppnås. Valet mellan flyg och tåg ska inte avgöras av hur enkelt eller svårt det är att boka biljetter för resor. Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation nummer 6.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:335 om Försvarsmaktens hantering av psykisk ohälsa bland värnpliktiga

Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Adrian Magnusson har frågat mig om jag har haft en dialog med Försvarsmakten kring hanteringen av psykisk ohälsa hos värnpliktiga och om jag avser att vidta några åtgärder för att tillse att Försvarsmakten i framtiden hanterar fall av psykisk ohälsa bland värnpliktiga bättre.

Jag delar Adrian Magnussons påstående om att det är av yttersta vikt att värnpliktiga med psykisk ohälsa får det stöd de behöver. Jag har varit i kontakt med ÖB i frågan. Försvarsmakten har gjort en intern genomlysning och arbetar löpande med att skapa bra förutsättningar för de värnpliktigas situation under grundutbildningen. Försvarsdepartementet och jag har en fortsatt dialog med myndigheten. Välbefinnandet för de värnpliktiga är viktigt. Det understryks genom de djupt tragiska händelser som Adrian Magnusson också hänvisar till.

Försvarsmakten har enligt arbetsmiljölagen ansvar för att arbetsmiljön är tillfredställande och att arbetsförhållandena anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Myndigheten har rutiner på plats för sitt arbetsmiljöarbete och sitt rehabiliteringsansvar. Jag förväntar mig att dessa hålls uppdaterade och att slutsatser från allvarliga händelser som inkluderar värnpliktiga tas omhand för att förbättra förutsättningarna att hantera liknande händelser framgent.

Min bild är att Försvarsmakten tar psykisk ohälsa på stort allvar och jobbar aktivt med preventiva åtgärder. Det sker exempelvis genom hälso- och sjukvårdsarbetet hos Försvarshälsan. Det finns även värnpliktskonsulenter som bidrar till det psykosociala arbetet under de värnpliktigas grundutbildning. Försvarsmaktens stora tillväxt och ökande värnpliktskullar gör det än mer angeläget att löpande utveckla den verksamheten. Det är dessutom relevant i tider av oro och försämrat omvärldsläge.

Den nationella och långsiktiga svenska strategin för psykisk hälsa och suicidprevention, som regeringen fattade beslut om för en månad sedan, kommer att bidra med förutsättningar till det arbetet.

Jag följer Försvarsmaktens arbete med preventiva åtgärder mot psykisk ohälsa nog.

Fru talman! Tack till försvarsministern för svaret på interpellationen!

Jag välkomnar det besked som ges här i kammaren om att försvarsmi-
nistern haft direktkontakt med överbefälhavaren om frågan om värnplikti-
gas psykiska ohälsa och frågan om att värnpliktiga får det stöd de behöver.

Den händelse som jag tog upp i interpellationen, och som försvarsmi-
nistern också berör i sitt svar, visar på hur oerhört tragiskt det kan sluta om
Försvarmakten anses brista i det ansvaret.

Fru talman! Det som ligger bakom interpellationen är ett avsnitt i P1
Dokumentär som väcker ett antal frågor. Först och främst väckte den i
varje fall hos mig både vrede och sorg. Det är få dokumentärer som har
berört mig lika mycket som denna och som gjort mig lika ledsen och arg.

Här har man en ung tjej som väldigt gärna ville göra värnplikten och
som utvecklade psykisk ohälsa under sin värnplikt. Det gick så långt att
hon valde att avsluta sitt liv. Jag tycker att det är fruktansvärt. Det är ett
oerhört misslyckande inte bara för Försvarmakten utan i grunden för hela
vårt samhälle.

Jag upplever att det i kammaren finns en väldigt bred uppslutning
bakom tanken om ett folkförsvar som tar sig uttryck genom värnplikten.
Landet ska i händelse av krig försvaras av vanliga människor från landets
alla hörn med olika bakgrund, olika kön och olika erfarenheter.

Det är en tanke som jag och Socialdemokraterna helhjärtat står bakom.
Jag upplever att det inte finns något politiskt stöd för tanken om ett yrkes-
försvar där en liten hårdtränad elit ska utgöra landets försvar. Den tanken
är förhoppningsvis en parentes i landets historia.

Fru talman! Om vi ska ha ett folkförsvar behöver Försvarmakten ar-
beta hårt med att lösa uppgiften att det finns människor med olika bak-
grunder, förutsättningar och egenskaper bland de värnpliktiga. Vi vet vil-
ket folkhälsoproblem det är i dag med psykisk ohälsa.

Vi vet att många unga, både tjejer och killar, utvecklar prestationsång-
est. Vi vet också hur svårt det kan vara för en ung människa som befinner
sig i det mörker som psykisk ohälsa ofta utgör att ta sig ur det på egen hand
och söka vård själv. Den som mår oerhört dåligt saknar ofta förmågan att
själv vara den som tar kontakt med vården.

Jag utgår från att försvarsministern själv har lyssnat på dokumentären
i fråga, så vi behöver inte gå igenom den i detalj. Men med tanke på att
Försvarmakten trots allt ska ha i åtanke att principen om ett folkförsvar
gäller väcker dokumentären frågor, och man blir lite beklämd när man
lyssnar på den. Jag hoppas verkligen att det bara är klumpigt uttryckt, och
jag har ingen anledning att anta något annat. Men när officerare säger saker
i dokumentären som att individen själv har ett stort ansvar för att söka vård
blir i alla fall jag orolig över vad det är för slags mentalitet som råder i
vissa delar.

I just det här fallet pratar vi om en värnpliktig som hade gått ned nästan
20 kilo i vikt under värnplikten. Det kan inte anses vara rimligt att en per-
son som uppenbart mår så dåligt själv ska söka vård. Jag tror att chefer på
andra arbetsplatser som hade uttryckt sig så om anställda hade fått ganska
skarp kritik från fackförbund och andra anställda.

Det finns också andra saker i dokumentären som manar till viss efter-
tanke och som oroar lite. Det gäller till exempel att den vårdkontakt som
den värnpliktiga ges av Försvarmakten är en värnpliktskonsulent. Jag

betvivlar inte att värnpliktskonsulenter gör allt vad de kan, men i fall av svår psykisk ohälsa kan det finnas fog för att ifrågasätta detta system. Den värnpliktiga borde kanske då i stället hänvisas direkt till Försvarshälsan.

Dokumentären väcker många frågor. Det ska dokumentärer göra, så det är bra. Jag är positiv till de besked som försvarsministern har lämnat här i dag, och jag hoppas att dialogen fortsätter och att försvarsministern arbetar vidare med frågan i tät dialog med Försvarsmakten.

Om vi ska kunna upprätthålla ett folkförsvar måste vi jobba mer med den här typen av frågor så att alla människor i det här landet känner att de kan bidra. Då kan vi inte ha någon annan ordning.

Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Adrian Magnusson, för interpellationen!

Det som har hänt är fruktansvärt tragiskt. Jag använder samma uttryck som Adrian Magnusson, och jag har också valt att kommentera detta i medierna. Jag går aldrig in i enskilda fall, men vissa fall har så stor principiell makt att jag tycker att det finns skäl att kommentera detta. Jag använder också begreppet misslyckande; det är ett misslyckande när en ung människa som är värnpliktig begår suicid. Det är viktigt, och jag vill klargöra detta.

I sak vet Adrian Magnusson att det är Försvarsmakten som har arbetsgivaransvar, och de får naturligtvis redogöra för skeendet och för vad som har ägt rum. Efter att ha följt upp den här frågan, och även på en generell nivå, vet jag att helikopterflottiljen har genomfört en utredning av vad som har hänt. Man har också vidtagit åtgärder för att stärka frågor kopplade till ledarskaps- och chefsrollen på helikopterflottiljen, och detta välkomnar jag.

Jag valde också att lyfta upp frågan med ÖB på en principiell nivå. Är detta ett symptom på att det finns problem med psykisk ohälsa i Försvarsmakten? Det finns sådana problem i Försvarsmakten liksom i stora delar av det övriga samhället. Men jag upplever också att Försvarsmakten rent generellt tar ett stort ansvar och ser på frågor kopplade till psykisk ohälsa med största allvar. Jag ska återkomma till detta.

Adrian Magnusson tar också fasta på den andra aspekten på den tillväxtfas vi nu befinner oss i när det gäller Försvarsmakten. Vi har fördubblat värnplikten på några år, och det är fler unga tjejer och killar som kommer att träffas av pliktinstrumentet. Då är det naturligtvis extra viktigt att man arbetar med frågor som psykisk ohälsa och att man vidtar preventiva åtgärder. Bara i år kommer antalet värnpliktiga att öka till ungefär 8 500, och vi är på väg upp till 12 000 någon gång mellan 2032 och 2035. Detta är alltså viktigt.

Vi vet också att lagen om totalförsvarsplikt stipulerar att man ska ta ut den som är mest lämpad och att den personen ska klara att hantera krigets krav. Det kan vara en rätt tuff omställning för många som lever i den civila tillvaron, och därför är det naturligtvis extra viktigt att Försvarsmakten arbetar med att erbjuda stöd till personer som genomgår värnplikten.

Då kan värnpliktskonsulenter som arbetar för att vara tillgängliga ute på förbanden och stötta de värnpliktiga vara ett instrument. Försvarshälsan har också en väldigt viktig roll. Vi följer upp Försvarshälsan kontinuerligt så att den växer i samma omfattning som övriga delar av Försvarsmakten

och klarar att hantera de växande värnpliktskullarna. Jag har också fört en dialog med Pliktrådet, som gör ett viktigt och bra arbete, om detta.

Det finns lite olika uppfattningar mellan Pliktrådet, som pekar på att det på vissa förbandsorter inte finns tillräckligt bra tillträde till Försvarshälsan, och Försvarsmakten, som menar att det finns men inte nödvändigtvis på samma ställen som förbanden.

Jag vill dock understryka att Försvarshälsan har en viktig roll i detta arbete. Precis som Adrian Magnusson vet är det arbetsmiljölagen som styr. De värnpliktiga ska ha en god arbetsmiljö som främjar hälsa och minskar risker för tillbud, olycksfall och ohälsa.

Det är viktiga frågor som Adrian Magnusson pekar på, men i det stora hela vågar jag påstå att Försvarsmakten gör ett bra arbete och tar frågorna på stort allvar. Sedan finns det alltid utrymme för förbättringar, och det pekar också Pliktrådets delårsrapport, som kom i höstas, på.

Anf. 13 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Jag uppskattar att försvarsministern tar frågan på stort allvar – inte för att jag trodde något annat – och för en dialog med överbefälhavaren, som han redogör för här. Han har alltså försäkrat sig om att det har vidtagits åtgärder på helikopterflottiljen i Linköping kopplade till ledarskapsfrågor och så vidare.

När man lyssnar på dokumentären får man intrycket att dessa frågor kanske inte alltid har varit prioriterade. Men det är såklart svårt att uttala sig om hur enskilda personer tänker i enskilda fall.

Psykisk ohälsa bland unga är ett samhällsproblem – nästan som något slags epidemi, kan man säga. När jag undersökte de generella dragen inom Försvarsmakten inför denna interpellationsdebatt upptäckte jag att 65 procent av de värnpliktiga uppger att de under tiden i värnplikten för första gången har upplevt ångest, depression eller stress. Det visar undersökningar som kom förra året.

Detta är en oroväckande utveckling, och man kan alltid föra långa resonemang om varför vi har den. Jag tror inte att Försvarsmakten bär skulden för detta, utan det är ett samhällsproblem. När den här typen av problem finns i samhället behöver dock Försvarsmakten se till att vara rustad att ta hand om problemen inom sin organisation.

Jag är övertygad om att Försvarsmakten har träffat många fler värnpliktiga än vad jag har gjort, men när jag träffar unga som ska göra eller håller på att göra värnplikten upplever jag att de känner en stor stolthet över att göra värnplikten och att de vill göra det bra. Jag har träffat många gymnasieelever, bland annat här i riksdagen, som har pratat om att de ska göra värnplikten och att de är väldigt stolta över det. Det kommer med all sannolikhet att uppstå en omfattande prestationsångest hos många om de upplever att de halkar efter, som det var för personen i just det här enskilda fallet.

I det samhälle vi lever i i dag, som kan vara ganska individualiserat, är det kanske just under värnplikten man för första gången möter tanken att kollektivets styrka går först. Det handlar om de resonemang som, kanske lite väl tillspetsat, kan uttryckas som att en kedja aldrig är starkare än dess svagaste länk. Om man har en ångestproblematik sedan tidigare eller utvecklar en sådan under sin värnplikt är det väldigt viktigt att Försvarsmakten står rustad för att möta den här typen av psykisk ohälsa.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

Den måste helt enkelt tas på största allvar, och jag har ingen anledning att tro att Försvarsmakten inte gör det på det generella planet. Men det finns säkert individer i Försvarsmakten, precis som på så många andra ställen i samhället, som inte tar frågorna på lika stort allvar.

I dokumentären framställs det som – och det här är en större problematik som inte bara omfattar officerare – att det också finns en del skadliga kulturer som måste bekämpas. Det här blir nästan anekdotisk bevisföring, och det är svårt att tala om hur utbrett detta är. Men det finns till exempel kulturer som innebär att man inte söker vård och att man måste få tillstånd att söka vård. Det finns ett system där man ska avgöra hur ont man har på en skala från ett till döden, och om man inte har ont som motsvarar döden får man inte söka vård.

Det här är också sådant som man måste jobba med. Precis som försvarsministern säger växer värnplikten snabbt under kort tid, och det finns stor anledning att ta dessa frågor på stort allvar.

En annan del i att värnplikten växer snabbt är att man ger unga ansvar för att se efter sina kamrater. Det framgår i dokumentären att man har gett värnpliktiga i uppdrag att se efter andra värnpliktiga när man upplever att de mår psykiskt dåligt. Så kanske man kan göra, men det är ett stort ansvar att lägga på en ung människa som kanske befinner sig i samma risksituation. Det är också en sådan sak som man behöver se över.

Jag uppskattar att försvarsministern tar frågorna på stort allvar – jag trodde som sagt inte heller något annat – och jag ser fram emot att följa arbetet.

Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Att ungdomar upplever stress och press under värnpliktsutbildningen tror jag till del kommer att vara en konstant och ett uttryck för att det är det väpnade angreppet som är dimensionerande. Det måste vara krigets krav som utformar utbildningen, så det kommer att vara tufft och krävande. Det görs naturligtvis ytterst i akt och mening för att förbereda soldaterna på det väpnade angreppet, så det elementet kommer nog alltid att finnas där.

Däremot ska vi se till att vi får rätt person på rätt plats. Där gör både Plikt- och provningsverket och Försvarsmakten ett väldigt viktigt arbete genom mönstringsförfarandet. Det finns över 100 olika befattningar som man kan tas ut till när man gör sin grundutbildning, och det är naturligtvis viktigt att Försvarsmakten kontinuerligt jobbar med Plikt- och provningsverket så att kravspecifikationen är den rätta. Så får man värnpliktiga med rätt fysisk och psykisk förmåga att kunna hantera befattningsutbildningen, och det ger också bra förutsättningar för att genomföra värnplikten.

Det finns ändå några element av statistik som jag tycker är viktiga att ta med sig och som även inger hopp. Den svenska modellen har ju både värnplikt och grundutbildning. Vi har inget yrkesförsvar, vilket Adrian Magnusson påpekar, men vi har möjligheten till kontinuerligt anställda soldater under en begränsad tid. Detta är en bra mix, för då finns det tillgängliga soldater som kan agera innan höjd beredskap och mobilisering för beredskapsanpassningar och utbildning samtidigt som vi har en värnpliktsutbildning. Detta väcker stort intresse.

Det som också är viktigt kopplat till detta med rätt person i rätt utbildning är att över tre fjärdedelar av dem som genomför grundutbildningen

rekommenderar andra unga människor att göra värnplikten. Dessa är väldigt bra ambassadörer bland andra unga för att väcka intresset. Det finns också ett arbete med skolinformatörer, det vill säga folk som precis har genomfört grundutbildningen och därefter går ut i skolor och informerar om värnplikten så att unga människor får en djupare förståelse för vad det innefattar att göra värnplikten.

Över tre fjärdedelar rekommenderar alltså andra personer att göra värnplikten om man har möjlighet att göra det. Den andra dimensionen är att vi har väldigt låga avgångar. Det är bättre nu än när vi hade frivilligrekrytering. Då låg avgångarna på någonstans mellan 12 och 15 procent; nu är de nere på 7 procent. Det är lågt och tyder på att vi är relativt duktiga på att få rätt person på rätt plats i Försvarsmakten.

Förutom dessa två delar väljer över en tredjedel av alla som genomför grundutbildningen att stanna kvar i Försvarsmakten i en annan form direkt efter utbildningen – det kan vara som anställd soldat, sjöman, specialist-officer eller officer.

På det stora hela tycker jag alltså att vi har ett rätt bra personalförsörjningssystem. Sedan kommer vi att behöva jobba vidare med att anpassa det faktum att pliktinstrumentet kommer att träffa fler och att vi nu kommer att behöva växa. Då behöver vi ha en infrastruktur på plats i form av byggnader med mera, och vi behöver också ha bra förutsättningar för de unga när det kommer till personlig utrustning.

På samma sätt som i andra organisationer som växer väldigt snabbt finns det naturligtvis växtvärk i Försvarsmakten.

Anf. 15 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Precis som försvarsministern är inne på finns det flera dimensioner i detta. Det finns de övergripande regelverken – arbetsmiljölagen och sådant som man behöver se till att det följs – och sedan finns det såklart olika typer av ledarskapsfrågor inom Försvarsmakten. Det handlar också om att bekämpa ohälsosamma kulturer som nog finns på alla arbetsplatser. I vissa fall behöver man kanske vara så pass tydlig att man utbildar enskilda individer i vad det innebär att ta hand om unga människor. Det är ju klart att den omställning som Försvarsmakten gör också är en omställning för de yrkesanställda.

Min uppfattning är därför att om det krävs att man skickar generaler, överstar, majorer och kaptener på kurser för att man ska kunna upptäcka och hantera psykisk ohälsa inom Försvarsmakten så är det alldeles nödvändigt att göra det, även om det såklart är en fråga för Försvarsmakten att avgöra i slutändan.

Det finns två anledningar till att jag ställde den här interpellationen. Jag blev väldigt illa berörd, arg och ledsen av dokumentären. Det tror jag säkert att även försvarsministern blev; det har han själv sagt i medier, och jag förväntar mig inget annat.

Jag anser också att det i grunden är ett hot mot folkförsvartanken om människor upplever att försvaret inte kan ta hand om de människor som är värnpliktiga eller på annat sätt agerar och arbetar inom försvaret. Jag tror att det vore väldigt dåligt både för landet Sverige och för Försvarsmakten om tanken om att vårt land ska försvaras av, slarvigt uttryckt, gemene man inte anses upprätthållas. Det tror jag vore skadligt på flera plan. Med tanke

på den utveckling vi ser i samhället kring psykisk ohälsa tycker jag därför att Försvarsmakten behöver ta sitt ansvar när sådan psykisk ohälsa uppstår.

Jag uppskattar försvarsministerns svar här i dag. Jag tycker att han brukar vara resonabel, så även i dag, och jag ser fram emot att följa detta arbete vidare.

Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Adrian Magnusson, för en viktig interpellation!

Vi behöver jobba kontinuerligt med de frågor som berör värnpliktigas villkor. Det ska också råda nolltolerans till exempel mot ovälkommet beteende, som jag vet att Adrian Magnusson är inne på. Det finns arbete kvar att göra med detta.

Det är också viktigt att de värnpliktiga känner till sina rättigheter, vilket Pliktrådet gör ett viktigt arbete med. Jag vet att de genomför över 30 förbandsbesök per termin och informerar de värnpliktiga om deras rättigheter. Även officerarna ska naturligtvis se till att de värnpliktiga känner till sina rättigheter och skyldigheter och förutsättningar när det gäller att få hjälp och stöd.

Jag vill också i det här sammanhanget lyfta fram Soldathemsförbundets fina och viktiga arbete. Det finns, tror jag, 24 soldathem runt om i landet som erbjuder viktig rekreation och en viss form av psykosocialt stöd. Det är något som jag tycker är viktigt och angeläget och som jag vill lyfta fram i sammanhanget.

Den bredare frågan, som Adrian Magnusson naturligtvis har rätt om, handlar om den ökade psykiska ohälsan i samhället i allmänhet och framför allt bland unga. Där finns det skäl att göra mer. Jag tänker inte utveckla detta till någon form av allmänpolitisk debatt, men regeringen har vidtagit ett antal åtgärder även på det området. Det är naturligtvis den stora utmaningen som i någon mån också kan påverka Försvarsmaktens tillväxt, och det gäller även säkerhets- och försvarsaspekter framöver. Det kan alltså finnas skäl att återkomma till frågan om psykisk ohälsa bland unga och det arbete som Försvarsmakten gör kopplat till värnplikten.

Tack för interpellationsdebatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2024/25:329 om rekrytering av barn och unga på LSS-boenden

Anf. 17 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Anna Wallentheim har frågat mig vilka åtgärder, utifrån mitt ansvarsområde, som jag planerar att vidta för att motverka rekrytering av barn från LSS-boenden till kriminella nätverk. Anna Wallentheim har även frågat mig hur jag och regeringen avser att stärka samarbetet mellan skola, socialtjänst och rättsväsendet för att tidigt identifiera och skydda utsatta barn.

Jag vill rama in frågan genom att konstatera att regeringens omläggning av kriminalpolitiken framför allt handlar om tre delar: att slå mot det grova våldet, att strypa den kriminella ekonomin och att bryta rekryter-

ingen av barn och unga. Att bryta rekryteringen är särskilt angeläget när det gäller de barn och ungdomar som är placerade i olika former av samhällsvård och som riskerar att utnyttjas av den organiserade brottsligheten. Barn som bor på LSS-boenden kan, på grund av sin funktionsnedsättning, vara särskilt utsatta för att rekryteras till kriminella nätverk.

Regeringen har tillsatt flera utredningar i syfte att reformera och se över delar av den sociala barn- och ungdomsvården. Det handlar bland annat om att skapa fler platser (S2023/03211), reformera den statliga barn- och ungdomsvården (dir. 2024:13) och stärka vårdmiljön på HVB och göra den trygg och säker för barn och unga (dir. 2024:18).

Vi arbetar också för att ge de brottsbekämpande myndigheterna möjlighet att använda hemliga tvångsmedel mot barn under 15 år (SOU 2024:93). Jag har i dag varit i justitieutskottet och bekräftat att våra planer faller på plats redan i höst i stället för sommaren 2026 som det var tänkt. Bakgrunden till det är förstås att det är helt avgörande för att kunna klara upp fler allvarliga brott men också för att komma åt de kriminella högre upp i hierarkin som beställer brotten och styr barnen.

Till detta kommer även att vi tar krafttag på olika områden när det gäller rekryteringen online. Nyligen fick Brottsförebyggande rådet (Ju2025/00155) och Totalförsvarets forskningsinstitut (Ju2025/00157) i uppdrag att öka kunskapen om hur kriminella nätverk rekryterar och påverkar barn och unga i sociala medier och andra digitala miljöer och att föreslå konkreta åtgärder mot denna problematik. Samtidigt för vi en dialog inom ramen för EU-samarbetet och direkt med de digitala plattformarna om vad som kan göras mot rekryteringen online.

Det krävs också en tydligare riktning för det sociala brottsförebyggande arbetet. Förra året beslutade regeringen om en nationell brottsförebyggande strategi, Barriärer mot brott (skr. 2023/24:68), som tar sikte på just detta. Strategin har en bred socialpreventiv ansats med särskilt fokus på att bryta gängens rekrytering av barn och unga. Ett antal myndigheter har i samverkan med regionala och lokala aktörer på regeringens uppdrag (Ju2023/02529) upprättat en struktur för att hålla samman arbetet med barn och unga som riskerar att begå grova brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Syftet är att effektiva och ändamålsenliga åtgärder ska vidtas för den här målgruppen.

Jag vill också lyfta fram att en ny och mer förebyggande socialtjänstlag föreslås träda i kraft den 1 juli i år (prop. 2024/25:89). Vi river dessutom sekretesshinder så att skola, polis och socialtjänst ska kunna dela information i större utsträckning. Om allt går som det är tänkt här i huset ska det vara på plats och träda i kraft den 1 maj.

Vi satsar på utökat föräldraskapsstöd och en mer tillgänglig barn- och ungdomspsykiatri. Vi fortsätter också satsningen på skolsociala team, som är ett sätt för skolan och socialtjänsten att arbeta tillsammans för att öka elevers närvaro i skolan, skapa en lugn och trygg skolmiljö och se till att elever får rätt stöd i ett tidigt skede. Vi vet att en bra skolgång stärker barns och ungas framtidsutsikter och är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att förebygga utanförskap, kriminalitet, missbruk och ohälsa.

Till bilden hör också att socialtjänsten måste få rätt förutsättningar att tidigt kunna ingripa om ett barn eller en ungdom riskerar att dras in i kriminalitet. Förslag har remitterats (S2024/02012) som handlar om att insatser för barn och unga i öppna former ska få beslutas tidigare och i fler fall

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

än i dag, även utan föräldrars samtycke. Enligt förslaget ska socialnämnder även kunna besluta om insatser i öppna former till vårdnadshavare utan deras samtycke och kunna förena ett sådant beslut med vite.

Sammantaget genomför regeringen en lång rad insatser för att utveckla och stödja det förebyggande arbetet för att stoppa rekryteringen av unga till kriminella nätverk. Vi överväger löpande nya åtgärder.

Anf. 18 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Vi står inför en allvarlig och djupt oroande utveckling där kriminella nätverk riktar sin rekrytering mot barn och ungdomar på LSS-boenden. Dessa boenden, avsedda för unga med psykiska funktionsnedsättningar och omfattande vårdbehov, har blivit en ny målgrupp för gängens destruktiva verksamhet. Enligt utredare på Brottsförebyggande rådet har kriminella nätverk börjat rekrytera barn med tydliga funktionsnedsättningar på just dessa boenden. Det kunde vi också följa i medierna under hösten och vintern, och det var bakgrunden till min interpellation.

De barn som rekryteras är ofta blyga, introverta och i stort behov av stöd, vilket gör dem extra sårbara för manipulation. Gängen använder otroligt sofistikerade metoder såsom långvarig påverkan via sociala medier och hot om ekonomisk skuld för att tvinga dessa barn och ungdomar att utföra grova våldsbrott. Det är en skrämmande utveckling som vi måste ta på största allvar.

Problemet förvärras av att barnen ofta saknar tillräckligt stöd i skolan och fritidsverksamheterna och att tidiga insatser från samhället uteblir. Det skapar en ond cirkel där de mest utsatta barnen i vårt samhälle hamnar i kläm och utnyttjas av kriminella krafter.

Fru talman! Fritiden spelar en avgörande roll för att förebygga utanförskap och kriminalitet. Efter att jag hade skickat in min interpellation hade jag förmånen att bli kontaktad av organisationen Passalen, som arbetar med att inkludera barn och unga med funktionsnedsättningar i fritidsverksamheter. De jobbar med att ge sådant stöd direkt i kommunerna. De lyfter fram en allvarlig brist, nämligen att barn inte får tillräckligt stöd. Kommunerna skär ned på resurser, det saknas kunskap om dessa barns behov och möjligheterna till meningsfull fritid minskar. När stöd och framför allt sammanhang saknas för de här barnen ökar risken för isolering och därmed också för rekrytering till gängen.

Samtidigt ser vi hur barn och unga utsätts för ökande våldskonsumtion på nätet. Grova våldsbrott sprids i sociala medier, och normaliseringen av våld påverkar deras syn på vad som är rätt och fel. Studier visar att en hög exponering för våld ökar risken för både deltagande i brott och apati inför våldets konsekvenser.

Att stoppa rekryteringen av barn från LSS-boenden handlar inte bara om att vi måste vara hårda mot gängen. Det handlar också om att stärka skyddsfaktorerna. Vi måste satsa på inkluderande fritidsverksamheter, utbilda personal och bryta våldskulturen på nätet. Det kräver samordning mellan rättsväsen, skola, fritidsverksamhet och socialtjänst men också ett tydligt ledarskap från politiken. Vi kan inte vänta. Rapporter visar att detta sker här och nu.

Fru talman! Min fråga, utifrån den utveckling vi ser, är hur justitieministern avser att säkerställa att det förebyggande arbetet mot rekrytering – även i skola och fritidsverksamhet och när det gäller skydd mot digital

påverkan – inte hamnar mellan stolarna när det handlar om just den här gruppen barn och unga. Det behöver prioriteras i regeringens strategi.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Anf. 19 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack till Anna Wallentheim för möjligheten att diskutera denna väldigt viktiga fråga!

Det framgår av frågan, och det lyfts fram av personer som är insatta i det här ämnet, att det är viktigt att ha med sig att det inte är funktionsnedsättningen i sig som utgör den stora risken. Det handlar i stället om den utsatthet som kan bli följd av en funktionsnedsättning i relation till samhället och om brister i det omgivande samhällets stöd till de här barnen. Det skapar sårbarheter som andra med destruktiva syften kan utnyttja.

Mycket av den verktygslåda som jag ansvarar för tar sikte på barn över 15 år, även om vi nu gör en rad olika reformer ägnade att öka rättsväsendets effektivitet längre ned i åldrarna. Det finns en insikt om att man inte kan börja jobba med dessa barn när de är 15 år utan att man måste börja mycket tidigare för att skapa skydd runt dem. Det handlar om förskola, barnhälsovård, skolgång och inte minst att jobba med föräldrarna och bygga förtroende. Den typen av åtgärder ligger till grund för att man sedan ska kunna sätta in det stöd som barnet behöver.

Även om lejonparten av arbetet kanske ligger på andra än just Justitiedepartementet råder ingen tvekan om att alla delar av samhället måste bidra i olika faser av ett barns utveckling för att skydda dem mot den här typen av kriminella aktörer. Jag ska peka på de delar som jag tycker är viktiga att betona.

Regeringens samlade strategi handlar om social prevention. Barriärer mot brott är en förebyggande strategi, och den betonar betydelsen av social prevention. Även om strategin har tagits fram med Justitiedepartementet som motor har det förstås skett i brett samspel med andra aktörer i samhället på bland annat socialpolitikens och utbildningspolitikens områden. Syftet är att skapa gemensamt fokus och en gemensam ansats när det gäller att förebygga att barn och unga dras in i brottslighet. Det handlar inte minst om barn som är utsatta av de skäl som vi nu talar om.

Låt mig också avsluta den här delen av diskussionen med att lyfta fram en reform som ligger på riksdagens bord, som om allt går vägen träder i kraft den 1 maj. Det är den stora och breda reform som tar sikte på att riva ned sekretesshinder mellan skola, socialtjänst, polis och så vidare. Den är helt avgörande, för när man kommer ned till utsattheten och vikten av att olika aktörer kan samverka för att skydda barn som på olika sätt är sårbara eller befinner sig i riskzonen är informationsdelning mellan olika aktörer A och O. Att vi nu äntligen får en sådan stor och bred reform på plats kommer att vara betydelsefullt för många, inte minst för de barn som vi talar om i dag.

Anf. 20 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Justitieministern har i sitt svar betonat regeringens övergripande strategi för att bekämpa kriminalitet, med fokus på att slå mot det grova våldet, strypa den kriminella ekonomin och bryta rekryteringen av barn och unga. Dessa insatser är självklart viktiga och nödvändiga för att vi ska stoppa bland annat nyrekryteringen. Men när jag har haft kontakt

Svar på
interpellationer

med Passalen och kommuner har de framfört att det saknas en djupare analys av denna nya typ av rekrytering.

Vi är medvetna om att det har funnits en nyrekrytering av barn och unga under alldeles för lång tid, men otroligt många vittnesmål kom i höstas efter att rapporten från Brå presenterats. Även individers vittnesmål om att de blivit rekryterade började nå ut i medierna. Man hade inte sett detta slags rekrytering komma. Det här var en ny rekryteringsbas.

Som ministern nämner är det inte funktionsnedsättningen i sig som är problematiken, utan snarare att det kanske saknas ett konsekvenstänk och att man ofta är väldigt isolerad och ensam. Det gör att man är väldigt lättmanipulerad och blir lätt att påverka. Konkreta åtgärder riktade till dessa barn och unga är alltså otroligt viktiga.

Ministern nämner vidare att man tillsätter flera utredningar som syftar till att reformera den sociala barn- och ungdomsvården samt ger ett uppdrag till Brottsförebyggande rådet och totalförsvaret om att öka kunskapen om kriminella nätverk och om hur rekryteringen av barn och unga ser ut i digitala miljöer. Det här är otroligt viktigt.

Ministern nämner också sekretesshindren. Jag tror att alla partier under alldeles för lång tid har känt att det är något vi behöver ta oss över. Självfallet måste kommuner, myndigheter, skolor och socialtjänst kunna prata med varandra för att stoppa rekryteringen.

Vissa av dessa förslag missar dock just den här speciella gruppen barn och unga. Det är egentligen själva anledningen till min interpellation. Jag ville lyfta fram för regeringen och ministern hur viktigt det är att ha fokus på denna nya rekrytering som sker.

Vi behöver riktade insatser för att utbilda personalen på LSS-boenden. Vi behöver också identifiera de tecken på rekrytering som finns men som vi alldeles för många gånger missar. Vi måste också stärka samarbetet mellan boenden, skolan, socialtjänsten och polisen för att tidigt upptäcka och förhindra att dessa barn dras in i kriminalitet.

Sammanfattningsvis efterlyser jag en mer detaljerad och målgruppsanpassad strategi från ministern och regeringen för att skydda barn på LSS-boenden från att rekryteras av kriminella nätverk. Det räcker inte med generella åtgärder; vi behöver vissa specifika, riktade insatser som tar hänsyn till dessa barns unika behov och sårbarheter.

Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Först vill jag säga att de generella strategigreppen, som i och för sig handlar om brottsprevention, naturligtvis inte är begränsade till vissa grupper. De saknar heller inte förmåga att fånga nya fenomen som uppträder efter hand. Vi har sett hur de kriminella nätverkens rekrytering har förändrats och utvecklats över tid i många fler avseenden än vad gäller just denna utsatta grupp av barn och unga. Därför är nyckeln i en väl fungerande, effektiv strategi på området att ta höjd för att de insatser som vi nu riktar mot den organiserade brottsligheten naturligtvis kommer att resultera i att den omgrupperar och hittar andra sätt att arbeta.

Det har dock den övergripande socialpreventiva strategin för brottsförebyggande insatser tagit höjd för. Detta går inte på något sätt emot det som Anna Wallentheim efterfrågar, det vill säga fördjupad kunskap om och riktade insatser till de barn och unga som vi talar om här. Jag tar fasta på att detta arbete pågår och att det görs i rätt hög fart och i lite olika tåter.

Problemet har mycket riktigt uppmärksammat både från polisens håll och från Brottsförebyggande rådet, som Anna Wallentheim nämner. Även Ivo har uppmärksammat frågan. I mars, med andra ord i närtid, kan vi se fram emot en rapport från Myndigheten för delaktighet. I den sammanställer man kunskap om kopplingarna mellan funktionsnedsättning och tidig rekrytering till kriminella nätverk. Man kommer också att lämna rekommendationer om hur problemet på olika sätt ska angripas. Detta är ett underlag som många har anledning att se fram emot.

Även om inte myndigheten i sig eller kanske merparten av de rekommendationer som kommer att läggas fram träffar Justitiedepartementets område – det sagt utan att egentligen veta – kommer vi att ta del av rapporten med mycket stort intresse och bidra till att helheten från samhällets sida blir stark och effektiv i förhållande till dessa barn och ungdomar och deras sårbarheter och till att vi från rättsväsendets sida gör vår del i arbetet.

Anf. 22 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Jag vill till att börja med tacka justitieministern för de svar som jag har fått i dag. Ministern är nog medveten om att vi socialdemokrater många gånger har riktat vår största kritik mot regeringen när det gäller just arbetet mot rekrytering och med det förebyggande och att man missar dessa delar. Ofta är man beredd att ta till väldigt repressiva åtgärder för att skruva åt och komma åt gängen och den ökade brottsligheten.

Många av de åtgärder som har lyfts upp i dag har haft fokus på det förebyggande arbetet, på hur vi kan öka kunskaperna om hur barn och unga rekryteras och på de digitala miljöerna men också på arbetet inom skolan och föräldraansvaret. Jag tror att det är viktigt för att vi ska komma framåt i frågan.

I tidigare debatter med justitieministern har jag nämnt hur viktigt det är att vi stänger kranen till nyrekryteringen och inte bara öser vatten ur badkaret för att få stopp på det här. Genom fokus på nyrekryteringen kan vi få ned den grova brottslighet som vi ser i samhället.

I dag har vi haft möjlighet att diskutera en av de enligt mig mest akuta frågorna för barns och ungas säkerhet, nämligen hur vi stoppar rekryteringen till kriminella nätverk. Vi har också haft fokus på hur man rekryter från LSS-boenden. Det handlar om barn och unga med omfattande vårdbehov och som ofta saknar starka sociala nätverk och därför blir extra sårbara i dagens samhälle och för gängens påverkan.

Justitieministern lyfter fram breda åtgärder för att stoppa rekryteringen av unga, och även om vi har pratat om generella åtgärder hoppas jag att dessa barn inte ännu en gång faller mellan stolarna. De signaler som jag nästan alltid får från socialtjänsten, Passalen och kommunerna är att det här handlar om barn som alltid riskerar att falla mellan stolarna eftersom ingen är riktigt beredd att ta ansvar för dem. Jag hoppas att ministern tar med sig detta i regeringens fortsatta arbete.

Vi måste inse vikten av att satsa på det förebyggande arbetet, såsom fritidsverksamhet, social inkludering och skola. Ibland kan det saknas resurser, och jag tror att vi är i behov av mer pengar till välfärden. Med dessa ord tackar jag för debatten.

Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig till att börja med kvittera att Socialdemokraterna mycket riktigt brukar hävda att brottsprevention är regeringens blinda fläck. Då brukar jag svara på ett sätt som jag väl får göra även i dag: Dessvärre har vi inte oerhört mycket att lära av Socialdemokraterna i denna del. De barn som i dag är 12, 13, 14 eller 15 år gamla var 2, 3, 4 eller 5 år gamla när Socialdemokraterna tillträdde regeringsmakten.

Kanske blixtbelyses det i just den fråga som vi nu diskuterar. De som kan dessa frågor betonar ju att det egentligen är för sent att göra insatser när barnen är 15 år och att det handlar om att jobba just mycket tidigt, från förskoleålder, under skoleåldern och så vidare. Vi får väl konstatera att de 14-, 15- och 16-åringar med funktionsnedsättningar som i dag är sårbara för gängens rekrytering är det i hög grad på grund av insatser som inte gjordes för 10, 12 eller 13 år sedan.

Jag vill med det sagt ändå understryka vikten av att frågorna lyfts upp. Jag kan för egen del inte komma undan mitt ansvar där jag står, och jag tror att jag och många andra har möjlighet att påverka situationen.

Jag tycker att det är viktigt med ett brett socialpreventivt grepp runt det brottsförebyggande arbete som inkluderar barn och unga som av olika skäl är sårbara. Jag är glad över att vi har fattat beslut om en strategi som kan rikta samhällets samlade resurser åt ett och samma håll i fråga om brottsprevention. Det krävs reformer och omtag på det området som är minst lika omfattande som de som nu sker på rättspolitikens område.

Jag välkomnar att flera myndigheter, som Ivo och Brå som har lyfts upp här, har pekat på problemet och att vi snart – inom någon månad, om jag har förstått saken rätt – ska ha ett ordentligt kunskapsunderlag från en annan myndighet om just denna grupp, med rekommendationer som förhoppningsvis kan vägleda oss och göra att våra insatser för att skydda de här barnen framåt kan bli väldigt mycket bättre än hittills.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:330 om näringsförbud när man begår brott

Anf. 24 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Peder Björk har frågat mig om jag och regeringen avser att ta initiativ till lagstiftning som syftar till att skärpa straffskalorna för skattebrott och penningtvättsbrott samt om lagstiftningen om näringsförbud bör skärpas för ekonomisk brottslighet utöver organiserad eller systematisk brottslighet.

Vi vet mycket riktigt att företag allt oftare används för brottsliga ändamål och utnyttjas systematiskt för att begå brott, inte minst inom den organiserade brottsligheten. Regeringen bedriver därför ett brett arbete för att skärpa synen på ekonomisk brottslighet och försvåra för kriminella att använda bolag för att begå brott. Ett exempel är att vi har gett Brå i uppdrag att närmare studera hur bolag används som brottsverktyg av aktörer i den kriminella miljön. I uppdraget ingår också att lämna ytterligare förslag på hur denna brottslighet kan motverkas.

Genom den proposition som Peder Björk nämner har nya åtgärder som syftar till att förebygga och bekämpa brott som begås i och genom företag kommit på plats. Bland annat har en ny straffbestämmelse om företagskapning införts i brottsbalken. Maxstraffet för brott mot det så kallade målvaktsförbudet har skärpts från ett till två års fängelse. Bolagsverket har också fått bättre möjligheter att stryka oriktiga uppgifter i företagsregistren och möjlighet att begära personlig inställelse för kontroll av misstänkt oriktiga uppgifter.

Dessutom ser vi över näringsförbudet. I januari i år tog energi- och näringsministern emot förslag från en utredning om hur näringsförbudet kan skärpas. Enligt förslagen ska personkretsen utökas till att omfatta den som har gjort sig skyldig till organiserad eller systematisk brottslighet, oavsett om personen bedrev eller hade anknytning till näringsverksamhet vid brottstillfället. Detta ska gälla även personer som begår brott systematiskt men som saknar koppling till organiserad brottslighet. Till detta kommer att tiden för ett näringsförbud föreslås förlängas från högst 10 år, vilket gäller i dag, till högst 15 år.

Regeringen har även beslutat att ge Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket i uppdrag att inrätta ett finansiellt underrättelsecentrum och avsatt medel för detta i budgetpropositionen för i år. Syftet med detta är förstås att fördjupa samverkan mellan myndigheterna och privata aktörer för att effektivt bekämpa den kriminella ekonomin. Det här är en viktig åtgärd inte minst för att motverka penningtvätt.

Till detta kommer att regeringen ha gett en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av straffskalorna och reformera hela påföljdssystemet. Översynen omfattar alla straffskalor, inklusive de som gäller skattebrott och penningtvättsbrott. Uppdraget ska redovisas senast den 30 maj i år.

Dessa åtgärder, som har vidtagits på bred front, kommer att väsentligt bidra till att vi flyttar fram samhällets positioner i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Det gäller även den brottslighet som inte är organiserad eller systematisk.

Anf. 25 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! Det har på senare år uppmärksamrats alltmer att företag också används för brottsliga ändamål, särskilt inom den grova organiserade brottsligheten. I dessa fall blir syftet med företaget helt enkelt att bryta mot regelverken för att tjäna eller tvätta pengar. Företagen kan bland annat användas för att undanhålla skatter och avgifter eller för att tillskansa sig ersättningar, bidrag och förmåner på helt felaktiga grunder.

I dessa fall går samhället miste om betydande skatteintäkter. Vanliga näringsidkare riskerar helt enkelt att slås ut av dem som fuskar eftersom de konkurrerar på samma marknad. Annan grov organiserad brottslighet som är kopplad till kriminella nätverk kan också använda dessa företag för att finansiera sin verksamhet med de ekonomiska vinster som kan tas ut ur de bolag som används som brottsverktyg.

Men, fru talman, ekonomisk brottslighet sker även på andra sätt, bortom gängkriminaliteten och den grova organiserade brottsligheten. Skatteflykt, skatteundandragande och penningtvätt har vi tyvärr också sett breda ut sig. Detta är en brottslighet som undergräver välfärdsstaten, fräter på tilliten i samhället och hotar seriösa aktörer på olika marknader. Dessa

olika typer av brott har inte sällan också koppling till organiserad kriminalitet men även till arbetslivskriminalitet.

Fru talman! Den ekonomiska brottsligheten i Sverige uppskattas om-sätta i storleksordningen 100–150 miljarder kronor. För att komma till rätta med detta och minska omfattningen av de nämnda problemen krävs en rad olika insatser på flera områden.

En sådan insats är att utöka möjligheterna till näringsförbud. Förenklat kan sägas att näringsförbud i dag kan meddelas då en person grovt har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamheten och gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa. Det räcker alltså i normalfallet inte med att man fått ett bötesstraff för att man ska kunna få näringsförbud.

Statsrådet hänvisar till en utredning om utökade möjligheter till näringsförbud för organiserad och systematisk brottslighet – gott så, skulle jag vilja säga. Men min fråga till justitieministern i min interpellation är om han är beredd att utöka näringsförbudet bortom detta. Jag tycker, fru talman, att jag kanske inte riktigt fick svar på det. Justitieministern får alltså gärna utveckla sitt svar.

Anf. 26 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Peder Björk, för möjligheten att diskutera denna viktiga fråga!

Jag tycker att interpellanten fick ett utomordentligt fylligt svar. Och inte bara det – jag ställde dessutom i utsikt att det nu kommer att hända saker på detta område som är mycket efterfrågade. Vi flyttar fram positionerna när det gäller näringsförbudet så att det ska kunna användas i fler fall och träffa fler personer samt att det ska gälla under längre tid än vad som är fallet i dag.

En mycket välkommen reform när det gäller näringsförbudet är alltså på gång. Detta kan säkert vässas ytterligare under den pågående beredningen, och vi kan säkert också ta intryck av väl grundade förslag utifrån. Men att det äntligen kommer en offensiv reform genom det som vi nu arbetar med vad gäller näringsförbuden råder det ingen tvekan om.

Det andra är att jag är glad att höra socialdemokrater efterfråga höga straff. Det har inte alltid varit på det sättet. Jag har inställningen att straffen ska återspegla brottens allvar. Det råder ingen tvekan om att detta gäller även ekonomisk brottslighet av olika slag.

Jag vill kvittera det som interpellanten lyfter upp – betydelsen av att nu behålla ett brett perspektiv när det gäller att underminera den organiserade brottsligheten. Vi måste göra flera saker samtidigt: gå mot våldet, förstås, bryta rekryteringen av barn och unga och också strypa den kriminella ekonomin, som mycket riktigt, enligt polisens beräkningar, i dag bedöms om-sätta omkring 100 eller 150 miljarder kronor.

Kan vi få bred support i riksdagen för detta och, för den delen, välgrundade förslag om hur olika reformer kan bli ännu spetsigare i olika avseenden välkomnar jag båda delarna. Att vi lyfter frågorna här i dag tycker jag är ett viktigt steg i det arbetet.

Anf. 27 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! Jag tvivlar inte alls på justitieministerns vilja att komma åt de kriminella nätverken och den organiserade brottsligheten eller, för den delen, ekonomisk brottslighet kopplad till detta.

Däremot är jag lite förvånad över den något nedtonade retoriken rörande ekonomisk brottslighet i allmänhet och att man från regeringens sida inte använder de verktyg som faktiskt går att använda.

I november sa riksdagen faktiskt ja till propositionen *Bolag och brott* – för övrigt en proposition baserad på en utredning som den socialdemokratiska regeringen tog initiativ till – och i det sammanhanget hade man haft möjlighet att till exempel justera revisionsplikten så att den även omfattar de mindre aktiebolag som i dag är undantagna, som utgör den stora majoriteten av aktiebolagen i Sverige. Detta är en åtgärd som har efterfrågats av Skatteverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Kronofogdemyndigheten, Brottsförebyggande rådet och Ekonomistyrningsverket.

I nästan alla andra politiska samtal vill ju SD-regeringen vara hård mot brott, och ingen åtgärd tycks vara för liten att genomföra. Men när det kommer till just revisionsplikt för mindre aktiebolag verkar detta inte gälla längre.

Ett annat exempel är att SD-regeringen har flyttat fram genomförandet av en statlig tjänst för leverantörskontroll vid offentlig upphandling, som nu inte kommer att införas förrän år 2028. Till detta kan också läggas att SD-regeringen inte täpper till uppenbara luckor för skatteflykt.

Fru talman! Min fråga till justitieministern är: Varför tycker inte SD-regeringen att det är lika intressant att ta tag i den ekonomiska brottslighet som inte är direkt kopplad till just gängkriminella?

Anf. 28 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag noterar med viss värme och glädje att Peder Björk i sitt andra inlägg kom på att han i sitt första inlägg hade glömt bort den av partiet utskickade talepunkten att benämna regeringen som ”SD-regeringen”. Men han tog å andra sidan hand om den med råge i sitt andra inlägg.

Låt mig då berätta vad den moderatledda regeringen, som med stolthet och glädje samarbetar med Sverigedemokraterna här i riksdagen, gör på området. Nu genomför vi en offensiv som om den hade genomförts under de gångna åtta åren hade gjort att vi inte hade haft en kriminell ekonomi som omfattade runt 150 miljarder kronor. Äntligen vidtas nu en lång rad åtgärder som om de hade varit på plats tidigare inte hade försatt oss i den utsatta situation vi nu befinner oss i när det gäller den organiserade brottsligheten.

Det finns inga blinda fläckar i så måtto att det är något vi skulle avstå av politiska, ideologiska eller andra skäl. Det råder ingen som helst tvekan om att den ekonomiska brottsligheten, oavsett om den är en del av den organiserade brottsligheten eller om den bedrivs systematiskt på annat sätt, är ett väldigt stort samhällsproblem som vi måste angripa med full kraft.

Vad gäller revisionsplikten var det när det kom till kritan en ganska enkel sak som blev avgörande. Bedömningen blev att åtgärdens omfattning förutsatte en mycket stor skara revisorer som i dag inte finns i Sverige och att den enorma administrativa börda som skulle läggas på lejonparten skötsamma företagare inte stod i paritet till effekten.

Hur avvägningen har gjorts i grunden och hur den har förhållit sig till den mycket krassa verkligheten att det inte finns revisorer att uppbringa för uppgiften redogörs det utförligt för i propositionen, som i övrigt har

tagit fasta på många goda förslag som tagits fram av den utredning som mycket riktigt tillsattes av den tidigare regeringen. Detta är helt i linje med vad vi brukar säga: Vi är beredda att lyssna på goda förslag oavsett varifrån de kommer. Dessutom innefattar propositionen andra åtgärder som är ägnade att kompensera för utebliven revision hos de allra minsta bolagen.

När det gäller detta med leverantörskontrollerna vill jag bara – utan att veta exakt vad som är skälen till att tidsplanen ser ut som den gör – omedelbart utesluta att det skulle ha att göra med något slags nonchalans i förhållande till problematiken. Det enda jag vet är att det är rätt komplicerat att få systemet på plats. Allt handlar om hur de myndigheter som ska ansvara för kontrollen bedömer att den går att genomföra på ett effektivt sätt. Att det är nödvändigt råder det ingen som helst tvekan om. Jag skulle till och med säga att det är en strategisk åtgärd som kommer att underlätta för alla andra aktörer i samhället att få information som gör det enklare för dem att göra informerade upphandlingar och annat.

Jag vill komma tillbaka till de grundslag som vi nu gör när det gäller den ekonomiska brottsligheten, också den som inte bedrivs i organiserad form. Det handlar om näringsförbud och straffskärpningar och om att vi har säkerställt att de utökade möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel också omfattar ekonomisk brottslighet. Detta är för övrigt inte ett resultat av utredningar som tillsattes av tidigare socialdemokratiska regeringar, men det är något som jag tycker är otroligt betydelsefullt om man ska kunna använda hela systemets kraft mot den ekonomiska brottsligheten.

För dagen tänker jag att det är utomordentligt fint att det finns så bred uppslutning när det gäller arbetet mot den organiserade brottsligheten och alla aspekter av den – våldet, ekonomin och rekryteringen – och insikten om att verktygen för bekämpandet av ekonomisk brottslighet också måste utformas på ett sådant sätt att de kommer åt allvarlig samhällsfarlig brottslighet av ekonomisk karaktär som inte nödvändigtvis bedrivs i organiserad form.

Anf. 29 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! På tal om talepunkter: Justitieministern föll ju ganska snabbt tillbaka till sin talepunkt om att allt som händer nu är Socialdemokraternas fel, i stället för att ta ansvar för den situation som vi nu befinner oss i och se till att få verktyg på plats för att komma åt den ekonomiska brottsligheten.

Vad vi kan vara överens om är att vi måste få stopp på den ekonomiska brottsligheten. Det gäller alla dess former, även skatteflykt och skatteundandragande.

En välvillig tolkning, fru talman, av det faktum att flera saker inte kommer på plats är att SD-regeringen är lite saktfärdig. En mindre välvillig tolkning är att regeringen helt enkelt inte är villig att reglera vissa saker, av för mig outgrundliga orsaker.

Ett exempel är just detta med revisionsplikten när det gäller mindre aktiebolag. Jag tycker att justitieministern ska lyssna mindre på Svenskt Näringsliv och lite mer på Skatteverket, Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. Då kan vi få på plats ytterligare ett verktyg för att bekämpa ekonomisk brottslighet och också stoppa finansieringen av de kriminella gängen.

Till sist, fru talman: När det gäller näringsförbud ser jag gärna att justitieministern snabbt kommer tillbaka till riksdagen med ett förslag utifrån den utredning som faktiskt har genomförts. Men jag hoppas också att regeringen är beredd att se över om näringsförbud kan meddelas även under andra omständigheter, så att vi på så sätt kan ta oss an ekonomisk brottslighet på bredden. Det är ju först då som tilltron till välfärdsstaten kan stärkas, tilliten i samhället kan öka och seriösa företag kan konkurrera under mer rättvisa villkor.

Anf. 30 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag vill naturligtvis dementera att min talepunkt skulle vara att Socialdemokraterna är skyldiga till allting på det här området. Men ganska mycket får man ändå säga att de har del i. Den påtagliga passiviteten under lång tid när det gäller bekämpningen av organiserad brottslighet har försatt oss i ett avgjort sämre läge i dag än vi skulle ha varit i om man med kraft hade tagit tag i problemen i ett tidigare skede. Det gäller våldet, rekryteringen av barn och unga och också den kriminella ekonomin.

Jag är beredd att lyssna på alla goda förslag. Jag gläds åt att det finns en bred uppslutning kring vikten av att föra arbetet framåt. Jag konstaterar också att riksdagen kommer att få glädjen att ta ställning till en lång rad reformer och åtgärder på det här området, som näringsförbud, skärpta straff, ökad kontroll i olika avseenden och utökade möjligheter att dela information på ett skarpt sätt. Riksdagen har redan nu, genom den moderatledda regeringens försorg, på sitt bord fått förslag som innebär att statens hela systemkraft när det gäller till exempel tvångsmedelsanvändning och det preventiva kan riktas mot den ekonomiska brottsligheten.

Här håller jag helt och hållet med Peder Björk: Om vi inte kommer åt den kriminella ekonomin och de olika aktörer som för egen vinning, i organiserad form eller systematiskt på annat sätt, ägnar sig åt ekonomisk brottslighet av olika slag kommer vi inte att kunna trycka tillbaka den organiserade brottsligheten. Vi riskerar stora förluster i samhället, inte bara ekonomiskt och i osjyst konkurrens utan också i fråga om tilliten till, ytterst, våra demokratiska institutioner.

På den fronten är jag glad att vi är flera som kämpar vidare. Det kommer att finnas många möjligheter att göra detsamma även fortsättningsvis.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:338 om eftersupning

Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Gustaf Lantz har frågat mig om jag delar åsikten att eftersupning borde förbjudas och om regeringen avser att vidta några åtgärder för att kunna gå till riksdagen med ett sådant förslag.

Jag får först bara understryka att jag förstås är väl medveten om att påståenden om eftersupning kan utgöra ett betydande problem vid utredningar om misstänkta rattfylleribrott. För att komma till rätta med den brottslighet vi nu talar om är det förstås av stor betydelse att man kan lag-

föra de brotten. Det kan inte heller uteslutas att ett väl utformat straffansvar för eftersupning skulle kunna bidra till fler lagföringar.

Till bilden hör att den här frågan har utretts tidigare. År 2013 gjorde en utredare bedömningen att ett straffansvar för eftersupning inte borde införas. Det anfördes olika skäl för det – dels att en sådan kriminalisering skulle vara oförenlig med en grundläggande princip i vår straffrätt, nämligen att det inte är straffbart att dölja sin egen brottslighet, dels att straff inte bedömdes som tillräckligt effektivt för att motverka efterförtäring och efterbruk, som det heter. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen instämde uppenbarligen i de argumenten eftersom man inte gick vidare med frågan.

Detta säger jag inte i polemiskt syfte utan bara för att beskriva att lika intuitiv som man kan uppfatta att frågan är, lika komplicerad verkar den vara när man tittar närmare på den i praktiken. Det är i alla fall uppenbart att om en sådan reglering ska bli verkningsfull måste den utformas på ett bra sätt, där man också beaktar grundläggande principer i vår rättsordning.

Vad som krävs för att man ska åstadkomma detta är sannolikt ett fortsatt ganska gediget analysarbete. Det finns ingen konkret plan för det i dagsläget, men jag utesluter inte att arbeta vidare med frågan framåt. Jag välkomnar att den i dag har lyfts av Gustaf Lantz.

Anf. 32 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Jag är en obotlig optimist. Jag hör justitieministern säga att han inte stänger dörren för att ta tag i den här gamla surdegen, som jag faktiskt tycker att den är.

Justitieministern stänger alltså inte dörren för att göra någonting åt eftersupning och att göra det brottsligt. Det tycker jag är klokt, av två anledningar. Den första är att förslaget faktiskt kan rädda liv. Den andra är att det faktiskt kan avlasta rättsväsendet. Detta tycker jag är viktigt att ha i tanken.

Jag tror att det är provocerande inte bara för mig och justitieministern utan också för gemene man att människor som ertappas berusade vid ratten efter en trafikolycka kommer dragandes med ursikten att de kom på att dricka efteråt. Det låter ganska otroligt. Men det når ofta upp till graden av rimligt tvivel i våra domstolar – ingenting sagt om det.

Vi måste också se den här frågan i ljuset av vilket stort problem alkoholen och drogerna utgör i trafiken. Mellan 2012 och 2022 omkom över 1 500 personer i trafiken. Hos 39 procent av dessa uppmätte man alkohol eller narkotika i blodet.

Det är alltså helt avgörande för att komma till rätta med antalet döda i trafiken att vi också adresserar de här frågorna. Och precis som justitieministern säger är det viktigt att de som är ute på vägarna med alkohol i kroken lagförs.

I en utredning från 2013, där man tittat på frågan, konstaterade man att den här invändningen gjordes i uppemot 10 procent av fallen av rattonykterhet. Det är inte bara ett problem när den görs. Det ställer också särskilda krav på rättsväsendet i fråga om att kunna hantera den här typen av invändningar. Man måste ta ett blodprov och två urinprov och analysera dem och se en fallande kurva. Det är bökigt när det gäller själva provtagningen, och man belastar polisen med onödig tid och onödiga kostnader. Invändningarna gör också att det blir fler domstolsförhandlingar än annars. Man skulle

kunna tänka sig ett strafföreläggande och att domstolen så att säga inte behöver bli indragen i detta. Nu får vi fler förhandlingar utifrån att denna möjlighet finns.

Men det finns en annan väg att gå. I Norge har man sedan 1959 haft ett mycket framgångsrikt förbud mot eftersupning. Då finns inte samma incitament för någon som ertappas full eller drogpåverkad i en bil att påstå att man har intagit detta efteråt eftersom det finns ett annat brott som man har gjort sig skyldig till.

Jag tycker att förslaget inte bara handlar om att man inte, så att säga, ska ha en enkel väg ut från en rattfylla. Det är faktiskt ett rimligt krav att ställa på människor att man inte ska dricka om man har varit inblandad i en trafikolycka.

Jag har åkt med Uppsalapolisen. Då fick jag lära mig att den vanligaste dödsorsaken för poliser är trafikolyckor. Att då poliser i sin arbetsmiljö ska behöva ta hand om onyktra personer, oavsett om de har druckit före eller efter, tycker jag är orimligt i sig.

Jag hoppas att regeringen äntligen tar tag i den här frågan.

Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack till Gustaf Lantz för möjligheten att få diskutera de här väldigt viktiga frågorna! Det råder ingen som helst tvekan om att det är ett väldigt stort samhällsproblem att så många människor omkommer i trafiken varje år. Det är slående och naturligtvis bedrövligt att en så stor andel av dessa människor omkommer i olyckor där alkohol eller narkotika på olika sätt är inblandat. Det är klart att vi på en rad olika sätt måste flytta fram positionerna för att komma åt det problemet.

Jag välkomnar att Gustaf Lantz lyfter just denna aspekt av frågan. Det är som sagt kanske inte i första hand den här regeringens senfärdighet i frågan som gör att vi står här, eftersom den utredning som vi diskuterar kom med sina förslag 2013. Det fanns åtminstone åtta år för den föregående socialdemokratiska regeringen att hugga tag i frågan, som det heter. Men med det sagt tycker jag ändå att det är viktigt och bra att den lyfts. Att Gustaf Lantz nu lyfter frågan gör också att utredningen från 2013 kommer fram i dagsljuset.

Jag tycker att det är intressant att höra om erfarenheterna från Norge. Jag säger ärligt att det inte finns en pågående process eller plan för hur frågan ska hanteras, men jag tycker att det är välkommet att den nu lyfts på det här sättet. Jag utesluter inte att vi hittar ett format för att också göra en mer uppdaterad analys av frågan.

Jag får samtidigt passa på att lyfta fram att det är viktigt att vi gör en lång rad andra saker för att se till att alkohol- och narkotikapåverkade förare upptäcks och lagförs och att straffen för den brottsligheten motsvarar brottens allvar.

Jag kan lyfta fram en mycket närliggande fråga. Regeringen har tagit fram ett lagförslag som ger polisen möjlighet att göra rutinmässiga ögonundersökningar i trafiken utan att det finns misstanke om brott. Det innebär, konkret, stärkta möjligheter att upptäcka narkotikapåverkade förare i trafiken. Den här lagen träder glädjande nog i kraft redan den 1 mars i år.

Dessutom är det så att inom ramen för den pågående utredningen om den stora reformen vad gäller straffen – som ska komma med sina förslag

under våren – ingår också en bred översyn av de straff som kan bli aktuella när det gäller denna typ av lagbrott.

Sammantaget flyttar vi fram positionerna, inte minst genom det jag nu beskrev. Jag tycker också att det är utmärkt att vi får en förnyad diskussion om den fråga som Gustaf Lantz har lyft fram i dagens interpellationsdebatt.

Anf. 34 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Jag tycker att detta med ögonundersökningar på plats är utmärkt. Att det faktiskt kommer var också något som polisen i Uppsala uttryckte en väldig tacksamhet över. Det är jättebra.

Vi ska dock inte låta det stå i vägen för att bli optimala. Jag måste ändå reagera lite på det man konstaterade i utredningen, nämligen att ett införande av det här brottet skulle vara oförenligt med den grundläggande straffrättsliga principen att det inte är straffbart att dölja sin egen brottslighet.

Jag tänker på smitningsbrottet, alltså att avvika från en olycka om man har blivit påkörd eller har kört på någon annan. Det får man inte göra. Det om något är väl att ha en skyldighet att faktiskt reda i en situation där du själv så att säga kan vara brottslig. Det är en väldigt konstig princip om man skulle tycka att det var okej för den som har orsakat olyckan att sticka iväg, men inte för den som har blivit påkörd.

Det här prövades efter utredningen, och det gjordes en invändning där man ifrågasatte om smitning stod i konflikt med denna princip. Då konstaterade svensk domstol att det inte gör det. Detta är nu praxis.

Jag menar att kravet på en människa att hålla sig nykter efter en trafikolycka är mindre inskränkande än kravet på att vara kvar på platsen. Jag tycker att det argumentet väger väldigt lätt, och jag tror att det finns långt mycket viktigare principer.

Detta är en princip man i så fall har brutit mot sedan 1959 i Norge, och det har ju inte blivit något ramaskri ute i den fria världen för det.

Jag skulle dock vilja återgå till att det här är en mycket speciell möjlighet att faktiskt avlasta rättsväsendet. Det är få nya brott som faktiskt har den effekten. Möjligheten till invändningen ”jag drack efter olyckan”, och att den invändningen används, orsakar väldigt mycket merarbete. Det blir provtagningar och domstolsförhandlingar. Låt oss ge rättskedjan möjlighet att ägna sig åt det den behövs absolut mest till.

Vi är inte i ett sådant läge i Sverige i dag att vi kan göra det onödigt svårt för våra poliser, domare och åklagare. Vi ska självklart hålla på rättsstatens principer, och det tycker jag att man kan göra när man har ett förbud mot eftersupning.

Jag tycker också att man ska se denna fråga som något som handlar om legitimiteten för hela rättsordningen. För några veckor sedan fick vi läsa i tidningarna om en person som stoppades av polisen och ertappades med rester av narkotika i bilen. Han sa att han hade hetstagit all denna narkotika efter att polisen stoppat honom, innan polisen hade hunnit fram till bilen. Det här framstår som väldigt märkligt och väldigt olämpligt.

Självklart döms man då för narkotikabrott, men problemet är att det inte blir den koppling till körningen och trafiksituationen som gör att polisen automatiskt kan ta körkortet.

En väldigt viktig del av detta är att vi faktiskt inför en lagstiftning som resolut kan ta körkortet från dem som kör höga eller fulla på våra vägar

och utsätter andra för livsfara. Där tycker jag att det finns ett väldigt starkt argument för en sådan här ordning.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Anf. 35 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag vill återigen bekräfta att det samhällsproblem som Gustaf Lantz lyfter upp verkligen är stort och reellt. Det handlar förstås om att vi alla vill värna om medborgarna, som i alldeles för hög grad exponeras för sådana här risker i trafiken. Alltför många människor omkommer, och av dem omkommer i sin tur alltför många i olyckor där det förekommer alkohol och droger hos den som orsakar olyckan.

Jag tycker också att det i sammanhanget är viktigt att värna om polisen – vilket även Gustaf Lantz gör – som också utsätts för dessa risker i sitt viktiga uppdrag. När det gäller rättsväsendet tycker jag att arbetsbelastningsfrågorna är relevanta även om de förstås också illustrerar att invändningen om eftersupning naturligtvis inte ger trumf. Den kan man naturligtvis överbevisa, och det sker också i hög grad.

När det gäller den principiella frågan redogjorde jag för utredningens två argumentationslinjer. Den ena var den mer principiella om att var och en ska ha rätt att dölja sin egen brottslighet. Den andra gällde mer praktiska komplikationer. Jag är förvisso en varm supporter av denna princip.

Jag tror att var och en kan uppleva att det också finns andra viktiga principiella värden i samhället även när det gäller brottsbekämpningen och legitimiteten i rättsordningen. Dessa måste naturligtvis också in i den här ekvationen. För min del handlar det inte så mycket om de principiella frågorna utan kanske snarare de praktiska.

I ljuset av det som lyfts fram i den här diskussionen tycker jag att vi ska fundera på hur det möjligtvis går att föra dessa frågor framåt. Det har som sagt gått tolv år, eller något sådant, sedan den senaste utredningen gjordes. Den norska erfarenheten fanns ju rimligen på plats även när den utredningen togs i mål. Det vore intressant att se hur man förhöll sig till den norska erfarenheten redan i den utredningen.

Jag kanske också får efterforska skälen till att den socialdemokratiska regeringen under åtta år inte valde att gå vidare trots utredningen. Jag ska inte utesluta att det fanns goda skäl också för det ställningstagandet.

Med allt detta sagt tycker jag att det är utmärkt att frågan aktualiseras även på detta sätt. Låt oss hitta ett format för att diskutera detta vidare.

Anf. 36 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Det låter hoppfullt. Justitieministern verkar ha förstått värdet av ett förbud mot eftersupning.

Tyvärr är det så med droger att det inte går att konstatera när de har intagits. Vi vet mycket bättre i alkoholforskningen hur alkoholen fungerar. När det gäller droger är det svårare att motbevisa en sådan omständighet. Däremot kan vi konstatera om någon har tagit droger, och det är jättebra att det kommer nya verktyg på plats för poliserna.

Jag tänker att det vore fantastiskt att få avgå som justitieminister och känna att ”jag avskaffade danstillstånden, och jag införde eftersupning som ett nytt brott i svensk lagstiftning”. Det är sådant som ingen annan justitieminister har måkat med. Det är sådant som någon som tar tag i surdegar skulle kunna lösa.

Svar på
interpellationer

Jag skulle vara väldigt glad över att kunna säga till de poliser jag åkte med i Uppsala förra veckan att justitieministern tagit till sig deras tankar och det de tycker är viktigt – fast jag är socialdemokrat. Låt oss i en tid av polarisering ändå lyssna på varandra och göra saker som faktiskt gör Sverige bättre och som gör att polisen kan ägna sig åt det de ska göra, i stället för att vänta på att någon ska kissa.

Jag tycker att det är rimligt att låta domstolar ta hand om frågor om skuld där de prövar något annat än om någon har kommit på idén att dricka efter en trafikolycka. Jag tycker att det är rimligt att det räknas som ett brott både att dricka före och att dricka efter att du har smällt in i ett träd.

Den här debatten gjorde mig upprymd och glad, och jag hoppas på en fortsättning. Med det vill jag tacka för en mycket bra debatt! (Applåder)

Anf. 37 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Det gläder mig mycket att Gustaf Lantz är glad.

När jag väl avgår som justitieminister efter valet 2030 och vid den tidpunkten lämnar över till en yngre moderat förmåga hoppas jag att vi ska kunna blicka tillbaka på en tid som varit framgångsrik i många olika avseenden och även på detta område. Jag hoppas dock att vi långt innan den tidpunkten ska ha flyttat fram positionerna rejält.

Vi tar diskussionen om det vi pratat om i dag vidare och ser om det finns ett lämpligt sätt att hantera den frågan framåt. Tills vidare gläds vi åt det viktiga steg som tas redan den 1 mars i år. Då får vi en lagändring på plats som gör det möjligt att upptäcka narkotikapåverkade förare i trafiken på ett mycket bättre sätt än i dag. Det blir då möjligt att göra rutinmässiga ögonundersökningar i trafiken utan att det finns en misstanke om brott.

Redan det är en viktig framgång på det här området, men det finns säkerligen mycket mer att göra för att värna medborgarnas trygghet och säkerhet i trafiken, liksom för all del många andras – exempelvis polisers – trygghet och säkerhet i trafiken.

Jag tycker att vi kan avrunda med att konstatera att inte bara Gustaf Lantz utan även jag är glad för att vi fick möjlighet att diskutera det här i dag. Vi återkommer till frågorna på ett lämpligt sätt framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2024/25:351 om delgivning och pre-skription av brott

Anf. 38 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Teresa Carvalho har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att man inte ska kunna slippa straff genom att gömma sig undan rättvisan.

Svaret på den frågan är ja, och jag vill gärna närmare utveckla på vilket sätt.

Som bakgrund är det så att regeringen lägger om rättspolitikerna i stort. Vi gör det för att åstadkomma ett grundläggande perspektivskifte från ett alldeles för ensidigt fokus på gärningsmannen till ett fokus på brottsoffer

och samhällsskydd. En central del i det är förstås att fler brott ska utredas och lagföras. Det är viktigt av flera skäl, såsom samhällets tilltro till rättssystemet och, förstås, brottsoffers upprättelse.

Regeringen vidtar också en lång rad åtgärder för att den som begår brott inte ska kunna hålla sig undan rättvisan. En sådan sak är arbetsmetoden som kallas snabbare lagföring och som tydligt har minskat utrymmet för den misstänkte att förhindra eller fördröja rättsprocessen. Det har gjort det möjligt att ha en domstolsprövning i väldigt nära anslutning till brottet, bland annat genom det nya delgivningssätt som kallas tillgänglighetsdelgivning. I juni förra året fattade regeringen beslut om att försöksverksamheten med snabbare lagföring även för lagöverträdare under 18 år ska fortsätta och byggas ut i hela landet.

Vi har också gjort det möjligt för brottsbekämpande myndigheter att använda hemliga tvångsmedel när man ska verkställa frihetsberövanden av olika slag. Det har vi förstås gjort för att man på ett snabbare och mer effektivt sätt ska kunna lokalisera personer som försöker hålla sig undan utredning, lagföring och straff.

Regeringen har även gett ett antal centrala myndigheter i uppdrag att förstärka det internationella arbetet mot organiserad brottslighet. Det har vi gjort i syfte att öka lagföringen av kriminella som gömmer sig utomlands och därifrån orkestrerar skjutningar, sprängningar och annan brottslighet som utförs på våra gator. I alla våra kontakter utomlands arbetar vi för att öka trycket för att svenska kriminella som uppehåller sig i andra länder ska utlämnas, lagföras och berövas sina brottsvinster.

Jag vill gärna också lyfta fram att regeringen så sent som i december lämnade en proposition till riksdagen som innehöll förslag gällande den så kallade straffrättsliga preskriptionslagstiftningen (prop. 2024/25:59). Förslagen är omfattande till sin karaktär. Vi ser till att fler av dem som har begått brott inte kommer undan ansvar på grund av preskription. Det innebär bland annat att brott som kan straffas med livstids fängelse aldrig ska vara föremål för preskription och att utdömda fängelsestraff aldrig ska preskriberas.

Vi vidtar alltså en rad åtgärder för att göra det svårare att gömma sig undan rättvisan.

När det gäller delgivning har regeringen redan initierat ett sådant arbete. Bland annat har vi för avsikt att tillsätta en utredning som till exempel ska se över möjligheterna till effektivare delgivning, och det innefattar även frågan om digital delgivning. Frågan om att kriminalisera att hålla sig undan delgivning och frågan om att frysa preskriptionstiden under delgivningsperioden kommer att tas om hand i kommande processer.

För mig och regeringen är det en självklarhet att kriminella inte ska kunna slippa straff genom att hålla sig undan, och det är förstås välkommet att fler partier är engagerade i de frågorna.

Anf. 39 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att det känns lite märkligt att stå här och diskutera delgivning i dag. Det är förvisso en nog så viktig fråga, men så här en vecka efter det fruktansvärda dådet i Örebro tror jag att inte bara jag utan också justitieministern och många andra framför allt är uppfyllda och tyngda av den situation vi i vårt land befinner oss i och det fruktansvärda som ägde rum.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

Samhällsmaskineriet måste dock hållas igång, trots allt, och det gäller även riksdagens arbete och vår möjlighet att debattera aktuella frågor. Delgivningsfrågan, som den här interpellationen handlar om, är en angelägen sådan. I dag är det så att man kan sätta i system att hålla sig undan delgivning tills preskriptionstiden har gått ut och på så vis slippa få sitt straff. Det låter ju nästan påhittat, men det är alldeles sant. Inte minst Sveriges Radios P4 Halland har påvisat detta i en gedigen granskning.

Det här är naturligtvis stötande. Inte minst är det ett hån mot alla de brottsoffer som inte får upprättelse. Det är uppenbart att tiden har sprungit ifrån nu gällande regelverk – att det inte längre är fullt ut anpassat efter dagens samhälle. Vi kan dessutom konstatera att svenska myndigheter i dag gör stora ansträngningar för att delge människor som medvetet håller sig undan rättvisan. Regelverket måste ändras för att bristerna ska täppas till, och det behövs mer effektiva verktyg.

Med anledning av det har vi socialdemokrater föreslagit tre åtgärder. För det första har vi föreslagit en kriminalisering av att hålla sig undan en delgivning. Det ska helt enkelt vara ett brott i sig. För det andra har vi föreslagit att preskriptionstiden ska frysas under delgivningsperioden så att det inte ska löna sig att gömma sig och på så vis slippa sitt straff. För det tredje har vi föreslagit att möjligheten till digital delgivning ska införas, exempelvis genom att låta delgivning anses ha skett efter att en handling har skickats till en digital brevlåda.

När vi lade de här förslagen på justitieutskottets bord hade vi socialdemokrater goda förhoppningar om att kunna samla en bred majoritet i riksdagen för att gå vidare med de förslag som verkligen har kommit upp i ljuset den sista tiden – men nej. Samtliga Tidöpartier sa nej till samtliga våra tre förslag, trots att justitieministern har uttryckt i olika medier att han delar problembilden. Vi hörde det också nyss i det upplästa svaret, där justitieministern till och med svarade ja på frågan om han vill göra något åt problemet. Det är såklart glädjande, men ändå får vi inga tydliga besked.

Var är det egentligen skon klämmer? Är det för att förslagen kommer från oss socialdemokrater som man inte vill ta dem vidare? Det verkar onekligen vara ett mönster, i alla fall. Mycket av det som justitieministern nämnde i sitt svar är sådant som vi är helt överens om. En del av det har vi socialdemokrater påbörjat och låtit den nuvarande regeringen fullfölja. En del andra saker har regeringen själv initierat, och vi har röstat för de förslagen. Men regeringen har röstat nej till samtliga våra förslag – alla!

Fru talman! Nu verkar det i och för sig som att justitieministern delvis öppnar för en mer positiv hållning än hans kollegor i riksdagen. Jag vill därför återigen fråga vad planen egentligen är. Vilka är de kommande processer vi får höra om?

Anf. 40 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack till Teresa Carvalho för möjligheten att diskutera de här frågorna i dag, även om det som Teresa Carvalho säger förstås sker i ett läge där uppmärksamheten hos en stor del av samhället och även hos en stor del här i riksdagen är riktad åt ett annat håll. Samtidigt har vi i dag förmått samlas och hedra dem som miste livet i den förfärliga massskjutningen i Örebro genom den tysta minut som hölls också i den här kammaren, och vi har även diskuterat frågorna tillsammans med rikspolischefen i justitieutskottet. Vi klarar nog alltså av att göra både och.

Vi ska ge den förfärliga händelsen i Örebro all den uppmärksamhet som den i sig förtjänar, som de drabbade har rätt att förvänta sig och som det omgivande samhället förväntar sig att vi ska ge den. Det handlar förstås både om att ta hand om den konkreta situationen och om att, när vi blickar framåt, fråga oss vad det här betyder för vårt samhälle i stort och vad vi ska göra med det.

Inget av detta utesluter att vi diskuterar andra frågor, vilket vi gör i dag. Jag håller helt med om den problembild som tecknas i den här diskussionen och om vikten av att göra någonting åt detta.

Bakgrunden till att det röstats som det röstats i utskott är ju att alla frågor som aktualiserats är föremål för pågående processer i Regeringskansliet. Dessa processer omfattar alla de frågor som Socialdemokraterna har pekat på: den digitala delgivningen, kriminalisering av att hålla sig undan och preskriptionsfrågorna. Jag har i dag aviserat att flera av dessa frågor kommer att ingå i en utredning som vi kommer att tillsätta. De andra frågorna är också föremål för beredning i Regeringskansliet. Jag kommer att återkomma till exakt vilka processer de kommer att omhändertas i.

Vi är helt överens om att göra någonting åt detta. Det gör regeringen också. Om det finns fler tankar om hur man på olika sätt ska kunna komma åt det här beteendet, som drar väldigt mycket resurser i rättsväsendet och som dessutom är stötande i relation till brottsoffer och till det omgivande samhället, är jag naturligtvis beredd att lyssna även på det.

Anf. 41 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för det fortsatta svaret.

Nu har det gått ett år sedan ett antal myndigheter inkom till regeringen med en hemställan om en del av de förslag som vi socialdemokrater har presenterat, närmare bestämt den del som avser möjligheten till digital delgivning. Jag uppfattar justitieministern som att det finns en öppenhet och kanske till och med en plan. Det har visserligen gått ett år, och jag börjar undra hur lång tid regeringen behöver för att fundera vidare innan man kommer till skott med utredningsdirektiv och annat. Men vi kan låta det vara – jag är väldigt glad att regeringen klart och tydligt säger att man är redo att gå vidare i den här delen.

Det gäller dock bara den del som handlar om den digitala delgivningen. När det gäller de andra två förslagen – att kriminalisera att hålla sig undan och att frysa preskriptionstiden – är regeringen och justitieministern betydligt mer svävande. De hänvisar inte dessa frågor till utredningen. Den som tog del av svaret och lyssnade noga på det justitieministern just sa märkte att det är betydligt mer kryptiskt. Där hänvisades det till andra kommande processer.

Om man nu avser att tillsätta en utredning för att närma sig en av dessa tre delar och komma åt den delen av problemet, varför kan justitieministern då inte klart och tydligt säga att de andra två delarna också ska ingå i utredningen? Vilka är de kommande processer som förslaget om kriminalisering och förslaget om frysning av preskriptionstiden ska hänföras till?

Jag har två följdfrågor.

Den ena gäller den digitala delgivningen och den utredning som regeringen nu utlovar. När kan vi förvänta oss att den kommer på plats?

Den andra följdfrågan är: Vilka är dessa kommande processer? Det låter ju tyvärr på justitieministern som att det mer är ett kreativt sätt att säga: Vi har inga sådana planer men vill helst inte säga det rakt ut, för så konkreta är inte våra planer.

Jag skulle önska tydlighet från justitieministern i den här frågan. Jag tycker att jag har fått ett klart och tydligt besked om att ambitionen är att tillsätta en utredning med avsikten att möjliggöra digital delgivning. Detta är bra, och jag tackar för det. Jag skulle dock önska ännu mer tydlighet när det gäller huruvida regeringen vill kriminalisera beteendet att hålla sig undan delgivning. Och vill regeringen frysa preskriptionstiden, så att man inte kan gömma sig och på så sätt slippa straff? I vilken process och i vilken utredning ska regeringen hantera detta om svaret på mina frågor är ja? Här blir följdfrågan: När kommer utredningen, eller de processer som justitieministern hänvisade till, på plats?

Jag är ledsen, men man kan inte både äta kakan och ha den kvar. Jag skulle gärna få ett förtydligande från justitieministern.

Anf. 42 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Det blev en ganska komplicerad fråga om det processuella. Om jag får föra tillbaka diskussionen till samhällsproblemen kan jag konstatera att det som jag nu aviserar är att vi arbetar ordentligt med de förslag som lagts fram i den hemställan som mycket riktigt har kommit från ett antal myndigheter. Det handlar om ganska ingripande och viktiga reformer om delgivning.

Det handlar om att man ska kunna sköta delgivning på statliga servicekontor och begära biträde av andra myndigheter för att kunna genomföra delgivningar. Det handlar om tillgänglighet för delgivning som ett villkor för vissa utbetalningar från välfärdssystemen. Det handlar också om att på olika sätt utveckla funktionaliteten på olika plattformar där dessa frågor hanteras.

Vi har bestämt exakt hur dessa frågor kommer att tas om hand i den utredning som vi avser att tillsätta. Jag kommer inte att i dag redovisa klockslaget för detta, utan den informationen tänker jag dela när vi gör det. Det råder dock ingen tvekan om att arbete pågår i ljuset av den hemställan som nämndes tidigare.

Teresa Carvalho efterfrågade min viljeinriktning vad gäller de andra frågorna, alltså frysning av preskription och kriminalisering av att hålla sig undan. Jag tycker att de problem som belyses är av det slaget att viljan måste vara att komma åt dem. Exakt hur vi ska komma åt dem är möjligtvis någonting som återstår att se, men att både frysning av preskription och kriminalisering är möjliga vägar framåt är jag beredd att säga på ort och ställe.

Jag ska återkomma till exakt på vilket sätt vi nu arbetar med frågorna och avser att komma tillbaka till dem så att riksdagen kan få ett genomarbetat underlag att ta ställning till vad det lider.

Anf. 43 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Även jag vill återgå till samhällsproblemet. Det stora problemet här är att man i dag kan undvika straff genom att hålla sig undan delgivning så att brottet hinner preskriberas. Detta är ett hån mot alla brottsoffer där ute. Det utnyttjas av tiotusentals svenskar, vilket kostar

samhället otroligt mycket pengar på grund av inställda rättegångar med mera.

Ännu värre är att våldsamma män kan ducka delgivning för att dra ut på separationsprocesser, vilket försätter utsatta kvinnor i en ännu mer utsatt och potentiellt farlig situation.

Detta är en mycket angelägen fråga att ta tag i. Det vill vi socialdemokrater göra, och det är därför vi har lagt tre förslag på justitieutskottets bord. Vi föreslår kriminalisering av att hålla sig undan delgivning. Vi föreslår frysning av preskriptionstiden under delgivningsperioden, så att man inte kan vänta ut att preskriptionstiden ska ticka ut och på så vis slippa sitt straff. Vi vill också införa digital delgivning.

Detta har Tidöpartierna röstat nej till här i riksdagen. Jag vill ändå fråga justitieministern om han delar åsikten att dessa förslag inte är rätt väg att gå. Jag hör delvis en annan tonalitet från justitieministern. Jag hör en öppenhet för att ta tag i dessa problem, även om vi tyvärr inte kan få mer konkreta besked om att man tänker gå vidare i de delar som inte har med den digitala delgivningen att göra.

Jag får tacka för beskedet att det kommer en utredning som syftar till att möjliggöra digital delgivning. Sedan får vi helt enkelt fortsätta att diskutera kriminalisering av att hålla sig undan och frysning av preskriptionstiden, för detta är en mycket angelägen fråga.

Anf. 44 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar än en gång Teresa Carvalho för möjligheten att diskutera dessa frågor i dag. Jag tycker att det är utmärkt att de lyfts fram i olika sammanhang, inklusive i justitieutskottets arbete, och att det finns en sådan bred uppslutning kring insikten om vilka förfärliga konsekvenser det får när personer håller sig undan ansvarsutkrävande när det gäller allvarlig brottslighet samt om hur moraliskt stötande detta är. Det kan få en dubbelt drabbande effekt för brottsoffer och kanske också för det omgivande samhällets tilltro till rättssystemets effektivitet. Jag välkomnar att det finns en bred samsyn kring det.

Teresa Carvalho har enligt mig ingen annan tonalitet, utan det är ganska klara besked i sak. Alla de frågor Socialdemokraterna lyfter fram i dag är föremål för processer i regeringens arbete. Jag har tagit fasta på när det gäller den digitala delgivningssidan och den konklusion som finns där i form av en hemställan från ett antal myndigheter precis hur vi tänker gå till väga med denna process. Jag kommer att återkomma även publikt till hur vi arbetar med de andra frågorna.

Skälet till att det inte blev en bredare uppslutning i utskottet var inte för att någon avvisade frågorna i sak utan för att processerna redan är pågående i Regeringskansliet.

Som sagt var: mindre fokus på gärningsmannen och mer fokus på brottsoffer och på det omgivande samhällets berättigade anspråk på skydd mot allvarlig brottslighet. Detta är ett perspektivskifte som har sin relevans också i detta sammanhang, så låt oss göra det enklare att komma åt alla dem som håller sig undan rättvisan, bland annat på det sätt som vi har diskuterat i dag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

**§ 11 Svar på interpellationerna 2024/25:307 och 322 om tidsplan för
Arbetskadeutredningens förslag**

Anf. 45 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Åsa Eriksson har frågat mig vad jag avser att göra under år 2025 för att förslagen från Kansliet för hållbart arbetsliv och andra relevanta färdiga utredningar som kan öka arbetskraftsutbudet ska bli verklighet.

Jessica Rodén har frågat mig när regeringen avser att gå fram med Arbetskadeutredningens förslag och hur jag avser att säkerställa att fler som drabbas av arbetsskador får sina rättigheter tillgodosedda. Jessica Rodén har även frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen planerar för att förbättra skyddet för utsatta grupper på arbetsmarknaden, såsom kvinnor i välfärden och anställda i fysiskt tunga yrken.

Över 1 miljon människor är inte självförsörjande, och arbetslösheten är nästan tre gånger högre bland utrikes födda än inrikes födda. Mot denna bakgrund har regeringen sedan dag ett haft en tydlig kurs mot en effektivare arbetsmarknadspolitik och ett ökat arbetskraftsutbud. Regeringens budget för 2025 är inriktad på att få fler i arbete och att öka tillväxten och produktiviteten. Det sker bland annat genom omfattande investeringar i infrastruktur, forskning och utbildning men även på socialförsäkringsområdet. Regeringens strategi för att få fler i sysselsättning är inriktad på att aktivera arbetslösa genom insatser som ger kunskaper i svenska språket och utbildningar som gynnar kompetensförsörjningen.

I Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2025 ges myndigheten i uppdrag att förbättra matchningen och kontrollen av arbetssökande. Ett led i detta arbete är fortsatt fokus på att öka den yrkesmässiga och geografiska rörligheten bland arbetssökande. Den som är arbetslös ska erbjudas rätt stöd och insatser, men samhället måste också ställa krav på att man deltar och aktiverar sig.

Regeringen avser även att genomföra en omfattande bidragsreform för att ta itu med det stora utanförskapet och öka arbetskraftsutbudet. Bidragsreformen består av tre delar: ett bidragstak för att bidragen inte ska vara högre än inkomsten vid arbete, en successiv kvalificering till den svenska välfärden och ett aktivitetskrav kopplat till försörjningsstöd för att motverka långvarigt bidragsberoende och för att den enskilde ska närma sig egen försörjning.

Att arbetskraftsutbudet ska öka är prioriterat även inom socialförsäkringen. Regeringen avsatte i budgeten för 2025 närmare 100 miljoner kronor för att finansiera en rad åtgärder för att stärka återgången till arbete, bland annat genom ökad samordning av rehabiliteringsinsatser, arbetslivsinriktat rehabiliteringsstöd och en översyn av ökade möjligheter till studier för den som har sjuk- och aktivitetsersättning.

De nya bestämmelserna i föräldraförsäkringen om att antalet så kallade dubbeldagar fördubblas och att föräldrar ges utökade möjligheter att överlåta föräldrapenning till annan försäkrad, vilka infördes den 1 juli 2024, bidrar till att föräldrar bättre kan förena arbetsliv med familjeliv i perioder i livet som kräver mer flexibilitet. Dessa bestämmelser stärker arbetslinjen och föräldrars makt att utforma sina egna liv.

För regeringen är det prioriterat att fortsatt verka för att alla som kan stå till arbetsmarknadens förfogande anstränger sig för att få ett jobb och blir självförsörjande. Förslagen som Kansliet för hållbart arbetsliv har lämnat utgör tillsammans med förslagen i de övriga utredningar Åsa Eriksson hänvisar till viktiga underlag för regeringens fortsatta arbete för att öka arbetsutbudet. En del av förslagen är omhändertagna, och övriga bereds fortsatt i Regeringskansliet.

En utredning som Åsa Eriksson hänvisar till och som Jessica Rodén frågat om är Arbetsskadeutredningen som i september 2023 lämnade betänkandet *En ändamålsenlig arbetsskadeförsäkring – för bättre ekonomisk trygghet, kunskap och rättssäkerhet* (SOU 2023:53). Till båda ledamöterna vill jag därför svara att det är av yttersta vikt att vi gör noggranna överväganden innan vi väljer lämpliga åtgärder som säkerställer att arbetsskadeförsäkringen blir mer ändamålsenlig och rättssäker för alla arbetstare.

Arbetsskadeutredningen har lämnat ett omfattande och värdefullt underlag, men regeringen bedömer att betänkandet saknar grundläggande analyser om hur arbetsskadeförsäkringen bör vara utformad för att uppfylla sin funktion sett till hur arbetsmarknaden och sjukförsäkringen fungerar i dag. Det krävs därför mer kunskap för att kunna avgöra om vissa av utredningens förslag är ändamålsenliga.

Även om regeringen ser ett behov av kompletterande analyser har åtgärder vidtagits som syftar till att fler som drabbas eller riskerar att drabbas av arbetsskador får sina rättigheter tillgodosedda. Jag berättar gärna mer om dem i kommande inlägg.

Fru talman! För att sammanfatta: Regeringen arbetar med en rad olika åtgärder för att öka arbetskraftsutbudet och ha framdrift i reformarbetet, inte minst när det gäller arbetsskadeförsäkringen.

Anf. 46 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Bakgrunden till min interpellation, där jag har listat sju olika utredningar, är att vi tycker att det händer alldeles för lite när det gäller att öka tryggheten för Sveriges löntagare. Statsrådet Anna Tenje och jag har flera gånger haft debatter i kammaren, och Anna Tenje säger ofta fina saker, sådant som vi socialdemokrater kan ställa oss bakom, som att förbättra för människor som är sjukskrivna, att skapa ett mer hållbart arbetsliv, att förbättra skyddet för gravida och så vidare. Men sedan händer det väldigt lite. Det är bra att statsrådet i sitt svar pratar om framdrift, men den framdrift jag märker är nya skrivningar i budgetpropositionen, i och för sig fina och bra skrivningar som jag ställer mig bakom, men var är reformerna?

När statsrådet tog emot utredningen om hållbart arbetsliv pratade statsrådet om att det är viktigt att öka arbetskraftsutbudet, och det håller jag med om att det är. Vi vet alla att vi har stor brist på läkare, psykologer, sjuksköterskor och undersköterskor, för att ta några exempel. Det är yrkesgrupper där sjukskrivningarna ökar. Det gäller framför allt den stressrelaterade ohälsan, med långa sjukskrivningar som följd. Det är också en orsak till att många utbildade i dessa yrken väljer att lämna sitt jobb – de orkar inte.

För mig som socialdemokrat framstår det som akut att genomföra de förslag som utredningen listar. Jag undrar varför det tar så lång tid, fru talman. Några av de förslag som kommer från utredningen är uppmaningar till regeringen. Man menar till exempel att regeringen måste se till att arbetsgivare erbjuder en bättre arbetsmiljö och förebygger stressrelaterad ohälsa. Jag tror att statsrådet och jag är överens på den punkten; det indikerar de nya skrivningarna i årets budgetproposition.

Det statsrådet gör är att tillföra 100 miljoner kronor. Hur många kronor blir det per arbetsgivare som har sjukskriven personal? Vad menar statsrådet att arbetsgivarna ska göra för de pengarna? Jag tycker att det är en minst sagt blygsam summa, om man menar att det är en satsning som ska göra skillnad. Jag hoppas att det kommer mer, kanske redan i vårbudgeten.

Fru talman! I ett annat förslag från utredningen uppmanas regeringen att ställa krav på stärkta rehabiliteringsinsatser från arbetsgivare för att skynda på återgång i arbete. Det är också något som statsrådet brukar säga att hon tycker är angeläget.

Att man ska pröva sociala utfallskontrakt tycker jag låter intressant liksom att satsa på unga och utrikes födda kvinnor så att fler kan komma in i arbetslivet.

Jag vill avslutningsvis fråga statsrådet: Vilka av dessa uppmaningar kommer statsrådet att gå vidare med och realisera i år, för att det ska finnas tillräckligt med kompetens för morgondagens arbetsliv?

Anf. 47 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Statsrådet fick frågor om arbetsskadeförsäkringen av mig men valde att besvara dem med att fler måste komma i arbete. Detta tycker jag är anmärkningsvärt. Samtidigt som regeringen pratar om arbetskraftsutbud, bidragstak och aktivitetskrav saknas helt en politik för att skapa fler jobb. Arbetslösheten ökar, matpriserna fortsätter att stiga och många människor kämpar för att få ekonomin att gå ihop. Det är verkligheten i Sverige i dag.

Många som har ett jobb att gå till har ett jobb som sliter ut dem. Det är kvinnor inom vård och omsorg, byggnadsarbetare, lokalvårdare och andra med tunga arbetsuppgifter som drabbas av skador som påverkar deras livskvalitet och ekonomiska trygghet. De kan inte arbeta längre hur mycket regeringen än önskar det, utan de behöver en trygg försäkring som fångar upp dem när kroppen inte längre håller.

Fru talman! Arbetsskadeutredningen föreslog bland annat att man ska ta bort de undantag i försäkringen som i dag gör att många som skadar sig på jobbet nekas ersättning. Det är ett konkret förslag som skulle stärka tryggheten för dem som sliter allra hårdast i vårt samhälle. Men vad gör regeringen och Sverigedemokraterna? De gör ingenting. Statsrådet säger att det krävs fler analyser, men vad vi behöver är handling.

Regeringen och Sverigedemokraterna pratar om att fler ska komma i arbete men ignorerar att deras egen politik leder till fler varsel och ökad arbetslöshet. Samtidigt sviker man dem som redan har ett jobb att gå till.

För oss socialdemokrater är det självklart att den som slits ut på jobbet ska ha rätt till ersättning. Vi ska inte ha en arbetsmarknad där människor förväntas jobba tills de går sönder utan ett tryggt system när så behövs.

Fru talman! När ska regeringen förstå att arbetslinjen inte bara handlar om att pressa folk till vilket jobb som helst, till vilket pris som helst? När kommer förslagen?

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 48 ARBER GASHI (S):

Fru talman! Jag tänkte ägna ett par minuter åt att diskutera socialförsäkringsskyddet för gravida, som inte nämndes med ett ord i svaret men som var en del av interpellationen.

Att vara gravid borde inte innebära en ekonomisk eller social risk, men för många kvinnor är det precis så det har blivit. Vi har sett otaliga vittnesmål om gravida som tvingas arbeta trots läkarintyg om att de borde vara sjukskrivna, kvinnor som får avslag på ansökningar om graviditetspenning och föräldrar som oroar sig för sin ekonomi i stället för att fokusera på sin hälsa och sitt barn.

Det handlar om kvinnor som jobbar inom vården och som tvingas lyfta tunga patienter trots att de har foglossning och svåra smärtor, det handlar om gravida som arbetar i butiksmiljöer där de står hela dagarna utan möjlighet till avlastning och det handlar om egenföretagare som inte får tillräckligt skydd och därför tvingas arbeta in i det sista, med risk för sin egen och sitt barns hälsa.

Utredningsbetänkandet *Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida* innehåller tydliga förslag för att komma till rätta med detta. Där pekas på hur gravida hamnar mellan stolarna i systemet och hur skyddet för dem behöver förstärkas. Det har legat på regeringens bord i över ett år, men ingenting har hänt.

Fru talman! Hur länge ska kvinnor behöva riskera sin hälsa därför att de biologiskt bär ett barn? Hur många kvinnor måste nekas graviditetspenning innan systemet ses över? Kvinnors hälsa och trygghet under graviditeten kan inte vänta. Detta vill jag ha besked om från socialförsäkringsministern.

Anf. 49 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Jag skulle vilja adressera ett annat utredningsbetänkande som också ligger på regeringens bord. Det heter *Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB*.

Föräldrar till barn med diabetes bär ett stort ansvar för sina barns hälsa. Sjukdomen är kronisk och kräver daglig egenvård. En av fem vårdnadshavare till barn med diabetes vittnar om att de ofta tvingas rycka in som resurspersoner i skolan utan att kunna få ersättning från Försäkringskassan. Detta innebär att föräldrar tvingas ta obetald ledighet från sina arbeten för att säkerställa att deras barn får den hjälp och trygghet som de behöver.

Barnen är inte sjukare än vanligt och kvalificerar därför inte till vab-ersättning. Den ekonomiska pressen på dessa familjer är oacceptabel och underminerar både deras privatekonomi och deras möjlighet att kombinera föräldraskap med arbetsliv.

Drygt 9 000 barn i Sverige lever i dag med typ 1-diabetes, och ytterligare 900 barn drabbas varje år. Många av dessa barn behöver en resursperson i skolan för att kunna hantera sin sjukdom och hålla blodsockernivåerna på en stabil nivå. När denna resursperson är frånvarande på grund av sjukdom eller andra orsaker faller ofta ansvaret på föräldrarna. Det är inte en hållbar situation.

Fru talman! Den tidigare socialdemokratiska regeringen såg problemet och tillsatte en utredning för att kunna ge dessa föräldrar rätt till vab-ersättning när de tvingas vikariera som resurspersoner i skolan.

Utredningen är klar, och förslagen ligger på regeringens bord. De innebär att föräldrar som rycker in i skolan ska kunna få ersättning från Försäkringskassan, vilket skulle ge dem ekonomisk säkerhet och trygga barnens välmående. Ett annat förslag är att man ska kunna vara med och introducera mediciner för personal inom både förskola och skola.

Utredningen kom 2022 och innehåller många bra förslag som är värda att ses över av regeringen. Många föräldrar vars barn lever med sjukdom väntar på svar om hur deras vardag ska kunna bli lättare. Nu är det 2025, och jag anser att utredningen förtjänar bättre än att samla damm på Regeringskansliets eller departementets bord.

Jag vill därför fråga statsrådet Tenje: Avser regeringen att gå vidare med utredningen för att förbättra situationen för föräldrar till barn som har diabetes?

Anf. 50 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag vill börja med att vända mig emot det som jag upplever att många av de socialdemokratiska ledamöterna gör i den här talarstolen, vilket är att antyda att saker inte händer.

Det här är en reformstark regering. På område efter område genomför man stora och viktiga reformer för att komma åt de samhällsproblem vi står inför. Det kommer förslag, nu senast i budgetpropositionen för 2025, kopplade till ökad tillväxt, infrastruktur och sänkt skatt för alla som arbetar. Det kommer också bidragsreformer, som presenteras under våren.

Som systemet ser ut ligger mycket i utredningar, vilket också nämns i de här interpellationerna. Men man väljer att antyda att det som står i budgetpropositionen för 2025 bara är fina ord. Man ger det knappt en månad innan man säger: Nänä, här kommer ni inte att göra någonting!

Någonstans måste ju politiken få verka. Förslagen i budgetpropositionen för 2025 om ökat stöd till återgång till arbete tror jag kan ha en riktigt viktig effekt, fru talman, men då måste man ge dem lite mer än en månad att få genomslag.

Men, fru talman, det är väl en del av det politiska spelet att slå på trumman när det knappt har gått en månad och för den delen att antyda om och driva på för frågor som man själv över huvud taget inte har budgeterat för i sin budget.

Vi kan ta diabetesföräldrarna som ett exempel. Socialdemokraterna själva har inte med dem i sin budgetproposition, vilket jag såklart tycker är synd. Det är viktigt, och vi behöver komma vidare med det. Det kommer säkert statsrådet att beskriva framöver.

Men det är ett högt tonläge från Socialdemokraterna, fru talman, fast man faktiskt redovisar ganska tunt när man själv har makten och för den delen i sin egen budgetmotion.

(forts.)

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 11 (forts.) Svar på interpellationerna 2024/25:307 och 322 om tidsplan för Arbetsskadeutredningens förslag

*Svar på
interpellationer*

Anf. 51 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Vi lever i en komplex tid, där över en miljon människor i Sverige inte är självförsörjande. Samtidigt återhämtar sig samhället sakta men säkert från en ekonomisk lågkonjunktur och även från en global pandemi.

Som jag nämnde i mitt inledningsanförande, fru talman, sker det väldigt mycket inom olika delar av regeringen för att åstadkomma ett ökat arbetskraftsutbud. Det handlar om tillskapande åtgärder genom en expansiv statsbudget och fler åtgärder för stöd och hjälp för återgång i arbete. Regeringen har genomfört och fortsätter att systematiskt genomföra det som var regeringens ansats redan från dag ett, det vill säga att stärka utbildnings- och arbetslinjen och se till att arbete lönar sig mer samt att minska det stora utanförskapet.

En del av förslagen som återfinns i de utredningar som nämns i interpellationerna handlar om att öka arbetsutbudet, medan andra förslag riktas in på andra områden. Jag skulle vilja tala lite om utredningen om arbetsskadeersättning som en av interpellanterna har lyft fram, fru talman.

Här har regeringen valt att agera i parallella spår. Regeringen anser att det finns ett behov av kompletterande analyser, som ISF har fått i uppdrag att genomföra. Utöver det ser regeringen att det krävs åtgärder för att förbättra situationen för arbetstagare och arbetsskadade i närtid och har därför i respektive myndighets regleringsbrev för 2025 gett Arbetsmiljöverket och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU, uppdrag som ska bidra till just detta.

I dag måste man kunna visa att ens förmåga att skaffa inkomst genom arbete är nedsatt i minst ett år för att kunna få livränta. Utredningen föreslår att sänka detta krav till sex månader i linje med det som gäller för sjukförsäkringens rehabiliteringskedja. Detta ska bidra till att fler ska kunna få just livränta. Samtidigt anser utredningen att det då krävs att en karenstid på sex månader införs i arbetsskadeersättningen. I dag finns det inte någon sådan karenstid. Det förvånar mig lite att Socialdemokraterna så snabbt ville gå vidare med just ett sådant förslag, för det skulle sannolikt få ganska stora konsekvenser.

Regeringen bedömer att det saknas analyser i betänkandet som visar att genomförandet av de här förslagen behövs för att bidra till att arbetsskadeersättningen bättre uppfyller sin funktion. Därför har regeringen gett

ISF i uppdrag att analysera sambandet mellan beviljandet av livränta och arbetsmarknadens funktionssätt över tid. Uppdraget inkluderar också en analys av hur arbetskraften rör sig mellan olika delar av arbetsmarknaden liksom av förhållandet mellan sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen över tid. Det här uppdraget ska redovisas i oktober 2026.

Regeringen ser dock ett behov av åtgärder som i närtid bidrar till att förbättra situationen för arbetstagare som riskerar att drabbas av en arbets-skada. Det bästa skyddet för utsatta grupper på arbetsmarknaden är just att förbättra deras arbetsmiljö och minska risken för att arbetsskador över huvud taget inträffar.

Här pekar Arbetsskadeutredningen på sanktionsavgifter, något som också andra myndigheter lyfter fram. Vi har landat i att gå vidare med just dessa förslag och titta på hur sanktionsavgifter både kan förbättra arbetsmiljön och förhindra att arbetsskador över huvud taget uppstår.

Vi har fler förslag som rör utredningen, men det får vi återkomma till lite längre fram.

Anf. 52 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Vad ”våldigt mycket” är har statsrådet och jag helt olika syn på. Med de sju utredningarna med färdiga förslag som skulle förbättra för våldigt många människor i våra trygghetssystem händer just ingenting, och det kan jag inte tycka är ”våldigt mycket”. Men statsrådet verkar nöjd.

En av de utredningar som statsrådet själv har tillsatt är den departementsutredning som ersatte den stora, breda utredningen som vi socialdemokrater tillsatte om att göra karensavdraget mer rättvist. Som jag sa tidigare, fru talman, är statsrådet väldigt bra på att säga fina saker om sådant som regeringen vill göra när vi debatterar här – om sjukskrivningar, om Finsam och annat. Men den enda gången som vi märker att det blir reell verkstad är ju när det handlar om att sänka skatten för de rikaste eller att försämma för vanligt folk.

Vad händer med de färdigutredda förslagen som ministerns egen departementsutredning om karensen kom fram till? Vi socialdemokrater sa direkt när den presenterades att det inte löser problemet men att det ändå är små steg på vägen. Att sänka maxtaget för antal karensavdrag som kan göras på en tolv månadersperiod och ett enklare regelverk för de människor som har upprepade sjukfall säger vi ja till. Det finns alltså majoritet i riksdagen för detta om regeringen väljer att lägga fram dessa färdigutredda förslag. Varför görs inte det, undrar jag.

En annan fråga är utredningen om SIG, den sjukpenninggrundande inkomsten, som är väldigt angelägen för flera grupper. Där finns det också färdiga förslag som regeringen skulle kunna lägga fram på riksdagens bord. Senast i torsdags blev jag uppringd av Riksidrottsförbundet, som undrade vad som händer med utredningen. Elitidrottare har nämligen stora problem och undrar vad regeringen gör för att även de ska få möjlighet till ett bra sjukförsäkringsskydd. Det finns ju färdiga förslag, sa de från Riksidrottsförbundet. Varför gör inte regeringen någonting?

Detta lovade jag att framföra i dagens debatt.

Fru talman! Det finns många bra förslag i många av dessa sju utredningar. Ett förslag från Utredningen om läkarintygets betydelse i sjukpenningärenden är att det borde införas ett nationellt kompetenscentrum för försäkringsmedicin, för det är väldigt tydligt både i den här utredningen

och när man pratar med experter att kunskapen inom försäkringsmedicin på sina håll är skrämmande låg. Det skulle därför underlätta för många sjuka människor om kunskapen om försäkringsmedicin var bättre inom hälso- och sjukvården så att vi, precis som statsrådet säger, kan få fler människor tillbaka i arbete snabbare. Men dessa förslag har vi inte heller sett någonting av från regeringen.

Det är därför svårt att förstå vad statsrådet egentligen vill. Anna Tenje pratar vackert, men vi får inga konkreta förslag som kan göra skillnad på riktigt.

När tänker socialförsäkringsministern lägga ett konkret förslag på riksdagens bord som förbättrar arbetslivet på riktigt? Ge gärna mig och alla andra här i kammaren som lyssnar ett svar: När kommer det någonting konkret från regeringen?

Anf. 53 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Arbetslösheten stiger, matpriserna rusar och många som arbetar heltid har ändå svårt att få sin ekonomi att gå ihop. Samtidigt lämnas de som redan slitit ut sig i sina jobb utan det stöd de borde ha rätt till.

Arbetskadeutredningen föreslog bland annat att ta bort de orättvisa undantagen i försäkringen så att fler som skadas i jobbet faktiskt skulle kunna få ersättning. När utredningen presenterades fick jag intrycket att Moderaterna var positiva till flera av förslagen, men nu verkar man ha ändrat sig. Varför?

Fru talman! Vi pratar ofta om de yrkesgrupper som har de mest påfrestande jobben och arbetar inom vården och omsorgen och på byggarbetsplatser. Men vi får såklart inte glömma alla tjänstemän och akademiker som också drabbas av en bristfällig arbetsskadeförsäkring. Sjuksköterskor, socialsekreterare och lärare arbetar under stor press med höga krav och ofta bristande resurser. Stressrelaterad ohälsa, utmattningssyndrom och långtidscovid är verkliga problem i dessa yrkesgrupper. Men trots att dessa sjukdomar är direkt kopplade till arbetsmiljön får man ofta kämpa, på grund av en osäker försäkring, för att få den ersättning man borde ha rätt till.

Statsrådet säger att det krävs fler analyser för att anpassa arbetsskadeförsäkringen till sjukförsäkringen, men flera remissinstanser menar att utredningens förslag tvärtom skulle förbättra samordningen mellan systemen och säkerställa att fler får rätt stöd i tid. När kommer förslagen?

Anf. 54 ARBER GASHI (S):

Fru talman! Sverige behöver ett tryggt och modernt socialförsäkringskydd för gravida. Det vill jag gärna att vår minister säger någonting om. Vi har nämligen vetat det länge, och det var just därför som den socialdemokratiskt ledda regeringen tillsatte utredningen *Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida*. Den är sedan länge klar och innehåller konkreta förslag om hur vi kan skapa bättre förutsättningar för gravida att behålla sin hälsa och sin ekonomi under graviditeten. Men vad har hänt sedan dess? Ingenting.

Jag vill påminna ledamoten Högström om att det har gått lite mer än en månad sedan den utredningen kom. Man har haft den på sitt bord i snart ett och ett halvt år. Det är inte första gången vi ser detta mönster med utredningar som samlar damm och välgrundade förslag som inte leder till

någon som helst politisk handling. Under tiden får gravida fortsätta att lida av ekonomisk otrygghet och hälsorisker.

Fru talman! Socialdemokraterna har en tydlig politik för att förbättra situationen för gravida. Vi tycker att alla gravida ska ha rätt till graviditetsspenning sista veckan innan beräknad förlossning och fram till sin faktiska förlossningsdag utan att behöva visa upp en massa intyg. Dessutom vill vi höja ersättningen så att fler får en trygg ekonomi under slutet av sin graviditet. Det är förslag som skulle ge kvinnor den ökade trygghet de förtjänar, men i stället ser vi en regering som inte väljer att göra någonting.

Fru talman! Sveriges förtjänar bättre. Sveriges kvinnor förtjänar bättre. Regeringen har makten att agera, men uppenbart är att man väljer att inte göra det. Det tycker jag är beklagligt.

Anf. 55 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tänkte fortsätta på tråden kring utredningen om vab, *Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB*. Men innan jag går in på det vill jag bemöta ledamoten Högströms påstående om att vi socialdemokrater inte gör någonting trots alla utredningar. Vi bedriver självklart en politik där vi ser över vad vi vill göra nästa gång vi kommer i regeringsställning. Men just nu har Sverige en högerkonservativ regering som sitter på makten över kronor och ören och att utreda förslag och skapa propositioner. Den makten förpliktar till att inte låta utredningar med goda förslag ligga och samla damm.

Jag vill också påpeka att den utredning jag hänvisar till har legat på regeringens bord i tre år och inte i en månad.

Vi skulle alltså absolut kunna prata om hur många kronor man kan lägga på det här, men det är regeringen som sitter på makten och faktiskt skulle kunna genomföra det. Det är regeringen som kan ge dessa föräldrar det stöd de behöver. Det kan inte vi göra just nu, men jag hoppas såklart att vi gör den förändringen om regeringen inte fattar beslutet den här mandatperioden.

Kopplat till den här utredningen skulle jag också vilja lyfta fram en annan grupp. Psykisk ohälsa bland barn och unga är en stor folkhälsofråga i vår tid. Många barn och ungdomar behöver stöd från sina föräldrar för att kunna ta sig till psykologer och psykiatrer, men många vittnar om att det i dag är väldigt svårt att få intyg från sin vårdcentral så att man kan få ersättning för att man tagit med sitt barn till exempelvis en psykolog. Här behövs en förändring. När barnet fyllt 16 år blir reglerna ännu striktare, och då kan ersättning endast erhållas om barnet är allvarligt sjukt eller omfattas av LSS.

Jag undrar om regeringen avser att gå vidare med förslaget från vab-utredningen och säkerställa att familjer med barn med psykisk ohälsa får en rimligare vardag, precis som barn som har diabetes.

Anf. 56 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill nog fortsätta mana till viss återhållsamhet från de socialdemokratiska ledamöterna i den här debatten. Den här interpellationen grundar sig på en utredning som lämnade slutrapport den 17 september.

Tidigare var jag inne på att nog inget av de förslag som lyfts fram i debatten är finansierat i de egna budgetmotionerna. Om jag inte missmin-

ner mig fanns det 15 öppna utredningar i en byrålåda på Rosenbad från de socialdemokratiska ministrarna, som haft närmare sju år på sig att göra något med dem men inte gjort det. Jag vet alltså inte vad jag ska säga om tonläget.

Fru talman! Jag kanske krasst kan konstatera att man har högre tilltro till och krav på ett moderat statsråd än på sina egna ministrar. Man vet ju att Moderaterna levererar. Man vet att när Moderaterna sitter i regeringen levererar vi på våra vallöften. Vi levererar politik för Sverige.

Avslutningsvis vill jag säga att det här är viktiga områden som kräver varsamhet och noggrannhet. Vi har sett vad hastiga och slarviga reformer gör med vårt socialförsäkringssystem, och därför är det viktigt att se till helheten och agera varsamt vid reformering. Behovet av exempelvis arbetsplatsnära rehabilitering är viktigt, och vi behöver anstränga oss för att säkerställa att människor inte göms och glöms i socialförsäkringen och att det finns en väg tillbaka till arbetsmarknaden. Vi vet ju att det gör skillnad för individen och för samhället i stort.

Anf. 57 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Debatten är väldigt intressant och som en gott-och-blandat-påse där man tar upp olika förslag och utredningar. För den som kanske har anslutit lite sent kan jag berätta att vi talar om utredningar som ligger på mitt bord och som bereds för tillfället och om vissa åtgärder som vi redan har vidtagit.

När det gäller Kansliet för hållbart arbetsliv lämnade de en slutrapport och inga färdiga lagförslag, fru talman. Men kansliet skriver att man har identifierat olika potentiella insatser och åtgärder som kan bidra till att åstadkomma ett längre och mer hållbart arbetsliv. Gott så.

Bland förslagen som presenterats har flera genomförts under tiden som Kansliet för hållbart arbetsliv har funnits. Det visar på stor medvetenhet om utmaningarna kopplade till ett längre och mer hållbart arbetsliv. Man kan bidra på olika sätt till att lösa dem tillsammans. Det gäller till exempel satsningen på sociala utfallskontrakt, som är genomförd. Det gäller också flexibla regler för uttag av tjänstepension. I frågan om mer stöd till unga som varken arbetar eller studerar ska arbetsmarknadens behov vägas in vid planering och dimensionering av vissa utbildningar på gymnasial nivå. Det förslaget har vi också gått vidare med.

Fru talman! I sammanhanget kan jag även konstatera att den enskilt största reformen med koppling till Kansliet för hållbart arbetsliv handlar om att underlätta för fler att jobba längre och därmed få högre pension. Det beslutades här i riksdagen 2022, då det nya systemet med riktålder och följdändringar i kringliggande trygghetssystem också gjordes.

Om jag ska nämna några förslag som vi har gått vidare med och verkställt när det gäller utredningen kring rätt förutsättningar för sjukskrivning, som har tagits upp här i dag, handlade det bland annat om ett uppdrag om digital information och intyg. Det är ett uppdrag som har getts till E-hälsomyndigheten.

I budgetpropositionen för 2025 föreslog vi att möjligheten till arbetsprovning med bibehållen sjukpenning ska ses över. Det handlar också om nationell uppföljning av vårdens insatser i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Det uppdraget har vi gett till Socialstyrelsen.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

I oktober förra året gav regeringen ISF och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att följa upp lagen om koordineringsinsatser. Det är gjort.

I oktober förra året gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att stödja och utveckla hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivna i rehabilitering. Detta är svar på frågan om ett nationellt kompetenscenter som ställdes av en av ledamöterna. Så sent som förra veckan fattade regeringen beslut om att ge Karolinska institutet i uppdrag att förbereda inordnandet av uppgiften att följa och främja företagshälsovården avseende kompetensförsörjningen.

Låt oss gå vidare till *Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen*. Socialdepartementet har tillsatt en bokstavsutredning om en effektivare ordning för att bekämpa bidragsbrott som bland annat ska titta på förslag om administrativa sanktionsavgifter och en bidragsspärr. Den kommer snart. Genom att ge Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ett uppdrag att planera för administrativa sanktioner i socialförsäkringen har regeringen tagit nästa steg för administrativa sanktionsavgifter och bidragsspärr och har därmed förberett arbetet.

Lagstiftningsarbete pågår i Regeringskansliet för att ta fram en proposition som ska lämnas till riksdagen i maj 2025, och den handlar om ett bättre verktyg för kontroll i syfte att stärka uppgiftsinhämtning inom socialförsäkringen.

Jag kan gå vidare till utredningen om vab. Vi har fått möjlighet att använda inkomstuppgifter i arbetsgivardeklarationen för kontroll av bland annat tillfällig föräldrapenning. Regeringen har även i enlighet med utredningens förslag gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att revidera kunskapsöversikten. I budgetpropositionen för 2025 aviserar regeringen dessutom att den ska återkomma med förslag om en förkortad tid för ansökan om tillfällig föräldrapenning.

Det här var 15–20 förslag som jag hann redogöra för under bara denna korta tid. Jag skulle kunna stå ännu längre och ge bevis för regeringens handlingskraft.
(Applåder)

Anf. 58 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag får tillstå att det uppenbarligen händer en del i kanten. Statsrådet räknade upp en imponerande mängd åtgärder, men hon sa inte ett ord om Karensutredningen. När kommer dess förslag? Hon sa heller inte ett ord om när diabetesföräldrar och föräldrar till barn med psykisk ohälsa ska få bättre möjlighet att vabba. Hon sa inte ett ord till ledamoten Arber Gashi om ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida. När kommer det? Vi väntar fortfarande på de stora riktiga förändringarna. Statsrådet är svaret skyldig.

När tänker man satsa på detta? Det handlar ju om pengar. När tänker man satsa rejält med pengar för att förbättra villkoren för gravida, arbetande och sjukskrivna?

Vi vet att Sverige kan mycket bättre än så här. Det finns färdigutredda skarpa förslag, men nu behövs propositioner och pengar. Statsrådet stoltserar med 100 miljoner i sitt svar, men det är faktiskt ganska pinsamt. Det räcker ingenstans.

Vi vet vad som krävs för att skapa en sjukförsäkring som man kan lita på. Vi vet vad som krävs för att förebygga stressrelaterad ohälsa. Och vi vet vad som krävs för att få tillbaka sjukskrivna till arbete snabbare än i dag. Det åligger regeringen att genomföra de reformer och tillföra de medel som krävs för alla de människors skull som i dag lider för att Sverige inte har ett hållbart arbetsliv och en tillräckligt bra sjukförsäkring.

Anf. 59 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Jag hör vad statsrådet säger, men jag ser fortfarande ingen handlingskraft när det gäller arbetsskadeutredningen.

Till ledamoten Högström vill jag säga att Arbetsskadeutredningens betänkande kom i september 2023. Jag tror att det var då det lämnades på statsrådets bord. Moderaterna var som sagt positiva till förslagen när vi arbetade tillsammans i referensgruppen. Vad har hänt på vägen? Vad har förändrats? Har Moderaterna ändrat sig? Under tiden fortsätter människor att drabbas.

Fru talman! Att arbeta ska inte vara en risk; det ska vara en väg till trygghet och egen försörjning. Tack för debatten!

Anf. 60 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack till de ledamöter som har deltagit i debatten och lyft dessa viktiga frågor i kväll! Frågorna var något spretiga men nog så viktiga. Vi fick härigenom en möjlighet att diskutera vilka åtgärder regeringen vidtar för att öka arbetskraftsutbudet och hantera Arbetsskadeutredningens förslag.

Jag tycker också att det blev ett bra tillfälle att upplysa ledamöterna, kammaren och eventuella åhörare om många av de bra förslag från de avslutade utredningarna som regeringen i olika delar tar vidare. Det är viktigt att frågor utreds och sedan stöts och blöts för att vi ska få ett bättre och mer välfungerande system och komma till rätta med de orättvisor som eventuellt finns men också med sådant som är ineffektivt och inte träffsäkert. Det behövs inte minst för att kunna öka arbetskraftsutbudet.

Samtidigt tror jag att både ledamoten Åsa Eriksson och ledamoten Jessica Rodén är medvetna om att det inte alltid är fullt så enkelt som att bara ta en utredning och sedan genomföra den. Det tror jag att även Socialdemokraterna är högst medvetna om.

Som ledamoten Högström poängterade från talarstolen låg det 12 eller 15 öppna utredningar inom socialförsäkringsområdet på mitt bord när jag tillträdde. Dessa utredningar blev klara mellan 2015 och 2022, och de var inte färdigbehandlade. Det blev väldigt tydligt där och då vilken kraft och vilket reformtempo den här regeringen håller jämfört med den tidigare.

Till alla som delar min och ledamöternas stora engagemang för frågor om arbetskraftsutbudet och andra frågor inom socialförsäkringen borde det vara ett glädjande besked att så mycket sker på området. Dessutom, kära vänner, är mandatperioden långt ifrån slut. Vi kommer att kunna göra mycket, mycket mer, och det kommer också många förslag på området under våren. Stort tack för debatten!

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2024/25:336 om barnfamiljernas ekonomiska situation

Anf. 61 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Sanne Lennström har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att säkerställa att barnfamiljer inte behöver leva i ekonomisk utsatthet under 2025.

Den tidigare höga inflationen har påverkat svenska hushåll hårt, inte minst barnhushåll. Regeringen har agerat för att stötta hushållen i allmänhet och de svagaste hushållen i synnerhet. Vi arbetar med denna fråga på bred front. I budgetpropositionen för 2025 presenteras en analys av effekterna på hushållens ekonomiska standard till följd av regeringens politik under mandatperioden. Analysen visar tydligt att den ekonomiska standarden procentuellt har ökat mest i den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard, och allra minst i de båda översta inkomstgrupperna.

Den expansiva budget som riksdagen godkände förra året är inriktad på att få fler i arbete och öka tillväxten och produktiviteten. Det sker bland annat genom omfattande investeringar i infrastruktur, forskning och utbildning, men även på socialförsäkringens område. Bland annat 100 miljoner kronor för att finansiera en rad åtgärder för att stärka återgången till arbete. Det handlar bland annat om ökad samordning av rehabiliteringsinsatser, arbetslivsinriktad rehabiliteringsstöd och en översyn av möjligheten till partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning vid studier.

Den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer. Velfärdsstaten är viktig för familjer som har det svårt. Det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget har varit en viktig åtgärd för att stödja hushållen i en tid av ökade levnadsomkostnader. För att stärka den ekonomiska situationen för dem som har haft det allra svårast har regeringen vid fem tillfällen förlängt det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget. Vi har dessutom höjt tilläggsbidraget när behoven bedömts som störst.

Under höginflationsåren 2023 och 2024 räknades prisbasbeloppet upp med historiska 8,7 respektive 9,1 procent, just för att kompensera för den höga inflationen och de högre priserna. I kronor och ören betyder detta att prisbasbeloppet har höjts med 10 500 kronor, från 48 300 till 58 800. För exempelvis en person med maximal inkomstrelaterad sjukersättning betyder det 4 246 kronor mer i månaden, och den som har garantiersättning får 2 432 kronor mer i månaden jämfört med 2022.

Men det bästa verktyget för att bryta ekonomisk utsatthet och motverka låg ekonomisk standard är egen inkomst av arbete. Regeringen arbetar därför för att öka både incitamenten och drivkrafterna för att gå från bidrag till arbete. Vi sänker skatterna på arbete och pension för främst låg- och medelinkomsttagare och tar bort de högsta marginalskatterna för att öka drivkrafterna för arbete, utbildning och ansträngning på jobbet. Det är endast en växande ekonomi som kan bära framtidens välfärd och högre löner.

I detta anförande instämde Caroline Högström (M).

Anf. 62 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Från våra statsråd får vi ofta i den här kammaren höra att kampen mot inflationen är vunnen och att Sverige går mot ljusare tider.

Sådan är kanske känslan på Rosenbad men inte kring många av de köksbord som finns runt om i vårt land. Fattigmånaden januari må ligga bakom oss, men många har fortfarande stora hål i sina bankkonton efter jul och nyår.

Barnfamiljerna har det extra tufft i ekonomiska kristider, för det finns många växlande behov. Barnen kommer snart att behöva vårskor. T-shirtarna kanske är för små inför sommaren, och det kanske behövs en ny baddräkt inför simundervisningen.

Inflationen må ha backat, men det har inte hyrorna gjort och inte heller matpriserna, som bekant. Matpriserna ökade med 2,8 procent förra året, och enligt Matpriskollen har vi sannolikt inte sett slutet ännu. Matpriserna har ökat med hela 25 procent på tre år, och Konsumentverket säger att genomsnittsfamiljen i Sverige lägger 11 600 kronor på mat per månad.

Regeringens ministrar kan prata och ge tips om reapriser, om att vara otrogen mot sin matbutik och om att jobba och bli befordrad – dessa och många andra små tips har jag hört i den här kammaren. Men låt mig vara tydlig: Detta gör redan många barnfamiljer. Det går inte att säga att arbetslinjen gäller, för det är ett hån mot den hårt arbetande undersköterskan som är ensamstående med tre barn att säga att hon ska bli befordrad eller jobba mer.

Regeringen måste se verkligheten, och verkligheten är att barnfamiljerna redan går på knäna på grund av kostnadskrisen. Man gör det fortfarande; det har inte blivit ljusare. Och det gör man trots att man jobbar. Majblomman, till exempel, kan vittna om att fler familjer söker hjälp nu, trots att en eller två föräldrar arbetar. Juice, kakao, mejeriprodukter, grönsaker, blöjor och kaffe är bara några av de produkter som har ökat mer i pris. Matfett är en annan. Detta är den typ av varor som barnfamiljerna behöver.

Fru talman! Detta är inte första gången jag har denna debatt om barnfamiljernas ekonomi här i kammaren, och det är säkert inte den sista heller. Det som oroar mig är att det inte känns som att statsrådet och regeringen verkar vilja förstå exakt hur allvarlig situationen är. Jag har provat att använda statistik. Jag hänvisar till Majblomman, Bris, Rädda Barnen och olika rapporter. Men det blir inget höjt barnbidrag. I stället sänktes tillägget till bostadsbidraget, vilket innebär mindre pengar i plånboken för landets mest utsatta barnfamiljer. Det blir ingen bankskatt, för då vore det synd om bankerna. Men höginkomsttagarna fick många tusenlappar i skattesänkning.

Prioriteringarna och verkligheten går för mig inte ihop. KristerSSon har sagt att barnfamiljerna har det tufft, men var någonstans ser vi åtgärderna?

Fru talman! Vi provar igen med en berättelse från verkligheten, så får vi se om statsrådet håller med om att något behöver göras. Enligt en artikel i Aftonbladet den 20 januari tvingades en 39-årig trebarnsmamma hoppa över måltider för att få ekonomin att gå ihop. Hon hade inte råd med vinterkängor till sina barn. Den här mamman har ett jobb, men hon är ensamstående. Ekonomin är minst sagt skral, och hon skäms. När det ska beställas pizza säger hon till de andra vuxna att hennes familj inte är så hungrig och nog kan dela på en liten pizza.

Min fråga till statsrådet är enkel. Ska det vara så i Sverige 2025 att en mamma inte kan äta tre mål mat om dagen? Vad vill statsrådet säga till henne?

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 63 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Fru talman! Min kollega Sanne Lennström har frågat statsrådet vilka åtgärder statsrådet och regeringen avser att vidta för att säkerställa att barnfamiljer inte behöver leva i ekonomisk utsatthet 2025. Det är en väldigt viktig fråga och något som jag tidigare har debatterat med flera i regeringen.

Statsrådet säger att regeringen agerar för att stötta hushållen i allmänhet och de svagaste hushållen i synnerhet. Men detta stämmer inte. Tyvärr ser verkligheten i Sverige ut så att det finns ett A-lag och ett B-lag. Och regeringen prioriterar A-laget. Det gör man genom stora skattesänkningar för de rikaste och försämringar för de svagaste grupperna i vårt samhälle.

Vi vet att regeringen valde att sänka skatten med 3 000–4 000 kronor per månad för dem med högst inkomst – samtidigt som fler barnfamiljer vräks, det är rekordmånga barnfamiljer hos Kronofogden och vanliga barnfamiljer har svårt att få det att gå runt. Detta är för mig en helt orimlig prioritering som definitivt inte underlättar för de mest utsatta barnfamiljerna, oavsett vad statsrådet och regeringen påstår. Sverige kommer inte att stärkas av att de som redan har mest får ännu mer, på bekostnad av vanligt folk.

Statsrådet nämner också regeringens arbete med att få fler i arbete. Men verkligheten är den att arbetslösheten har ökat under denna regering. Sedan SD-regeringen tillträdde har arbetslösheten ökat till den högsta nivån på tio år, bortsett från pandemiåren. Bostadsbyggandet har kraschat. Stora företag planerar att säga upp tusentals anställda. Antalet konkurser fortsätter att stiga kraftigt i Sverige. Och antalet varsel inom vård och omsorg är det högsta på över ett decennium.

Ett så utmanande läge behöver mötas med en aktiv arbetsmarknadspolitik och konkreta insatser för att rädda jobb i stället för skattesänkningar för de allra rikaste, nedskärningar med miljardbelopp på arbetsmarknadspolitiken och antydningar om att arbetslösa nog skulle kunna få ett jobb om de bara ansträngde sig lite mer.

Fru talman! Det är nu drygt två år sedan regeringen tillträdde, och jag undrar exakt vad statsrådet menar har blivit bättre sedan dess för barnfamiljerna med de minsta marginalerna.
(Applåder)

Anf. 64 DANIEL PERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret på den här interpellationen. Jag vill också poängtera att det är en viktig fråga som interpellanten lyfter; det har varit tuffa år för familjerna.

Men 2025 ser ut att bli ett bättre år ekonomiskt för svenska hushåll än de har upplevt på länge. Svenska barnfamiljers utgifter förväntas minska med i genomsnitt 2 100 kronor per månad i år jämfört med föregående år. Bidragande faktorer är lägre bolåneräntor och sjunkande elpriser. Vidare har Sverigedemokraterna och regeringen prioriterat skattesänkning på drivmedel, vilket har gynnat barnfamiljer på landsbygden, där man många gånger är beroende av bilen.

Förutom att hushållen får lägre utgifter kommer även deras inkomster att öka. Regeringens skattesänkningar för 2025 kommer att ge i snitt 750 kronor mer i månaden för ett hushåll med två vuxna. Dessutom väntas

reallöneökningar på 3 procent, vilket kommer att tillföra ytterligare 1 750 kronor.

Fru talman! De familjepolitiska stöden ska bidra till att barnhushållen når en god ekonomisk levnadsstandard. De stöd som finns i utgiftsområde 12, Ekonomisk trygghet för familjer och barn, gör skillnad. Under 2023 låg andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard på 15 procent. Utan stöden hade den siffran varit 24 procent. Men självklart behöver vi få ned siffran ytterligare

Tittar man tillbaka historiskt kan man se att andelen barnhushåll med en låg ekonomisk standard har minskat. Andelen låg på 17 procent år 2020, 16 procent år 2021, 15,3 procent år 2022 och, som jag nämnde, 15 procent år 2023. Jag kan konstatera att andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard fortsätter att minska, trots att vi har haft tuffa år med pandemin och hög inflation.

Fru talman! Familjepolitiken kan dock inte ensam bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för samtliga familjer. Det finns stora skillnader mellan olika barnhushåll som är näst intill bestående över tid när det gäller nivåer och den ekonomiska utvecklingen. Man ska vara medveten om att hushåll som har en svagare anknytning till arbetsmarknaden tenderar att ha en sämre ekonomi. Arbete är alltid en grund till en trygg ekonomi. Förvärvsarbetande föräldrar har stor betydelse för att familjen ska ha en trygg ekonomi.

Fru talman! Regeringen och Sverigedemokraterna menar att det måste löna sig att arbeta. För att underlätta för föräldrar att kunna gå till sitt arbete behövs en föräldraförsäkring som är flexibel för familjernas behov, så att man får ihop familjepusslet.

Vi kan titta på de lagförslag som blev verklighet under förra året. Nu har det blivit möjligt att överlåta föräldrapenning i en bredare krets. Det är ett steg för att underlätta att kombinera familjeliv och arbetsliv. Vi har även ökat antalet dubbeldagar från 30 till 60. De kan tas ut till dess barnet 15 månader gammalt, vilket också har ökat flexibiliteten och valfriheten i föräldraförsäkringen.

Dubbeldagarna har visat sig ha flera positiva effekter förutom ökad flexibilitet. Föräldrarna får tillsammans en möjlighet att knyta närmare band till sina barn i ett tidigt skede när barnet kommit till världen. Det lägger också grunden för gemensamt ansvar, vilket kan mynna ut i ett mer jämställt uttag av föräldradagar.

Nu börjar min talartid att ta slut, men jag vill poängtera att vi har en föräldraförsäkring som ska vara flexibel för dagens familjeliv, så att man kan kombinera arbetslivet med familjepusslet.

Anf. 65 ARBER GASHI (S):

Fru talman! Jag vill ta er med till en verklighet som alltför många barnfamiljer i Sverige lever i just nu. Det är en verklighet som känns i magen och i hjärtat i varje val som måste göras i matbutiken eller när barnen ber om nya vinterskor.

Jag tänker på Emma, som är ensamstående mamma till två barn. Hon jobbar heltid i vården men får ändå inte pengarna att räcka. Hon vänder på varje krona, jagar extrapriser och har slutat köpa kött för att matbudgeten inte håller. Ändå räcker det inte. När vintern kom och barnen behövde nya

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

ytterkläder tvingades hon låna pengar, som hon vet att hon kommer att få svårt att betala tillbaka.

Jag tänker på Ali och Sara, som båda jobbar. Deras hyra har ökat så mycket att de tvingas välja mellan att betala elräkningen eller ge barnen pengar till fritidsaktiviteter. Fotbollsträningen, ridningen – sådant som ger barn gemenskap, glädje och en meningsfull fritid – har fått strykas. De skäms när deras son måste tacka nej till kalas för att de inte har råd med en present.

Detta är inte ovanliga berättelser. Det här är verkligheten för många barnfamiljer i Sverige i dag. Det är föräldrar som kämpar men ändå inte får det att gå ihop. Det är barn som får vänja sig vid att behöva avstå och att alltid behöva välja bort.

Samtidigt ser vi hur barnfattigdomen ökar. Majblomman rapporterar att fler barn än någonsin lever i ekonomisk utsatthet. Bris larmar om barn som ringer och berättar att de inte får tillräckligt att äta hemma. De berättar om barn som ringer och säger att de är rädda för ”inflammation” när de har hört sina föräldrar oroas för inflation.

Och det blir bara svårare och svårare, för samtidigt som priserna på mat och boende fortfarande är höga har inflationen börjat stiga igen. Arbetslösheten har ökat markant sedan regeringen tillträdde, vilket gör att ännu fler familjer nu förlorar sin ekonomiska trygghet.

Den som tittade på *Nyhetsdagen* – det som tidigare hette *Nyhetsmorgon* – i morse kunde lära sig att antalet vräkningar nästan har fördubblats på ett par år. Men vad gör regeringen? Jo, man står passiv. Regeringen blundar för denna kris och säger att man har gjort tillräckligt. Man pratar gång på gång om arbetslinjen, men hur hjälper det barnen här och nu när föräldrar förlorar jobbet och matpriserna fortsätter att pressa hushållens ekonomi?

Hur kan det någonsin vara tillräckligt när barn i Sverige går hungriga, när föräldrar ligger vakna om nätterna och undrar hur de ska betala räkningarna och när fler och fler barn växer upp i fattigdom i ett av världens rikaste länder? Fru talman! Detta är inte värdigt Sverige.

Jag undrar därför om socialförsäkringsministern är nöjd med alla åtgärder som vidtagits, eller avser hon att vidta fler för att underlätta barnfamiljernas ekonomiska situation?

(Applåder)

Anf. 66 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Fru talman! Att arbeta ska innebära trygghet. Den som går till jobbet varje dag ska kunna betala sina räkningar, sätta mat på bordet och ge sina barn en bra start i livet.

Arbetets betydelse för människors frihet och oberoende kan inte över-skattas. Det tror jag att vi alla är helt överens om i denna kammare.

Men verkligheten ser annorlunda ut. I dag finns det familjer där föräldrar arbetar men ändå inte får ekonomin att gå ihop. Det finns barn som ser sina föräldrar slita men ändå tvingas avstå från sådant som borde vara självklart.

Under pandemin infördes ett tillfälligt tillägg i bostadsbidraget för att stötta barnfamiljer. Det har förlängts flera gånger, både av den tidigare socialdemokratiska regeringen och av den nuvarande regeringen. Nu väljer regeringen att förlänga det igen, men med en sänkning. Motiveringen är att man förväntar sig en förbättring av den ekonomiska situationen. Men

regeringens påstående att behovet av stödet har minskat håller inte – det är helt enkelt fel. Alla får det inte bättre.

Fru talman! Regeringens och Sverigedemokraternas bild av ett ljusare ekonomiskt läge gäller inte de hushåll som kämpar för att klara vardagen. Hyreshöjningar drabbar dem hårt. Matpriserna fortsätter att stiga. Räntesänkningar gynnar främst dem som äger sin bostad – inte ensamma föräldrar i hyresrätt.

Fyra av tio ensamstående tvingas låna för att klara hyra, el och mat. Nästan hälften har inte råd med näringsrik mat varje dag. Det är föräldrar som oroar sig för nästa elräkning. Det är barn som lär sig att inte be om nya skor, för de vet att det inte finns pengar. Det är ensamstående mammor som tar extra helgpas medan barnen får passa sina småsyskon.

Över hälften av låginkomstföräldrarna har fått säga nej till barnens fritidsaktiviteter. Riksidrottsförbundet skriver i en rapport att föräldrar i genomsnitt betalar 9 400 kronor per år för att en unge ska kunna lira fotboll.

Det är barn och unga som får bära kostnadskrisen. Regeringens svar på detta är ett fritidskort – ett bidrag som är oerhört dyrt att administrera, som inte träffar rätt och dessutom inte ens är på plats. Höjt barnbidrag och bostadsbidrag hade däremot hjälpt här och nu. Jag menar att det är avgörande för de här familjerna.

Majblomman och andra organisationer larmar om en kraftig ökning av familjer som söker stöd för basvaror, som mat och blöjor. Ensamstående föräldrar vittnar om att de får prioritera att vara hemma när barnen är sjuka, för de har inte råd att vara hemma när de själva är sjuka. Karensavdraget slår nämligen mot dem som har minst.

Fru talman! Det finns alltid pengar till skattesänkningar för de rikaste men inte till kraftfulla insatser för de mest utsatta. Sverige rasar i jämlikhetsindex och är nu sämst i Norden. Välfärden är i kris, och kostnader vältras över på individen. Ensamma föräldrar med barn är en av de mest ekonomiskt utsatta grupperna i Sverige. Ändå väljer regeringen att sänka deras stöd. Vad är skälet till att just de familjerna får bära bördan? Är det rimligt att de barn som redan lever i störst utsatthet ska få ännu mindre? (Applåder)

Anf. 67 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag tänkte börja med det som statsrådet läste upp i sitt svar i början av debatten: Men det bästa verktyget för att bryta ekonomisk utsatthet och motverka låg ekonomisk standard är egen inkomst av arbete.

Ja, jag håller fullständigt med. Men i dag pratar vi faktiskt inte längre om låg ekonomisk standard. Vi pratar om ren och skär fattigdom. Detta är redan helt uppenbart i den här debatten, med så många exempel från mina kollegor. De visar att det inte lönar sig att arbeta med den här regeringen.

I dag kom tidningen Kommunalarbetaren med sin granskning. Det finns tusentals vårdbiträden som gör ett oerhört viktigt jobb, 24:7, och som i allra högsta grad anstränger sig – det hoppas jag att även statsrådet håller med om. De kan inte leva på sin lön. De går back nästan 1 500 kronor varje månad. Man har då räknat på en snittlön och att vårdbiträdet jobbar 100 procent och är ensamstående med en åttaåring. 1 500 kronor går man back varje månad.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

Då funderar jag faktiskt över på vilket sätt det lönar sig att arbeta, när det inte gör det. När man inte har pengar kvar i plånboken, när pengarna är slut, och det fortfarande är dagar kvar till lön kan det inte vara det här som är meningen.

Kanske studsar jag särskilt när man pratar om ansträngningen på arbetet. Ska man säga till de tusentals vårdbiträderna att de borde anstränga sig mer och att det skulle löna sig? De ligger sömnlösa om nätterna när det gäller att kunna sätta mat på bordet eller få ekonomin att gå runt. Vi har stått här många gånger, under flera år. För ett år sedan stod vi här i kammaren och redogjorde för det som är verkligheten där ute varje dag för många, framför allt ensamstående mammor, som gör allt i sin makt för att få det att gå runt.

De tar lån. De säljer på Blocket. Om de hade några kronor sparade har de använt dem för länge sedan. Och så får vi lyssna till statsrådet i dag som säger, fru talman, att man har gjort tillräckligt och att det lättar upp. Hyrorna är fortfarande jättehöga, och matpriserna får vi rapporter om varje månad. Vi ser organisation efter organisation som talar om hur illa ställt det är, och vi får inte fler svar av statsrådet.

Jag hoppas, fru talman, att statsrådet tar tillfället i akt och presenterar några fler lösningar som skulle underlätta så att man i alla fall inte går 1 500 kronor minus varje månad.
(Applåder)

Anf. 68 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Ledamoten Lennström beskriver i sitt anförande situationen för en hårt arbetande ensamstående kvinna med flera barn. Hon har en tuff ekonomisk situation. Jag har en mycket stor respekt för att det är tufft och för att det är jobbigt att försörja sin familj själv. Det är inte tu tal om saken.

Om jag inte missminner mig, fru talman, bodde den här kvinnan i Stockholm och hade drabbats hårt av Socialdemokraternas höjda skatter både i kommunen och i regionen. Därtill kom en ganska grov höjning av priserna på SL-korten. Och, fru talman, bussen som hon tog varje dag till och från jobbet drogs inte in men gick inte lika ofta, vilket gjorde det svårare att ta vissa pass.

Det är dyrt att vara fattig, har någon sagt. Så är det. Men det är särskilt förödande när man bor i en socialdemokratiskt styrd kommun med höga skatter.

Precis som ledamoten tidigare var inne på måste det löna sig mer att arbeta. Jag är glad över att vi är överens om den saken, för det lönar sig för dåligt att arbeta. Man måste kunna få behålla mer av den lön som man har arbetat ihop. Och det måste löna sig mer, fru talman, att gå från bidrag till arbete. Det går inte att bortse från att det bästa verktyget – om man inte arbetar – för att bryta den ekonomiska utsattheten är inkomst av arbete. Förvärvsarbete har en avgörande roll för den ekonomiska standarden. Det har också en avgörande roll om man kan gå från deltid till heltid.

Vi befinner oss i en lågkonjunktur, som flera har nämnt, med en förhållandevis hög arbetslöshet. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att lösa utmaningarna med arbetslösheten och den ekonomiska utsattheten.

Den expansiva budget som riksdagen godkände förra året är inriktad på att få fler i arbete och öka just tillväxten och produktiviteten. Det sker

bland annat genom omfattande investeringar i infrastruktur, forskning och utbildning men även på socialförsäkringsområdet, som vi pratar om.

Regeringen arbetar för att öka både incitamenten och drivkrafterna när det gäller att gå från bidrag till arbete. Vi sänker skatterna på arbete för dem som arbetar och för pensionärerna, och då riktar vi främst in oss på just låg- och medelinkomsttagare. Vi tar också bort de högsta marginalskatterna för att öka drivkrafterna till arbete, utbildning och ansträngning på jobbet och att kanske gå från deltid till heltid.

Det är endast i en växande ekonomi som vi kan bära framtidens välfärd och högre löner.

En av de viktigaste insatserna, fru talman, när det gäller att långsiktigt etablera sig på arbetsmarknaden eller, för den delen, söka sig vidare till ett nytt jobb är utbildning. Regeringen har i budgetpropositionen för 2025 gett ett tillskott på hela 900 miljoner kronor, inklusive studiemedel, för cirka 11 000 nya utbildningsplatser inom regional yrkesinriktad vuxenutbildning i komvux. Dessutom dubblas bidraget till handledare i lärlingsvux. På detta sätt hoppas vi att fler ska utbilda sig och ta de viktiga jobben, inte minst de jobb som vi har pratat om här. Det handlar om vårdbiträden, undersköterskor eller, för den delen, busschaufförer. Det är stora bristyrken i vårt samhälle. Då kan vi med detta också klara kompetensförsörjningen.

Anf. 69 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Ledamoten Persson säger att han förväntar sig förbättringar i framtiden för landets barnfamiljer. Men landets barnfamiljer kan inte äta förväntade förbättringar. Den situation som vi ledamöter beskriver här och nu existerar. Därför måste också åtgärderna genomföras här och nu.

Barnfamiljerna har det väldigt tufft. Det hoppas jag har framgått av alla berättelser i den här kammaren i kväll. I februari ökade matpriserna lavinartat, rekordmycket. Barnfamiljerna har det tufft inte bara i Stockholm, statsrådet Tenje. Barnfamiljerna har det tufft överallt. Vi ledamöter som deltar i debatten här i kväll är från olika delar av landet. Jag är helt övertygad om att det går att hitta barnfamiljer som har det tufft i nordligaste Norrland och ända ned till Ystad.

Överallt i vårt land har barnfamiljer det tufft. Det finns väldigt många som kan vittna om detta i sociala medier, i tidningsartiklar eller om du bara frågar dem. Jag var på ett möte med Kommunal förra veckan. Alla nickade instämmande när vi pratade om barnfamiljernas tuffa ekonomiska situation.

Några andra som vet hur tufft föräldrar kan ha det just nu är Makalösa Föräldrar. De har nyligen släppt en rapport som visar att deras medlemmar, alltså ensamstående föräldrar – de som har det absolut tuffast just nu – i regel saknar 3 029 kronor varje månad. Makalösa Föräldrar ber om politiska förändringar, inte för ett liv i lyx, utan bara för att få en dräglig vardag där ekonomin kan gå ihop.

Man pekar på att regeringens senaste budget, med ett sänkt tillägg i bostadsbidraget, gav mindre i plånboken för ensamstående föräldrar. De fick mindre pengar, medan utgifter som matpriser och hyra fortsätter att öka. Ekvationen går helt enkelt inte ihop. Kvar står de ensamstående och får lida, och inte minst får deras barn ta smällen för den kostnadskris vi har sett.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

Som flera har nämnt i den här kammaren i kväll blir det en konstant press och stress för dessa föräldrar att orka med vardagen. Många känner ångest och har svårt att sova. Flera sjukskrivs till slut också för utmattningsångest. Jag hoppas att statsrådet kan hålla med mig om att fler sjukskrivningar verkligen inte är vad det här landet behöver. Det är inte bra för vare sig individ eller samhälle. Det är någonting som vi alla förlorar på.

Mamman i Aftonbladet fick frågan hur det skulle kännas att faktiskt ha tillräckligt med pengar för att hushållsbudgeten skulle gå ihop. Hon svarade att det nog hade fått henne att gå mer rakryggad och att det också skulle ha minskat den stress och oro hon har inom sig. Kanske skulle hon ha kunnat sova bättre på nätterna utan att ligga och tänka på hur hon ska klara sig, sa hon.

Sanningen är att denna stress inte bara ligger hos föräldrarna. Som flera har nämnt tar barnen också på sig en roll genom att inte be om de där skorna eller den där nya vinterjackan. Man kanske själv säger att man inte längre är så intresserad av det där med fotboll, fast man egentligen bara vet att föräldrarna faktiskt inte har råd. Det kan även vara mindre saker som att man blir sjuk på en friluftsdag och därmed missar skolaktiviteter som ens kamrater kan få vara med i. Det här är väldigt allvarligt och en situation som inte är värdig Sverige 2025.

Min fråga till statsrådet blir därför: Hur tänker regeringen hjälpa Caroline och alla andra barnfamiljer runt om i hela Sverige som kämpar med att få en ekonomi som går ihop? Sanningen är att det inte handlar om SL-kort. Det handlar om att barnfamiljer i hela vårt land har det extremt tufft, och regeringen har ett ansvar eftersom det i den ekonomiska politiken finns ett mål att vi ska ha en jämlik ekonomi hos barnfamiljerna i vårt land. (Applåder)

Anf. 70 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Fru talman! Tror regeringen på sin egen politik? Statsrådet nämner den förstärkning av bostadsbidraget som man nu valt att inte förlänga. För många barnfamiljer är boendekostnaden den största kostnaden. Förstärkningen av bostadsbidraget infördes för att stötta de barnfamiljer som har det tuffast ekonomiskt. Nu väljer regeringen att helt dra tillbaka stödet från och med juli 2025.

Detta ger en bild av att hyrorna sjunker och att det kommer att bli billigare att leva. Men så är inte fallet. Återigen stämmer inte regeringens retorik med verkligheten. Den dramatiska prisökningen som har skett de senaste åren på grund av den inflation som drabbat hela världen finns ju fortfarande kvar.

Vi socialdemokrater står på barnfamiljernas sida. Vi föreslog därför en permanent förstärkning av bostadsbidraget på den ursprungliga nivån. Detta skulle ha gett en familj med maximalt bostadsbidrag 2 100 kronor mer per månad från juli och framåt.

Statsrådet tog i sitt svar även upp skattesänkningar för dem som har lägst inkomster. Skillnaden är att för en person som – likt statsrådet – tjänar runt 150 000 kronor i månaden väntar en skattesänkning på 3 000 kronor i månaden, medan en person som har Sveriges vanligaste arbete, undersköterska, i stället får en skattesänkning på 150 kronor i månaden.

Fru talman! Statsrådet och jag är överens om att arbete är det bästa sättet för en egen försörjning. Men att göra försämringer i trygghetssystemet

met när arbetslösheten ökar låter för mig som ett väldigt moderat sätt att skydda barn från låg ekonomisk standard.
(Applåder)

Prot. 2024/25:68
11 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 71 DANIEL PERSSON (SD):

Fru talman! Eftersom det här är mitt sista inlägg i debatten vill jag passa på att tacka statsrådet för denna interpellationsdebatt!

Interpellanten påstår i sin interpellation att landets mest utsatta barnfamiljer rentav har fått mindre pengar i plånboken efter regeringens senaste budget. Man syftar då mer eller mindre enbart på att det tillfälliga tillägget i bostadsbidraget går från en nivå på 40 procent till en nivå på 25 procent. Historiskt har dock det tillfälliga stödet legat på 25 procent, det vill säga från år 2020 till den sista juni 2023. Från den 1 juli 2023 och under föregående år var nivån 40 procent, med hänvisning till att en hög inflation pressade hushållen – i synnerhet hushåll med barn.

Fru talman! 25 procent var alltså en nivå som rådde under den socialdemokratiskt ledda regeringen och den nivå som nu kommer att gälla. Som jag redogjorde för i mitt förra inlägg kommer dock andra faktorer som lägre drivmedelspriser, skattesänkningar, lägre räntor, lägre elpriser och reallöneökningar att påverka hushållens ekonomi positivt. Detta kommer också att träffa brett.

Jag förutsätter även att statsrådet kommer att följa den ekonomiska utvecklingen för barnfamiljer under det här året. Men som sagt tyder mycket på att det finns en ljusning i ekonomin.

Anf. 72 ARBER GASHI (S):

Fru talman! Detta är inte ett Stockholmsproblem. Detta är ett mycket större problem än så. Både jag som hallänning och statsrådet som smålänning vet att det finns en större värld där utanför Stockholm.

Barnfattigdomen ökar samtidigt som regeringen har lagt miljarder på att ge ännu mer till dem som redan har mest. Medan barnfamiljer kämpar med elräkningar och matpriser har regeringen sänkt skatten för höginkomsttagare och förmögna företagare. Det är en politik som gör Sverige kallare, klyftorna större och framtiden svårare för alldeles för många barn.

Vi socialdemokrater hade valt en annan väg. Vi hade också sänkt skatten för vanligt, arbetande folk. Men vi hade samtidigt höjt barnbidraget, ett bidrag som når alla barn men som gör störst skillnad för dem som har det svårast här och nu. Vi hade höjt studiebidraget så att unga från arbetarfamiljer får en rimligare ekonomisk situation under gymnasiet. Vi hade fortsatt att ha det höjda bostadsbidrag som regeringen nu har valt att inte förlänga, trots att familjer behöver det mer än någonsin.

Detta är konkreta förslag som gör skillnad. De hjälper familjer att klara sig, minskar barnfattigdomen och ger fler barn en tryggare uppväxt. Men regeringen säger nej och menar att en höjning av barnbidraget vore ineffektiv och inte skulle träffa rätt. I stället har man valt att sänka skatten på höga inkomster genom en extra skattesänkning för de få procent som tjänar allra bäst. Så agerar en regering och ett parti som aldrig förmår att se dem som står längst bak i kön.

Vi socialdemokrater kommer aldrig att acceptera en sådan utveckling. Vi kommer att fortsätta kämpa för en politik där barnfamiljer prioriteras och inte lämnas efter, där inga barn ska behöva växa upp i fattigdom och

där Sveriges välstånd kommer alla till del – inte bara dem som redan har mest.
(Applåder)

Anf. 73 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Fru talman! Det går att göra flera saker samtidigt. Att arbeta för ökad tillväxt, att låta människor komma i arbete och att bygga ut utbildnings-systemet är nödvändiga saker allihop – det råder inget tvivel om det – men det räcker ju inte här och nu. Ett höjt barnbidrag och ett höjt bostadsbidrag gör skillnad. Att barn växer upp i fattigdom i Sverige 2025 är inte värdigt. Det finns bara ett ord för att beskriva det: orättvisa.

Fru talman! Jag studsade faktiskt till när jag lyssnade på en tidigare interpellationsdebatt mellan ledamoten Lennström och statsrådet. Statsrådet sa i den debatten att det ska var mer lönsamt att utbilda sig, arbeta och vara strävsam och att man ska uppmuntras att ta det där extra kvällspasset – som om människor inte redan anstränger sig. Det uttalandet speglar en syn på arbetsmarknaden där det är individens ansträngning som är den avgörande faktorn.

Det som saknas i den typen av resonemang är en förståelse för att människor redan i dag anstränger sig – ofta till bristningsgränsen. Många yrken, inte minst inom vård, omsorg och service, präglas av långa och slit-samma arbetspass. Att i det läget uppmuntra till det där extra kvällspasset låter nästan provocerande för dem som redan går på knäna.

Frågan bör snarare vara: Hur ser vi till att människor orkar arbeta ett helt yrkesliv? Hur skapar vi trygga arbetsvillkor och rimliga löner så att fler kan försörja sig på sitt arbete utan att behöva ta extra skift? Hur ser vi till att utbildning och kompetensutveckling är tillgängliga för fler? Och hur stärker vi familjers förutsättningar – särskilt de ensamstående föräldrar-nas?

(Applåder)

Anf. 74 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för dina inlägg och svar hittills i debatten!

Jag vill avsluta med att säga att det återigen är helt uppenbart för alla som lyssnar att vi med en högerkonservativ regering kommer att få skatte-sänkningar för dem som tjänar mest. Precis som statsrådet själv säger är det en otroligt expansiv budget och ett otroligt stort reformutrymme – och man använder halva detta stora reformutrymme till att sänka skatter.

Det här väljer man att göra efter alla de exempel ur verkligheten, från norr till söder, som visar hur barnfamiljerna har det – och särskilt hur de ensamstående mammorna har haft det under de senaste åren. Jag anser att det är ett direkt hån att då välja så stora skattesänkningar och att inte höja barnbidraget och bostadstillägget. Man ger flera tusenlappar till dem som faktiskt inte behöver skattesänkningar – de som redan har pengar kvar i plånboken och inte går 1 500 kronor minus varje månad och måste ta ett lån när de ska gå till apoteket, får en räkning från tandläkaren eller behöver nya glasögon.

Det här är otroligt ovärdigt. Jag är rädd för att, och skulle inte heller bli förvånad om, SD-regeringen fortsätter att blunda för verkligheten och titta bort. Man väljer nämligen att titta dit det är bekvämt och ljust, för det är det man vill se – inte hur verkligheten faktiskt ser ut varje dag för så otro-

ligt många runt om i det här landet. Antagligen kommer man att fortsätta sänka skatter för dem som redan har.
(Applåder)

Anf. 75 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Låt mig börja med att rätta ledamoten Clausson gällande det hon anförde i talarstolen om att vi skulle avskaffa det tillfälliga, förlängda tilläggsbidraget.

Regeringen har alltså vid fem tillfällen förlängt det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget. När vi nu har sett att det svåra ekonomiska läget har mildrats något – med det sagt är det inte över på något vis, men det har i alla fall mildrats något – har regeringen förlängt men trappat ned tilläggsbidraget. Vi bedömer att detta är en väl avvägd åtgärd för att ändå fortsätta stödja ekonomiskt utsatta hushåll. Men vi har alltså fortsatt förlängt det tillfälliga tilläggsbidraget. Även om det har gått från 40 till 25 procent har vi inte avskaffat det.

Som jag inledde med att säga har det skett betydande uppräknings för de svagaste hushållen under de senaste åren. Att sjukersättningen har ökat med över 4 000 kronor i månaden och garantiersättningen med närmare 2 500 kronor i månaden jämfört med 2022 handlar just om att kompensera för den höga inflationen. Dessa och många fler stöd ligger kvar på en väsentligt högre nivå, fru talman, och därtill har vi – precis som har diskuterats flera gånger tidigare – det tillfälliga tilläggsbidraget till bostadsbidraget, vilket har varit en viktig åtgärd för att just stödja hushållen i en tid av ökade levnadsomkostnader.

För att stärka den ekonomiska situationen för dem som har haft det allra svårast har regeringen, precis som jag sa tidigare, vid fem tillfällen förlängt det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget. Sammantaget innebär regeringens politik att hushållens ekonomiska standard under mandatperioden procentuellt sett har ökat mest i den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard och allra minst i de översta inkomstgrupperna, alldeles oavsett vad ledamöterna anför i talarstolen, fru talman.

Därtill har sänkt skatt på arbete och drivmedel samt elstöd utgjort viktiga tillskott till hushållens ekonomi. Precis som ledamoten anförde tidigare har vi ett perspektiv gällande stad och land, och där många är beroende av inte minst bilen har detta haft stor inverkan på hushållens ekonomi. Regeringen har bevisat i både ord och handling att man värnar just hushållen i en svår tid.

Bidrag är ibland nödvändiga för att stötta hushållen i en svår tid, fru talman, men det behandlar ju bara symtomen på fattigdom och inte orsaken till den. Vi vill långsiktigt förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation, och då finns det bara en lösning: att fler föräldrar får ett jobb att gå till och att de också får en inkomst som de kan försörja sin familj på. Då måste det bli mer lönsamt att arbeta, och det måste bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete.

Sänkt skatt på arbete är en väldigt viktig del i detta, och därför kan man inte höja skatten för låg- och medelinkomsttagare – inte i kommunen, inte i regionen och inte heller på den statliga nivån, vilket Socialdemokraterna annars är väldigt starka anhängare av. Det är bara genom arbete som ett långvarigt bidragsberoende kan brytas och människor kan känna hoppfull-

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

het och glädje över att kunna förbättra inte bara sitt eget liv utan även samhället i stort.

Anf. 76 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för debatten här i kväll. Jag har dock fortfarande en känsla av att sakna svar, och det gäller inte bara hur vi ska hjälpa barnfamiljerna.

Det är ganska vanligt i kammaren att vi kanske är överens om målet, alltså vart vi ska någonstans, men inte om medlen. Men under den här debatten har jag faktiskt blivit osäker på om vi ens är överens om målet, det vill säga att vi inte vill ha barnfamiljer som lever i den typ av fattigdom som har beskrivits i kväll.

Jag vet att de här interpellationsdebatterna väldigt sällan innehåller några verkliga svar från statsråden, men jag skulle vilja utmana statsrådet att ändå svara på min fråga angående just verkligheten. Är det så att barnfamiljer i Sverige just nu har en väldigt tuff ekonomisk situation? Svara ja eller nej, statsrådet Tenje!

Anf. 77 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack till alla ledamöter, inte minst till interpellanten, för debatten i kväll!

Jag tycker att det framgår väldigt tydligt att vi har olika syn på vad det är som leder till att man bryter ett utanförskap och tar sig ifrån en tuff ekonomisk situation. Jag framhåller vikten av att man kan leva på sin lön, att man får behålla mer av sin lön och att man får möjlighet att försörja sin familj. Det ska bli mer lönsamt att arbeta, fru talman, men det ska också bli mer lönsamt för dem som i dag inte arbetar att gå från bidrag till arbete.

För den saken har vi från regeringens håll en stor apparat. Vi angriper denna problematik och detta utanförskap i många olika delar. Jag har i dag redogjort för att vi fortsätter med det tillfälliga tilläggsbidraget när det gäller bostadsbidraget för de barnfamiljer som har det särskilt tufft just nu. För dem är det särskilt tufft, och just därför fortsätter vi med den insatsen.

Vi ser samtidigt att det ser bättre ut framöver. Då gäller det att bygga en politik och en budget för att satsa på ekonomisk tillväxt och produktivitet, så att jobben blir fler och så att vi gemensamt kan bygga välfärden stark. Det är bara genom arbete och genom att fler arbetar som välfärden kan bli starkare.

I detta anförande instämde Caroline Högström (M).

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2024/25:339 om kompetensförsörjning inom vård och omsorg

Anf. 78 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Marie Olsson har frågat mig om jag och regeringen avser att ta några som helst initiativ för att bidra mer till kompetensförsörjningen och höjningen av kompetensen inom äldreomsorgen. Marie Olsson har

även frågat mig om jag och regeringen avser att på något sätt bidra till att finansiera de behov av kompetenshöjning som finns inom äldreomsorgen och i så fall på vilket sätt.

Uppgiften att stärka kompetensförsörjningen i välfärden är komplex. Även om varje kommun i egenskap av huvudman ansvarar för äldreomsorgen, och även om frågor om bemanning och kompetensutveckling är ett arbetsgivaransvar, ser regeringen ett behov av att stödja kommunerna i arbetet med att möta utmaningar i äldreomsorgen. Ingen enskild åtgärd eller aktör löser allt, men genom att arbeta tillsammans går det att göra stor skillnad för kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen och omsorgen för äldre personer.

Kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen är en prioriterad fråga för regeringen. Vi har därför vidtagit flera åtgärder för att stärka kompetensen i äldreomsorgen. Genom att reglera yrket undersköterska med en skyddad yrkestitel stärker vi kvaliteten och kompetensen inom äldreomsorgen samt ökar attraktiviteten för yrket. Regeringen har också förlängt och utvecklat Äldreomsorgslyftet, som ger ny och befintlig personal möjlighet att utbilda sig. Under perioden 2020–2023 har drygt 76 000 anställda studerat inom ramen för denna kompetenssatsning.

Samtidigt har det funnits utvecklingspotential, eftersom statsbidraget inte har utnyttjats fullt ut av kommunerna. Regeringen har därför breddat satsningen med fler utbildningsområden och förtydligat i Socialstyrelsens uppdrag för fördelningen av 2025 års medel att kommuner kan och bör ta del av de möjligheter som Äldreomsorgslyftet ger för att kompetensutveckla personalen inom områden som är särskilt angelägna för verksamheten.

Vidare är goda kunskaper i svenska språket en förutsättning för att arbetet inom äldreomsorgen ska kunna utföras på ett säkert sätt. Tillräckliga kunskaper i svenska språket är av stor betydelse såväl för äldres delaktighet och trygghet som för arbetsmiljön och för samarbetet mellan medarbetare. Mot bakgrund av de bristande språkkunskaper som konstaterats av bland annat Coronakommissionen tillsatte regeringen i mars 2023 Utredningen om språkrav för personal i äldreomsorgen. Utredningen lämnade sitt betänkande *Ett språkrav för språkutveckling* (SOU2024:78) i december förra året och föreslog att det införs ett språkrav samt utbildningsinsatser för att stödja kommunerna i det språkutvecklande arbetet. Betänkandet är nu ute på remiss. Sista svarsdag är den 4 april.

De senaste två årens budgetar, det vill säga för 2023 och 2024, präglades av ett läge där kommunsektorns ekonomi försvagades snabbt, framför allt på grund av den höga inflationen. Regeringen föreslog därför höjningar av de generella statsbidragen med sammanlagt 16 miljarder kronor för 2023 och 2024. Dessa nivåhöjningar är permanenta, fru talman, och ligger alltså kvar 2025 och framåt.

Kommunsektorns ekonomi förväntas som helhet stärkas under 2025 jämfört med de två föregående åren till följd av den framgångsrika kampen mot inflationen. Regeringen genomför också reformer för att fler personer ska gå från bidrag till arbete, vilket även kan gynna äldreomsorgens kompetensförsörjning.

Kommunerna får fortsatt statsbidrag specifikt för äldreomsorgen. Det handlar dels om sektorsbidraget, som kommunerna kan använda fritt för att säkerställa en god vård och omsorg för äldre personer, dels om Äldre-

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

omsorgslyftet, som alltså förlängs till 2026. Regeringen föreslår även andra satsningar i budgetpropositionen för 2025 för att stärka äldreomsorgen som helhet.

Personalen är, som bekant, äldreomsorgens viktigaste resurs. Personal- och kompetensförsörjningen kan dock inte lösas enbart med mer resurser eller fler medarbetare, utan potentialen i ett förändrat arbetssätt, digitalisering och övrig effektivisering behöver också tas till vara. Ny teknik kan också bidra till att minska arbetsbördan och komplettera medarbetarnas viktiga arbete så att fler orkar jobba längre. Regeringen stöttar därför införandet av välfärdsteknik.

Fru talman! För regeringen är det angeläget att fortsätta stödja kommunerna i deras arbete med att stärka kompetensen hos personalen inom äldreområdet. Vi fortsätter därför arbetet med reformer på flera olika områden för en starkare och tryggare äldreomsorg i hela landet.

Anf. 79 MARIE OLSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

De flesta kommuner har redan stora utmaningar när det gäller kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen, och de kommer att få ännu större utmaningar. Många kommuner har en åldrande befolkning, vars behov av äldreomsorg ökar. En del kommuner står redan i dag inför en kraftig ökning av behoven.

Den demografiska utvecklingen ser lite olika ut över landet. Storstäderna klarar sig lite bättre än många landsbygds- och glesbygdskommuner. Det nya förslaget till utjämningssystem skulle till viss del kunna kompensera för detta. Det förslaget verkar SD-regeringen dock ha stoppat i byrålådan, eftersom ett antal kommuner som anser sig förlora på förslaget är de som har skrikit högst.

I Dalarna, som jag kommer ifrån, är man överens över alla blockgränser om att det är hög tid för ett nytt och mer rättvist utjämningssystem. Nu får vi se om, och i så fall när, regeringen vågar plocka fram det ur byrålådan. I väntan på detta har många kommuner svårt att klara ekonomin med ett växande behov av äldreomsorg.

Samtidigt som behoven ökar och regeringen drar ned på statsbidragen till kommunerna ställer staten krav på kompetensen hos personalen som arbetar inom äldreomsorgen. Dessa krav är i grunden bra både för de äldre och för den personal som jobbar inom äldreomsorgen. Staten kräver till exempel att utbildade undersköterskor ska vara den fasta omsorgskontakten inom hemtjänsten. Den utredning om språkkrav som statsrådet nämnde i sitt svar har överlämnats till regeringen och kommer säkerligen att leda till att språkkrav införs.

Allt detta är bra för att stärka kvaliteten, patientsäkerheten och tryggheten inom äldreomsorgen. Frågan är bara om regeringen ger och kommer att ge kommunerna förutsättningar att klara de krav som ställs.

Fru talman! Det finns en stor oro för framtidens äldreomsorg, och jag ser inte i konkreta åtgärder att SD-regeringen tar denna oro på stort allvar. Det krävs betydligt mer handlingskraft från regeringen för att vi ska klara av att kvalitetssäkra, patientsäkra och skapa trygghet inom äldreomsorgen.

Kommunerna ska absolut ta sitt ansvar som arbetsgivare och huvudman. Men staten kan inte bara vara en kravmaskin utan måste också bidra till att skapa förutsättningar för kommunerna. Äldreomsorgslyftet, som infördes av den socialdemokratiska regeringen, är ett konkret exempel på hur staten kan bidra till att skapa förutsättningar för att bygga upp kompetensen ute i kommunerna. Det är en mycket träffsäker åtgärd för att höja kvaliteten och stärka patientsäkerheten. Tack vare alla påtryckningar på regeringen om att fortsätta med Äldreomsorgslyftet blev det kvar. Efter att under några ha förstärkt Äldreomsorgslyftet med extra pengar drog regeringen bort de pengarna.

I stället för att se till att vi får fler utbildade undersköterskor inom äldreomsorgen väljer regeringen att prioritera skattesänkningar för höginkomsttagare. Jag kan garantera att undersköterskor inte är höginkomsttagare och därmed inte hör till den grupp regeringen har valt att prioritera.

Anf. 80 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Problem med kompetensförsörjning är tyvärr inget nytt inom äldreomsorgen. Äldreomsorgen brottas i dag med samma kompetensbrist och arbetsmiljöproblem som för 20 år sedan, vilket är helt oacceptabelt. Behovet av nyanställningar kommer dessutom att öka framöver, precis som ledamoten påpekar. Det krävs att vi redan i dag har ett långsiktigt och strukturellt perspektiv så att vi skapar en hållbar omsorg även för framtiden.

Därför valde jag som nytilträdminister att tillsätta flera utredningar för att just vända denna utveckling. Vi tillsatte en utredning om språkkrav för personal i äldreomsorgen och en om stärkt medicinsk kompetens. Bristerna var välkända från Coronakommissionen, men den dåvarande socialdemokratiska regeringen valde att blunda för dem. Men dessa frågor har vi arbetat med sedan dag ett.

Regeringens politik ligger helt i linje med övriga områden utpekade av Socialstyrelsen. Tidigare i år släppte Socialstyrelsen en kartläggning av personalen i äldreomsorgen. Sammanfattningsvis visar kartläggningen hur vi löser nuvarande och framtida kompetensbrist genom satsningar på arbetsmiljö, svenska språket, ledarskap, kompetensutbildning och välfärdsteknik.

Kartläggningen från januari visar att 74 procent av dem som arbetar inom vård och omsorg tycker att deras arbete är meningsfullt. Siffran är betydligt högre än inom andra yrken, vilket gör mig väldigt glad. Rapporten visar även att när arbetet känns meningsfullt, relationen till kollegorna är god och personalen har stöd från chefen trivs personerna i sin roll. Detta är grundläggande delar för en god arbetsmiljö. Dessa punkter går inte att förringa. Vi vet också mycket väl vad vi behöver satsa på och utgå från.

När det gäller svenska språket är det inte bara viktigt för att äldre ska kunna förstå och göra sig förstådda, utan det är lika viktigt för arbetsmiljön. Att känna en gemenskap med sina kollegor på fikarasten är en viktig del av arbetsmiljön, och svenska språket är en nyckel för att känna meningsfullhet. Därför är regeringens utredning om språkkrav i äldreomsorgen så viktig.

För att vi ska klara utmaningarna inom äldreomsorgen är användandet av välfärdsteknik ett måste, något också Socialstyrelsen lyfter fram. Välfärdsteknik kan aldrig ersätta personal, men den kan komplettera och

underlätta. Den är ett viktigt verktyg för att stärka äldreomsorgen genom att öka tryggheten, delaktigheten och självständigheten för äldre samtidigt som den underlättar för personalen. Regeringen arbetar nu med att tydliggöra regelverket för att förenkla införandet av välfärdsteknik både för somatiskt sjuka, där vi redan levererat, och för personer med kognitiv svikt. Det handlar om att ge myndighetsuppdrag men även stöd till SKR för att stötta kommunerna i att införa välfärdsteknik.

Anf. 81 MARIE OLSSON (S):

Fru talman! I interpellationen har jag tagit Malung-Sälens kommun som exempel. Det är inget unikt exempel, utan snarare ett exempel på hur det kan se ut i verkligheten utanför denna kammare och utanför storstäderna. Under ett antal år har man i Malung-Sälens kommun fått sänka kraven på kompetens för dem som anställs inom äldreomsorgen. Det finns inte tillräckligt med utbildade undersköterskor, inte ens tillräckligt med utbildade vårdbiträden. Kompetensbristen är inte densamma som för 20 år sedan, utan den har helt klart förvärrats.

Naturligtvis får detta konsekvenser för både kvaliteten i omsorgen och patientsäkerheten, även om de som anställs gör allt de kan för att klara sina arbetsuppgifter. För den personal som är utbildad och erfaren blir det också hög arbetsbelastning när det gäller till exempel delegering av att ge mediciner och att lära upp kollegor. Bristen på personal har också inneburit att en del anställda har behov av språkstöd för att klara arbetet.

Jag vet att denna situation som sagt inte är unik för Malung-Sälens kommun. Kommunen satsar själv på utbildning i yrkessvenska och har utbildade språkombud ute på arbetsplatserna som stöd. Det bidrag kommunen får genom Äldreomsorgslyftet räcker endast till att ha ungefär tio medarbetare i utbildning till undersköterska samtidigt och inte till någon annan utbildningsinsats. Behovet av att utbilda undersköterskor är minst det dubbla, och det hade kunnat tillgodoses om det extra bidraget hade funnits kvar.

I sitt svar säger statsrådet att bidraget till Äldreomsorgslyftet inte användes fullt ut, men det är en sanning med modifikation. Många kommuner använde det fullt ut och andra inte. De kommuner som hade och fortfarande har stora behov och som använde bidraget fullt ut kan nu inte utbilda undersköterskor i den takt som behövs.

Fru talman! Vi politiker behöver ta ansvar för hela landet. Det var mycket prat om hjärtlandet och landsbygden i valrörelsen, men det tog slut ganska snabbt efter valet. Politiken för behoven inom äldreomsorgen behöver ta betydligt större hänsyn till att det ser oerhört olika ut över landet. Det perspektivet saknas i dag.

Både kommunerna och regeringen måste ta sitt ansvar för äldreomsorgen. Ställer staten krav på kommunerna ska det också följa med pengar så att kommunerna ges förutsättningar att klara av att uppfylla dessa krav.

Jag hoppas verkligen att regeringen utifrån utredningen om språkrav inte bara inför den del som handlar om språkrav utan även tar med utredningens förslag om stimulansbidrag till kommunerna så att de ges förutsättningar att höja nivån på språkkunskaperna för den personal inom äldreomsorgen som har behov av det.

En äldreomsorg med kvalitet, patientsäkerhet och trygghet kräver ett samspel mellan stat och kommun, ett samspel som gör att personalen inom äldreomsorgen får de förutsättningar de behöver för att kunna ge det de allra helst vill ge, vilket är just kvalitet, patientsäkerhet och trygghet för de äldre.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 82 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag är fullt medveten om att vi har 290 kommuner i vårt land och att förutsättningarna för dem ser olika ut vad gäller personalrekrytering, kompetensförsörjning, kompetensutveckling och nyttjandet av Äldreomsorgslyftet. Just därför har jag i varje budget sedan den dag jag tillträdde utvecklat Äldreomsorgslyftet genom att bredda det och se till att fler kommuner kan ta del av det på olika sätt. En del kommuner har hög utbildningsgrad eftersom många har gått från vårdbiträde till undersköterska. Där behöver man kanske satsa på andra utbildningar, vilket vi har möjliggjort. Andra kommuner har andra behov. Vi har försökt bredda detta statsbidrag så att det inte ska finnas några käppar i hjulen när det gäller att kunna ta del av det. Jag tror nämligen att detta är ett av få riktade statsbidrag som gör stor skillnad. Dessutom uppskattar Sveriges kommuner detta bidrag väldigt mycket.

Vi satsar i år på utbildningar i svenska språket men stöttar också minoritetsspråken och teckenspråk.

Jag vill också betona vikten av att man kan nyttja Äldreomsorgslyftet för att satsa på ledarskapsutbildning, vilket jag tror kan vara den enskilt viktigaste insatsen för att förbättra arbetsmiljön och skapa bättre förutsättningar för att attrahera framtidens undersköterskor till dessa viktiga jobb. Att satsa på första linjens chefer har varit en tydlig uppmaning från mig till Sveriges kommuner. Kommunerna måste prioritera och ge ledare rätt kompetens och förutsättningar för att utöva ett gott ledarskap där medarbetarna blir hörda.

Det är inte bara genom Äldreomsorgslyftet som regeringen stärker äldreomsorgen och försöker stävja kompetensbristen, utan vi tillför också 900 miljoner kronor till yrkesvux. Vård- och omsorgsutbildningar står för 38 procent av yrkesvux, där det finns personer som förhoppningsvis så småningom blir en del av äldreomsorgen runt om i landet.

I Socialstyrelsens kartläggning, som jag lyfte upp tidigare, påvisades även att undersköterskor inom äldreomsorgen är sjukskrivna dubbelt så mycket som genomsnittet. Låt mig, fru talman, illustrera vikten av att komma till rätta med denna problematik.

I Socialstyrelsens rapport anges att om antalet sjukdagar för undersköterskor minskar till det genomsnittliga antalet sjukdagar på arbetsmarknaden skulle det innebära en ökning på motsvarande 6 000 årsarbetare – 6 000! Om man lyckas bara med hälften skulle det bli väldigt många fler arbetade timmar som kan hjälpa till att lösa kompetensförsörjningen i landets olika kommuner.

Arbetsgivarna måste ta sitt ansvar för att motverka sjukfallen, delvis för att lösa kompetensbristen i den ena egna kommunen men framför allt för att man inte vill att ens medarbetare ska vara sjukskrivna och må dåligt. Här finns alla incitament för att prioritera dessa frågor.

Av den anledningen, fru talman, bjöd jag in SKR:s ledning tillsammans med representanter från Kommun- och Regionsverige till ett rundabords-samtal för att rikta en skarp uppmaning till dem att jobba med dessa viktiga frågor. Det finns ett egenintresse och ett egenvärde i att få ned sjukskrivningarna inom dessa viktiga yrken, men då måste vi jobba tillsammans. Framför allt måste de göra sin del.

Regeringen har lagt många olika förslag på bordet för att medverka till en snabbare återgång till arbete. Min skarpa uppmaning till landets kommuner och regioner är att de ska göra sin del.

Anf. 83 MARIE OLSSON (S):

Fru talman! Statsrådet sa i sitt svar att personalen är äldreomsorgens viktigaste resurs. Detta är något som jag helt och hållet skriver under på, och där vi är helt överens, men kommun och stat behöver hjälpas åt för att ge denna viktigaste resurs – personalen – förutsättningar att utföra ett gott arbete så att de äldre får en god vård och omsorg.

Tyvärr kan jag inte i regeringens budget se att det som statsrådet säger i sitt svar stämmer med vad regeringen väljer att prioritera. Jag kan konstatera att SD-regeringen väljer att prioritera skattesänkningar för dem som tjänar mycket före satsningar på äldreomsorgen. Det är svaret till de kommuner som redan har stora behov inom äldreomsorgen och där behoven ständigt ökar.

Det är också svaret till undersköterskan som har fått ungefär 150 kronor i skattesänkning per månad medan statsrådet har fått flera tusenlappar mer i plånboken varje månad. Undersköterskan behöver sin skattesänkning, men varken statsrådet eller jag som riksdagsledamot behöver våra stora skattesänkningar. De pengarna skulle göra betydligt större nytta inom äldreomsorgen.

Politik handlar om prioriteringar. För mig och för oss socialdemokrater är äldreomsorgen betydligt högre prioriterad än de stora skattesänkningar som SD-regeringen ger till höginkomsttagarna.

Statsrådet säger i slutet av sitt svar att det är angeläget för regeringen att fortsätta att stödja kommunerna i deras arbete med att stärka kompetensen hos personalen inom äldreomsorgen. Jag skulle önska att statsrådet ägnade sitt slutanförande åt att beskriva vilka konkreta satsningar som regeringen kommer att göra för de äldre och för personalen inom äldreomsorgen.

Anf. 84 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Vissa interpellationsdebatter önskar man fick ta längre tid och fick större utrymme, och det här är definitivt en av dem. Jag vill tacka för interpellationen och för debatten om denna viktiga fråga som berör många i Sverige, både medarbetare inom äldreomsorgen och personer som är beroende av densamma.

Äldreomsorgen är en framtidsfråga. Vi är allt fler som blir allt äldre, vilket i grund och botten är något väldigt positivt och en framgångssaga för oss. Det är en konsekvens av det välbefinnande som har byggts upp i Sverige och något som vi verkligen borde vara stolta över.

Det saknas dock inte utmaningar, utan framför allt inom äldreomsorgen är kompetensförsörjningen den svåraste nöten att knäcka. Regeringen har tagit otaliga initiativ för att stävja kompetensbristen och höja kompetensen inom äldreomsorgen genom ett utvecklat och breddat äldreomsorgslyft, förstärkning av yrkesvux och tillskott till Försäkringskassan för att förbättra stödet till återgång till arbete och rehabilitering. Det är bara några av de förslag som vi har lagt på bordet den senaste tiden.

Frågan är komplex, och av den anledningen tar vi krafttag från flera håll. Men vi behöver ha arbetsgivarna med oss, och oaktat regeringens reformer är äldreomsorgen fortsatt ett kommunalt ansvar. Regeringen har tillfört resurser som vi förväntar oss används effektivt.

Med ett gott ledarskap, god användning av välfärdsteknik och rätt stöd kan trenden vändas. Det är så vi skapar en god och hållbar äldreomsorg, både för de äldre och för den livsviktiga personalen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

§ 14 Svar på interpellation 2024/25:355 om hela landets välfärd

Anf. 85 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Eva Lindh har frågat mig hur jag förklarar att särskilda ekonomiska resurser till befolkningsmässigt mindre kommuner tas bort samt att service och närvaro minskar och hur jag avser att agera för att säkerställa god välfärd och service i hela landet.

I budgetpropositionen för 2022 presenterades ett särskilt bidrag till befolkningsmässigt små kommuner. Bidragets mottagare var de minsta kommunerna sett till invånarantal samt de kommuner som fick störst bidrag per invånare från det kommunala utjämningsystemet under åren 2022–2024. Bidraget upphörde, som planerat, 2024.

Skillnader i förutsättningar mellan kommuner och regioner hanteras i första hand genom det kommunalekonomiska utjämningsystemet, som syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar trots skillnader i till exempel skattekraft, folkmängd och åldersstruktur. Den parlamentariska utjämningskommittén lämnade i sitt slutbetänkande ett enigt förslag som syftar till att förbättra utjämningsystemet. Kommitténs förslag har remitterats och bereds nu inom Regeringskansliet.

Trots att statens budgetar för 2023 och 2024 behövde vara återhållsamma för att bekämpa inflationen gjorde regeringen under dessa år förstärkningar av de generella statsbidragen till kommunsektorn med sammanlagt 16 miljarder kronor. Förstärkningarna har varit permanenta och fortsätter därmed att stärka hela kommunsektorns ekonomi 2025 och framåt.

Regeringen gjorde också ett antal riktade satsningar på kommunsektorn under 2023 och 2024. Det handlar om totalt 14 miljarder kronor, varav 9 miljarder kronor till hälso- och sjukvården i form av sektorsbidrag. För 2025 har regeringens satsningar fortsatt, hittills bland annat genom 2 miljarder till hälso- och sjukvården och en förstärkning med 700 miljoner kronor av det så kallade kunskapsbidraget till skolan.

Statlig närvaro och service i hela landet är viktigt för att förenkla för enskilda och öka medborgarnyttan. Det är samtidigt viktigt att varje skatte-

krona används klokt, och statligt finansierad verksamhet ska ständigt vara föremål för omprövning och prioritering.

Anf. 86 EVA LINDH (S):

Fru talman! Vår svenska välfärdsmodell har varit unik. Den har gett oss ett jämlikare samhälle med hög sysselsättning och trygghet för alla. Det har inte bara stärkt vårt samhälle utan också bidragit till en stark och stabil ekonomisk utveckling.

Välfärden ska vara till för oss alla, oavsett bakgrund, oavsett inkomst och oavsett var man bor. Alla barn ska ha rätt till en bra skola oavsett föräldrarnas inkomst, och vi ska ge våra äldre en trygg och värdig omsorg, oavsett var man bor. Men det visar sig att välfärden inte är självklar. Välfärden är inget att ta för givet, och vi måste ständigt kämpa för att den ska fungera för oss alla.

Nu står vi i Sverige inför en allvarlig utmaning. Här och nu leder kostnadskrisen på många håll till stora nedskärningar, färre vårdbiträden och undersköterskor och mindre möjligheter för elever som behöver hjälp att få den i skolan. Vi ser att samhällsviktiga verksamheter riskerar att försämrats när det inte finns tillräckligt med resurser.

Den SD-styrda regeringen har svarat med att ge noll kronor i generella statsbidrag. Den SD-styrda regeringen har alltså inte prioriterat välfärden. Trots tuffa tider väljer regeringen att inte tillföra tillräckliga resurser.

Alla kommuner och regioner har det nu tufft att klara sjukvården men också äldreomsorgen och skolan. Små kommuner på landsbygden och de som redan har haft de tuffaste utmaningarna har det särskilt svårt, och nu drabbas de särskilt hårt därför att den SD-styrda regeringen särskilt drar bort resurserna till gles- och landsbygd.

År 2022 införde den socialdemokratiskt ledda regeringen ett särskilt statsbidrag till kommuner med strukturella utmaningar. Stödet fördelades till 70 kommuner som hade de tuffaste utmaningarna och till de minsta kommunerna.

Nu tas det stödet bort. Det är galet. Det är illa för dem som lever och verkar i de här kommunerna, särskilt när vi kanske – inte så troligt just nu, men ändå – skulle ha fått ett utjämnningssystem som kunde utjämna mer. Det här kommer naturligtvis att påverka människor som lever och verkar på landsbygden.

Min fråga till ansvarig minister har varit varför man inte ger tillräckliga resurser till kommuner och regioner i sin helhet eftersom det påverkar verksamheten och särskilt varför man tar bort just de riktade resurserna till de kommuner som har det tuffast och till de minsta kommunerna, särskilt i glesbygd och på landsbygd. Jag har inte fått svar av ansvarig minister, men jag hoppas att jag kan få det i den här debatten.

Man hänvisar till att det bara var för en viss tid. Men vi socialdemokrater har ju visat att det går att ha med de pengarna i budgeten. Vi förlängde det här stödet därför att vi vill att vi ska ha en god välfärd, en bättre välfärd för alla i hela landet.

Anf. 87 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Först och främst får vi återigen tjata om detta med ”den SD-styrda regeringen” eftersom det inte är en SD-styrd regering.

Det här är en regering bestående av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna som samarbetar i parlamentet med Sverigedemokraterna därför att det var det som var folkets vilja. De fyra partierna fick en majoritet. Vi var tydliga före valet med att säga att får vi en majoritet ska vi försöka ha någon form av styre ihop. Det lyckades vi också få genom Tidöavtalet, och nu har vi en majoritet i kammaren. Men det är ingen regering som på något sätt styrs av SD.

När man säger så ger man bilden av att Sverigedemokraterna sitter med i regeringen, och då får man med falsk information. Det tycker jag inte minst i dessa tider av desinformation är väldigt allvarligt, så det här är en uppmaning att sluta kalla detta en SD-styrd regering. Jag tycker att oppositionen, framför allt Socialdemokraterna, leder tankarna fel.

Man kan alltid diskutera den direkta frågan varför regeringen inte ger tillräckligt mycket pengar till kommunsektorn. Man kan alltid diskutera vad som är tillräckligt mycket pengar. Jag kan lova att om Socialdemokraternas budget skulle gå igenom med ett par promille, är det väl, i ökade bidrag till kommunsektorn skulle nog en och annan tycka att det inte var tillräckligt. Så är det ju.

Vad vi kan konstatera är att den här regeringen har prioriterat kommunsektorn i de budgetar vi lagt fram. I den första budget vi lade fram var det en tredjedel av reformutrymmet som gick till kommunsektorn. I den andra budgeten gick 40 procent av reformutrymmet till kommunsektorn. I den tredje budgeten gavs inga ökade generella statsbidrag men väl ett antal riktade statsbidrag till kommunsektorn. Och inflationsbekämpningen har gjort att kostnaderna för kommunsektorn har minskat med 50 miljarder kronor i pensionsavsättningar. De här 6 miljarderna står sig ganska slätt i jämförelse med de 50 miljarder som inflationsbekämpningen har stärkt kommunernas ekonomi med.

Dessutom vet vi att kommunsektorn historiskt sett har haft goda resultat. Många kommuner har fortfarande goda resultat. Den stora majoriteten av kommunerna i Sverige har resultatutjämningsreserver och håller nu också på att bygga ut resultatreserver. De här har man kunnat använda under de tuffaste åren, men nu håller det på att ljusna i kommunsektorn. De tuffaste åren ligger bakom den, och 2025 ser bättre ut än både 2023 och 2024 gjorde. Man har klarat av detta bland annat med resultatutjämningsreserven.

Eva Lindh säger vidare att regeringen inte ger några generella statsbidrag 2025. Ja, de uppgår till ungefär 160 miljarder 2025. Det är ingen ökning 2025, men det är en väldig skillnad mellan att inte öka och att inte ge något alls. Runt 160 miljarder ligger de här på, och det är en ökning i de två tidigare budgetarna med 16 miljarder kronor.

Det särskilda bidrag som har getts, som väl är att betrakta som ett riktat statsbidrag till vissa mindre kommuner och vissa särskilt utvalda kommuner, var ett treårigt bidrag. Det var planerat att tas bort 2024. Det var ingen prioritering vi valde att fortsätta med, och jag tycker att det är en lite märklig modell att göra på det här sättet. Vi har ett kostnadsutjämnningssystem och ett skatteutjämnningssystem som ska kompensera för strukturella olikheter mellan kommunerna, där gleshet och litenhet är två faktorer som ger de här kommunerna extra pengar, så jag tycker att det var rätt. Jag tycker att vi så långt som möjligt ska försöka hålla oss inom de ramar vi har, och

vi har ett välutvecklat kostnadsutjämningsystem som jag tycker att vi ska fortsätta vårda.

Anf. 88 EVA LINDH (S):

Fru talman! Innan jag går vidare och pratar om det som min fråga faktiskt rörde kan jag säga två saker.

Nummer ett är att jag kommer att fortsätta säga ”den SD-styrda regeringen”. Jag tycker inte att det är en villfarelse, utan det är precis så den här regeringen har kommit överens med Sverigedemokraterna om att det här landet ska styras.

Nummer två: Varje gång hänvisas det till inflationen. Vi har också arbetat för att bekämpa inflationen. En minister i en svensk regering borde veta att mer pengar till kommuner och regioner i stärkta resurser inte påverkar inflationsbekämpningen. Jag vill bara ha det sagt.

Vi socialdemokrater har visat att man kan göra annorlunda. Vi hade i vår budget 6 miljarder mer i generella statsbidrag och 15 miljarder mer totalt än regeringen till kommuner och regioner, till skolan, till sjukvården och till all annan viktig välfärdsverksamhet. Det gör skillnad. Det hade gjort skillnad. Jag tycker att det är ganska upprörande att man säger att det är några promille eftersom dessa promille, som ministern kallar det, hade gjort skillnad i välfärden.

I stället väljer den här regeringen att lägga miljarder kronor på särskilt riktade satsningar till dem som redan har, företrädesvis redan rika människor i storstäder, på bekostnad av välfärd i glesbygd och på landsbygd.

Det handlar om att prioritera, och vi socialdemokrater kommer alltid att prioritera välfärden i hela landet. Vi vet att en stark välfärd är bra för personalen som jobbar där. Nu behöver man springa snabbare för att kunna klara av det jobb som man verkligen vill göra. Man arbetar ju i välfärden för att kunna göra skillnad. En stark välfärd minskar också klyftorna, ökar tryggheten, stärker jämställdheten och skapar hopp. Det är precis det som vi skulle ha behövt i en tid som är svår – att skapa ett mer jämlikt och sammanhållet land med en välfärd som fungerar för alla. I vår budget satsar vi mer pengar på välfärden i hela landet.

Statsrådet hänvisar till utjämningsystemet. Därför synes det så otroligt märkligt att man tar bort de här resurserna just nu. Vi och fler med oss hade hoppats på ett mer utjämnande system och trodde kanske att det skulle komma den 1 januari 2026. Nu vet jag inte, och jag vet inte om statsrådet kan ge ett besked.

Det som händer nu är att man tar bort de resurser som kompenserar för att man har olika förutsättningar ute i landet, alltså resurserna till de kommuner som har de tuffaste utmaningarna. Att inte förlänga dessa resurser ett år eller kanske två år tills vi har ett mer utjämnande system ter sig verkligen märkligt.

Vad innebär då detta? I Östergötland innebär det att särskilt kommuner som Boxholm, Vadstena, Valdemarsvik, Ydre och Ödeshög får mellan 2,5 och 3 miljoner kronor mindre i sin budget, pengar som hade kunnat göra stor skillnad för välfärden i dessa kommuner.

Anf. 89 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Huruvida ökningen av statsbidragen till kommunsektorn kan spå på inflationen eller inte får kanske vara en fråga för ett ekonomiskt

seminarium. Vi har ett reformutrymme som är anpassat efter den ekonomiska situationen och ekonomiska realiteter, och det utrymmet ska sättas så att det inte driver på inflationen. Att tro att kraftigt ökade statsbidrag till kommunsektorn inte skulle ha någon som helst påverkan på inflationen, allt annat lika, vore nog en ganska ny ekonomisk teori. Där får nog Eva Lindh ganska många nationalekonomer emot sig.

Det var dock inte min huvudpoäng. Min huvudpoäng var att när vi nu har fått ned inflationen innebär det att skillnaden mellan 2024 och 2025 är 50 miljarder vad gäller pensionsavsättningar i kommunsektorn. Det betyder mycket mer än de noll komma någonting promille som Socialdemokraterna vill stärka kommunsektorns ekonomi med genom ökade generella statsbidrag.

Jag har sagt det många gånger förr: I relation till inflationsbekämpning, antal arbetade timmar, tillväxt och hur vi kan rulla igång ekonomin, vilket är det som betyder mest för kommunsektorn, diskuterar vi i alltför hög grad statsbidragens exakta summa. Det var det som var min poäng i detta.

Jag upprepar att regeringen har prioriterat välfärden med en tredjedel av reformutrymmet första året och 40 procent av reformutrymmet andra året. Det tredje året sker inga ökningar av de generella statsbidragen på grund av att ekonomin ser ut att ljusna, men de ökningar vi hade gjort av de generella statsbidragen ligger kvar 2025, för de är permanenta. Därutöver lade vi till ett antal riktade statsbidrag, inte minst till hälso- och sjukvården.

Vad än Socialdemokraterna säger har regeringen alltså visat att vi prioriterar välfärden.

Nu blir det en del upprepningar, men jag tycker att man ska akta sig för att skapa specialsystem vid sidan av de ordinarie systemen. Vi har ett skatteutjämningsystem som kompenserar många glesbefolkade små kommuner som har strukturellt sämre förutsättningar. Men vi kan inte alltid sätta likhetstecken mellan litenhet och dålig ekonomi, för det är inte alltid dessa samband finns. Det är mycket annat som påverkar kommunens ekonomi. Det finns flera mindre kommuner som har väldigt god ekonomi, medan det finns större kommuner som har väldigt dålig ekonomi.

I kostnadsutjämningsystemet kompenseras inte minst för gleshet, och i den kommitté där Eva Lindh själv satt föreslås nu att glesheten ska ha en ännu större inverkan vad gäller kostnadsutjämnningen. Det är mycket möjligt att regeringen kommer att landa där till slut.

Sedan kom skattepolitiken in och att det mest är storstadsbor som gynnas. Jag vet inte om Eva Lindh tänker på slopandet av värnskatten eller slopandet av arvs- och gåvoskatten som Socialdemokraterna genomförde en gång i tiden.

Anf. 90 EVA LINDH (S):

Fru talman! Det är ganska häpnadsväckande att hänvisa till skattesänkningar som någon annan har gjort när hälften av ens eget hela reformutrymme, som var väldigt stort, riktas till dem som har det bäst. Särskilt riktade miljarder är det ju till dem som faktiskt tjänar mest.

Man hade därför kunnat tänka sig att de promillen i resurser som statsrådet pratar om kunde ha gått till välfärden. Jag är helt övertygad om att de som nu står i allt längre vårdköer, som springer snabbare i äldreomsorgen för att hinna med eller som arbetar i skolor där man gör de största

nedskränningarna på 30 år inte håller med statsrådet när han menar att de promillepengarna inte skulle ha gjort skillnad. Det hade de visst.

Jag tycker också att det är häpnadsväckande att Kristdemokraterna, som pratade så mycket om hjärtlandet före valet, faktiskt inte värnar detta så kallade hjärtland efter valet, för det gör man inte. Man drar ned på resurser, särskilt till mindre kommuner och de kommuner som har det tuffast. Man drar ned på service i samma kommuner, och man drar också ned vad gäller satsningar på till exempel näringslivsutveckling i dessa kommuner.

Sverige tjänar inte på att vi glider isär. Sverige tjänar på att vi håller ihop. Vi socialdemokrater kommer att fortsätta att stå upp för en stark välfärd i hela landet.

Jag har fortfarande inte fått svar från statsrådet på frågan om varför man inte ger tillräckliga resurser till välfärden eller varför man tar bort resurser till de kommuner på gles- och landsbygden som har det särskilt tufft. Detta drabbar välfärden.

Anf. 91 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tycker visst att jag har svarat på den frågan: Jag tycker att regeringen ger tillräckligt med resurser i statsbidrag. Jag står bakom den budget som vi har lagt.

Det sägs att vi drar ned, men det gör vi alltså inte. Vi har höjt de generella statsbidragen med 16 miljarder sedan vi tog över – eller sedan väljarna gav oss makten, ska jag säga, för vi begick ju ingen statskupp – och dessa pengar ligger kvar. Vi har höjt de riktade statsbidragen. Vi har alltså höjt anslagen till välfärden.

Nu har också den lyckade inflationsbekämpningspolitiken lett till att kommunernas kostnader för pensionsavsättningar minskar med 50 miljarder. Det är en kraftig ekonomisk förbättring för Kommunsverige som regeringen har lagt grunden för. Och som sagt, en tredjedel av reformutrymme i den första budgeten gick till kommunsektorn, och året därefter gick 40 procent till kommunsektorn. I budgeten för 2025 är det sant att hälften av vårt reformutrymme gick till att sänka skatterna, den stora bulken till låg- och medelinkomsttagare genom ett förhöjt jobbskatteavdrag och lägre skatt för pensionärer. Vi får väl se om Socialdemokraterna vid ett eventuellt maktskifte någon gång i framtiden kommer att ta tillbaka dessa jobbskatteavdrag. De fem förra togs i alla fall inte tillbaka. Vi får hoppas att även det sjätte får vara kvar, om det nu är sex stycken. Det kanske handlar om något fler.

Eva Lindh pratar om hjärtlandet. Jag vet inte om hon minns de höga drivmedelspriserna före valet 2022. Dieseln närmade sig 28 kronor litern och höll på att ta död på delar av hjärtlandet, både när det gällde privatpersoners ekonomi och näringslivet. Genom lägre reduktionsplikt har vi nu fått ned drivmedelspriserna så att man faktiskt kan köra sina fordon på landsbygden utan att bli ekonomiskt ruinerad. Det har varit en oerhört viktig reform för hjärtlandet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 92 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Lars Isacson har frågat hur jag och regeringen avser att säkerställa att Ludvika, som en växande och framgångsrik kommun, behåller sitt statliga servicekontor och därmed får fortsatt tillgång till nära offentlig service samt vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att säkerställa en långsiktig statlig närvaro på mindre orter och i växande kommuner, där efterfrågan på service är hög.

Vidare har Ida Ekeröth Clausson frågat mig, mot bakgrund av uppgifter om en eventuell avveckling av servicekontoret i Mariestad, vilka konsekvenser nedläggningen av servicecentret kommer att få samt hur jag ska agera för att säkerställa medborgarnas tillgång till statlig service i hela landet.

Därutöver har Isak From frågat mig vilken analys jag och regeringen gör med anledning av att fler medborgare får längre till ett servicekontor och om jag och regeringen överväger att vidta någon åtgärd för att möjliggöra statlig service för alla, ofta äldre, som inte kan nyttja de digitala myndighetstjänsterna.

Statlig närvaro och service i hela landet är viktigt för att förenkla för enskilda och öka medborgarnyttan. Det är samtidigt viktigt att varje skatte-krona används klokt, och statligt finansierad verksamhet ska vara föremål för omprövning och prioritering. När Riksrevisionen granskade servicekontorsverksamheten identifierades vissa brister och utmaningar med verksamheten och dess förutsättningar att bedrivas effektivt.

En utmaning som Riksrevisionen lyfte var att den modell som tidigare rådde, där regeringen pekade ut var enskilda servicekontor skulle etableras, försvårade för Statens servicecenter att bedriva en kostnadseffektiv verksamhet. Regeringen har nu valt att ge Statens servicecenter större utrymme att avgöra var de enskilda kontoren ska vara lokaliserade – något som ligger i linje med vad som gäller för statsförvaltningen i stort och enligt regeringen främjar en mer effektiv statsförvaltning. När det gäller frågor om enskilda kontor hänvisar jag därför till Statens servicecenter, som är bäst lämpade att avgöra var kontoren ska lokaliseras.

När antalet servicekontor byggts ut har antalet besökare inte ökat i samma utsträckning. Mot denna bakgrund behöver verksamheten anpassas och effektiviseras, då varje skattekrona ska användas så klokt som möjligt. Det kommer att innebära att vissa kontor avvecklas och att medborgare kan få längre resväg till närmaste fasta servicekontor.

Statens servicecenter arbetar med att utveckla mer mobila och flexibla kontorslösningar för att på ett enkelt och smidigt sätt kunna komma närmare medborgarna på fler ställen. Detta är en utveckling jag följer med stort intresse.

Regeringen anser även att balansen mellan geografisk tillgänglighet och kostnadseffektivitet är viktig. I uppdraget till Statens servicecenter att ta fram en plan för ny organisering av servicekontorsnätet har regeringen därför angett att myndigheten ska planera för att på sikt tillhandahålla statlig service i samtliga så kallade FA-regioner som en grundläggande nivå för den geografiska täckningen.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 93 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet Erik Slottnér, för svaret!

Ludvika kommun är en kommun i tillväxt. Näringslivsutvecklingen är stark, inte minst tack vare Hitachi Energys expansion. Nya arbetstillfällen skapas och inflyttningen ökar, och med det växer behovet av statlig service. Den stora arbetskraftsinvandringen till Hitachi gör att fler människor behöver stöd och kontakt med myndigheter. Samtidigt finns det många kommuninvånare, särskilt äldre och personer i glesbygd, som är beroende av fysiska möten med statliga tjänstemän.

Trots detta väljer regeringen och SD att låta servicekontoret i Ludvika läggas ned. Det innebär att Ludvikas och Smedjebackens funktionella arbetsmarknadsregion hänvisas till Borlänge. Det i sin tur innebär resor på upp till två timmar för dem som bor i Fredriksberg, Nyhammar och Grängesberg, och det är inte en rimlig lösning.

Fru talman! Ministern säger att det är upp till myndigheterna själva att avgöra var de vill lokalisera sig. Men vad innebär det i praktiken? Jo, det innebär ökad centralisering. Servicen försvinner från mindre orter och koncentreras till större städer.

När regeringen abdikerar från sitt ansvar att säkerställa statlig närvaro i hela landet lämnas fältet öppet för en utveckling där landsbygden successivt töms på samhällsservice. Det går också emot regeringens eget uppdrag till Statens servicecenter att det ska finnas servicekontor i varje funktionell arbetsmarknadsregion.

I Avesta, som jag kommer ifrån, har vi efter varje nytt val haft utbildning i kommunfullmäktige för alla ledamöter. Det är en utbildning i kommunallagen och vad som förväntas av en som förtroendevald. Den utbildningen heter ”Styr eller avgå”.

Fru talman! Jag vill fråga hur statsrådet ser på att regeringens målsättning om ett statligt servicekontor i varje funktionell arbetsmarknadsregion direkt åsidosattes av Statens servicecenter när de lade ned servicekontoret i Ludvika.

(Applåder)

Anf. 94 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Fru talman! Nu undrar jag om statsrådet själv tror på det han säger. Tror statsrådet verkligen att det går att dra ned på resurser till den här verksamheten och att den ändå kan ge lika bra service? Det är ju en verksamhet vars själva syfte är att finnas nära medborgarna.

När Socialdemokraterna satt i regeringen var ett stort fokus att staten skulle bli mer synlig i vårt avlånga land. Det förstör nu regeringen i en handvändning. En statlig närvaro i hela landet bygger upp allmänhetens förtroende och ger också legitimitet till myndighetsutövningen. Men den här regeringen tar sin hand från statens närvaro i hela landet, inte bara i form av statliga arbetstillfällen utan även när det gäller tillgängligheten till de medborgarnära myndigheternas service.

För den som finns i ett digitalt utanförskap och inte kan använda bank-id finns inget alternativ till att söka sig till servicekontoren. Men regeringen vill begränsa den möjligheten kraftigt för hundratusentals människor runt om i landet.

I delredovisningen av rapporten *Regeringsuppdrag att redovisa en plan för ny organisering av servicekontorsnätet* går det att läsa: ”Under de närmaste åren (2025–2028) kommer antalet servicekontor att minska i alla delar av landet, däribland gles- och landsbygdsområden, storstadsområden och områden där utanförskapet är stort. Det kommer att få konsekvenser för privatpersoner och företag som besöker servicekontor. Bedömningen är vidare att konsekvenserna för myndigheten är påtagliga och komplexa. En omfattande verksamhetsförändring ska bedrivas parallellt med att den operativa verksamheten ska upprätthållas och effektiva långsiktiga lösningar ska utvecklas.”

Enligt myndighetens egen konsekvensbeskrivning kommer nedläggning av kontor i gles- och landsbygdsområden framför allt att märkas i form av minskad tillgänglighet till följd av längre resväg till närmaste kontor och därmed även högre resekostnader för enskilda att besöka servicekontor. I storstadsområden blir i stället problemet risk för köbildning och längre väntetider. I områden där utanförskapet är stort kommer också kontor att läggas ned, och där kan förtroendet för statlig verksamhet komma att påverkas negativt när servicekontor som nyligen öppnats stängs bara ett par år senare.

I dagens oroliga samhälle behövs det inte mindre förtroende för staten. Vi behöver i stället bli ett samhälle som håller ihop.

Fru talman! Jag har frågat hur statsrådet ska agera för att säkerställa medborgarnas tillgång till service i hela landet. På det har jag inte fått något direkt svar. Därför ställer jag frågan igen.
(Applåder)

Anf. 95 ISAK FROM (S):

Fru talman! Statsrådet! När vi socialdemokrater presenterade en agenda för statlig närvaro i hela landet med servicekontor i alla kommuner sa inte minst Sverigedemokraterna att det var slöseri med skattepengar. Det är ungefär samma sak som statsrådet Erik Slottner säger här i dag.

Sverigedemokraterna lovade före valet 2022 att hela landet ska leva. Nu ser vi vad löftet var värt. Regeringen, som stöts av det bärande partiet Sverigedemokraterna, skär kraftigt ned i den statliga servicen och närvaron i hela landet. En fjärdedel av kontoren kommer att försvinna.

När vi hade en regionalpolitisk debatt här före jul stod det klart att 150 miljoner skulle försvinna. Det var dock lite oklart då vad det innebar. Nu är det emellertid väldigt tydligt vad det innebär, nämligen längre resvägar för många fler. Det innebär konkret att flera kommuner – Piteå, Trelleborg, Ludvika, Östhammar med flera – blir utan kontor, och invånare i kranskommunerna får också åka någon annanstans.

Min fråga till regeringen och Erik Slottner var: Vilken analys har man gjort av det här? Svaret jag kan se är att man konstaterar att det blir längre resväg för några. Är det rättvist? Några har fortfarande större tillgänglighet, men samtidigt blir resurserna mindre även på de kontor som blir kvar. Man kommer att skära bort minst 100 tjänster, vilket innebär att tillgängligheten blir sämre även till de andra. Jag kan inte se något annat i statsrådets svar än att detta är meningen.

Fanns det ingen analys? Fanns det ingen styrning bakom att även andra myndigheter i så fall skulle kunna täcka upp för detta? Det verkar inte ha funnits någon idé, för man lägger över hela ansvaret på Statens service-

center. Regeringen abdikerar från sitt uppdrag att styra. Medborgarna förväntar sig kanske någon idé om hur detta ska gå till och att man säger ”vi tycker att det här är bra”. I stället säger man att myndigheterna har lagt ned vissa kontor och att det inte är regeringens förslag.

Man tar bort pengar, och det får konsekvenser. Det får konsekvenser för väldigt många som från och med nu kommer att få betydligt längre resväg för att ta sig till ett kontor. Jag har inte sett något annat i statsrådets svar än att regeringen tycker att det här är bra.
(Applåder)

Anf. 96 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Jag tackar interpellanterna som tagit initiativ till denna alldeles nödvändiga debatt.

Sverige är större än Stockholm, och servicekontoren är en viktig samhällsservice som upprätthåller statens närvaro i hela landet. Nu står det klart att flera kontor i mitt hemlän Gävleborg kommer att stängas, närmast det i Sandviken. Sandviken är en kommun med närmare 40 000 invånare. Hur stor ska en kommun behöva vara för att staten över huvud taget ska kunna ha en närvaro där?

I anslutning till det har vi kunnat ta del av uppgifter i medierna att kontoret i Bollnäs, hemma hos mig, kommer att läggas ned – inte för att det inte är välbesökt eller för att det inte behövs. Bollnäskontoret servar inte bara Bollnäs kommun utan även Ovanåkers kommun och delar av andra kommuner. Det är också det kontor som har öppet flest dagar i veckan.

Nej, orsaken till att man planerar att lägga ned kontoret är enligt uppgift att hyreskontraktet går ut senare i år. Det är alltså den kontorsnedläggning i Hälsingland som snabbast möjligt kan hjälpa till att spara in de 150 miljoner som regeringen beslutade att spara in på statlig service runt om i landet. Ingen annan hänsyn är tagen.

Antalet besök på Bollnäskontoret har de senaste tre åren legat på mellan 10 000 och 13 000. Samma år har man hanterat 13 000–17 000 myndighetsärenden. Kontoret är öppet fem timmar om dagen fyra dagar i veckan. Om vi gör en enkel matematisk uträkning där vi räknar bort röda dagar och lite annat innebär det teoretiskt sett att någon besöker servicekontoret i Bollnäs var fjärde minut. Nu menar ministern att dessa människor ska få svårare att fysiskt få hjälp av Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket.

Om man i stället ska ta sig till servicekontoret i Söderhamn tar det cirka 80 minuter tur och retur från Bollnäs. Men det är inte Bollnäsborna som drabbas värst. För den som bor i Edsbyn förlängs restiden från 1 timme tur och retur till 2 timmar och 20 minuter. För Vallstaborna förlängs den från 46 minuter till nära 2 timmar. Och för den som bosatt sig i Voxna innebär det en förlängd resväg från 94 minuter till nära 3 timmar tur och retur.

Är det det här som är Sverigedemokraternas och regeringens politik för svensk landsbygd? Var det detta Kristdemokraterna avsåg när Ebba Busch talade sig varm för ”hjärtlandet” i valrörelsen?

Det här är inget annat än ett enormt svek, och jag tycker att ministern ska åka ut i landet och träffa de människor som är beroende av servicen på servicekontoren. Tala om för dem varför de inte längre ska få sina behov av myndighetsservice tillgodosedda! Tala om för dem varför våra delar av landet inte över huvud taget ska ha någon statlig service! Tala om för oss

var hjärtlandet ligger! För oss är det tydligt att Kristdemokraterna tycker att det ligger någon helt annanstans än i södra Hälsingland.

Fru talman! Det är såklart mer effektivt för en myndighet att till exempel bara finnas i storstan. Men politiken måste någon gång också ta hänsyn till andra värden. Vi behöver ännu fler servicekontor, inte färre.

Jag vädjar därför till regeringen och Sverigedemokraterna: Lägg inte ned servicekontoren runt om i landet!
(Applåder)

Anf. 97 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Statlig service i hela landet är viktigt, sa ministern i sitt svar här. När man tittar på konsekvenserna av de förslag som vi debatterar i dag tycker jag att det nästan är lite hånfullt att säga så.

I höstas stod det klart att regeringen skulle skära ned 150 miljoner på servicekontoren runt om i landet. Jag frågade då Erik Slottner i en interpellationsdebatt, som var ganska lik denna, vilka kontor som han tyckte skulle stänga. Jag frågade vilka av Norrbottenskontoren han tyckte skulle stänga. Det kunde han inte svara på, för han har lagt över uppgiften på myndigheter att bestämma detta.

Det enkla svaret är ju att Erik Slottner vill slippa svara på frågan. Erik Slottner vill inte behöva åka till Piteå, som är ett av de första kontoren som behöver stänga, och stå upp för att han stänger kontoret där. Han hänvisar alla frågor om enskilda kontor till myndigheten. Det är bekvämt, om man är ansvarig minister.

Nu står det som sagt klart att konsekvenserna av regeringens drakoniska nedskärningar är att vart fjärde kontor ska stängas. Ett av dem som är först ut ligger alltså i min grannkommun Piteå hemma i Norrbotten. Om hjärtlandet inte ligger i södra Hälsingland ligger det uppenbarligen inte heller i Norrbotten. Kontoret i Piteå har 8 700 besökare varje år, och de kommer nu i stället att behöva åka buss i fem och en halv mil till Luleå, som har det närmaste kontoret.

I förra veckan var jag i de västra delarna av länet och besökte Lärcentra i Arjeplogs kommun. Arjeplog är en av landets minsta kommuner, och det är väldigt långt till nästa kommun. Personalen på Lärcentra sa att det hade varit bra om man haft ett servicekontor på orten. Man förstod att det inte skulle kunna vara öppet varje dag i veckan, men kanske någon gång – för att eleverna skulle slippa ta en hel dag ledigt för att åka 87 kilometer enkel väg till Arvidsjaur med buss.

Jag blev tvungen att säga som det är. Med den här SD-styrda, hjärtlandsfientliga regeringen kommer det inte att bli några nya kontor. I stället kommer vart fjärde kontor att läggas ned. Regeringen sparar 150 miljoner. Det är ett tråkigt besked till någon som jobbar med människor, är beroende av tillgång till statlig service och har närmaste servicepunkt 87 kilometer bort. Det är ett tråkigt besked att behöva ge, men det är det enda möjliga.

Slottner gör denna förändring och påstår att han ger myndigheten större utrymme att bestämma var kontoren ska finnas. Men menar Erik Slottner på allvar att en nedskärning med 150 miljoner ger myndigheten större handlingsfrihet?

(Applåder)

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 98 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Jag tänker att en hel del av den här debatten handlar om ansvar, som flera av debattörerna har varit inne på. Det handlar om ansvaret för en statlig närvaro i hela landet.

Jag tycker att statsrådet och i förlängningen regeringen gömmer sig bakom en del av Riksrevisionens resonemang när man säger att man ger myndigheten utrymme att fritt välja var den ska lokalisera sina kontor. Det var också den del i svaret som jag fastnade mest för – att man uttrycker att regeringen nu har valt att ge Statens servicecenter större utrymme att avgöra var de enskilda kontoren ska vara lokaliserade. När jag säger att man gömmer sig bakom Riksrevisionens resonemang är det för att man i svaret inte tar upp att man skär ned med 150 miljoner kronor på denna myndighet över tre år.

Den oro som har lyfts fram av flera av mina partikamrater när det gäller enskilda kontor som vi kan se kommer att läggas ned och även sådana som riskerar att läggas ned har uppstått på grund av en bristande politisk styrning. Statsrådet och regeringen menar att man när man har minskat anslaget till Statens servicecenter också har gett myndigheten frihet att bestämma var kontoren ska finnas. Men man har faktiskt inte gjort någon tydlig politisk bedömning av vilka andra aspekter som ska vägas in. I stället hänvisar man bara till något diffust om att myndigheten kan avgöra detta helt på egen hand och menar att man inte har något ansvar för detta över huvud taget. Det gör att jag funderar över var ambitionsnivån ligger när det gäller statlig service i hela landet.

Flera har varit inne på resonemanget om hjärtlandet, som det har talats om. Jag kommer ihåg att det vid väldigt många tillfällen stannades till vid olika typer av bensinmackar, där man skulle prata om 10 kronor vid pump och liknande. Nu pratar vi om 150 miljoner kronor över tre år, och regeringen är inte villig att ta ansvar för de konsekvenser detta leder till.

Jag tänker på det som Isak From var inne på, analysen av hur man i stället ska se till att de medborgare som drabbas av den här nedskärningen faktiskt får tillgång till en fullgod statlig service. Var finns analysen och bedömningarna? Är detta något som statsrådet kan tänka sig att utveckla i debatten här i kväll?

Jag väljer att gå tillbaka till formuleringen i statsrådets inledande svar: ”Regeringen har nu valt att ge Statens servicecenter större utrymme att avgöra var de enskilda kontoren ska vara lokaliserade.” Menar statsrådet på fullaste allvar att det innebär ett fritt handlingsutrymme att bäst avgöra hur statlig service ska genomföras inom myndighetens ram, när man faktiskt skär ned med 150 miljoner kronor över tre år? Det skulle jag vilja ha svar på.

(Applåder)

Anf. 99 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Det har ställts flera frågor – jag ska försöka ta dem i rätt ordning.

Statens servicecenter har nu tagit fram övergripande principer för den fortsatta lokaliseringen av kontoren kommande år. En av principerna är just tillgänglighet till service i hela landet. Det är alltså inte så att man bara kommer att bevara storstadsregionernas servicekontor, utan service ska finnas tillgänglig i hela landet; inriktningen är FA-regionerna. Kan vi hålla

oss till detta och myndigheten kan säkra en lokalisering i samtliga 60 FA-regioner innebär det att statliga servicekontor kommer att finnas spridda över hela landet.

Vi ska komma ihåg att det redan i dag saknas servicekontor i många kommuner. Det är inte så att det finns servicekontor i alla kommuner och att alla människor har väldigt nära till ett servicekontor. Redan i dag bor många människor i kommuner där man inte är digital och där det är långt till ett servicekontor. Det låter lite som att det i dag finns servicekontor nästan på promenadavstånd för alla invånare och att vi nu tar bort detta, men så är det faktiskt inte.

Statens servicecenter ska också jobba mer med exempelvis mobila kontor och öppettider som är mer anpassade till verksamheten. Det är ett annat sätt. Man är inte tillgänglig bara om man har ett fast kontor, utan man kan också vara tillgänglig exempelvis genom mobila kontor och mer flexibla lösningar som är mer anpassade till den tid vi lever i. Det tycker jag också är ett viktigt budskap att ta med.

Om det nu är så – det vet vi inte än – att 35 kontor kommer att läggas ned inom några år har vi faktiskt exakt samma antal kontor som när Statens servicecenter tog över kontorsverksamheten från tre myndigheter, nämligen 113 stycken. Det är alltså inte så att det blir helt urlakat och vi går tillbaka till hur det var på 60-talet, utan det kommer fortfarande att finnas mycket statlig närvaro även om detta skulle bli verklighet, vilket vi alltså inte vet ännu.

Riksrevisionen har haft synpunkter på Statens servicecenters effektivitet. Vi lägger nästan 1 miljard kronor på denna myndighet. Vi ser också exempelvis att antalet besökare inte har ökat i samma takt som kostnaderna.

Oavsett vad som sägs här föreslår Riksrevisionen att myndigheten ska få ett större mandat att själv bestämma var i landet kontorsverksamheten ska finnas. Fram till i dag har det varit en mix. Vissa av kontoren är politiskt bundna, och andra kan myndigheten själv bestämma över. Det har varit väldigt svårt att förklara den styrningsmodellen – varför vissa kontor är politiskt tillsatta och andra myndighetstillsatta. Nu renodlar vi detta och följer en ganska välkänd svensk förvaltningsmodell, nämligen att väldigt mycket av besluten är delegerade till myndigheten. Det tycker jag i och för sig inte är särskilt konstigt.

Anf. 100 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret!

Statsrådet var inne på att om Statens servicecenter skulle hålla sig till FA-regionerna, de funktionella arbetsmarknadsregionerna, skulle det finnas närvaro över hela landet. Min fråga till statsrådet var varför man då lägger ned i Ludvika, när Ludvika-Smedjebacken är en funktionell arbetsmarknadsregion. Jag efterlyste mer styrning från regeringen och ministern och fick väl på en gång ett bevis för att det behövs. Anledningen till att man lägger ned i Ludvika är densamma som i Bollnäs: att hyresavtalet går ut. Det är den krassa verkligheten.

Fru talman! Ministern talar också om cykelavstånd. Jag tror inte att någon av oss ledamöter tror att vi kan ha statlig service på cykelavstånd. I helgen var jag i Malung-Sälen, som är Dalarnas till ytan näst största kom-

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

mun. Där är det 17 mil från norr till söder i kommunen. Oavsett var man har servicekontoret är det långt dit, och det är inte cykelavstånd ens i dag.

Ministern säger också att det inte är effektivt att ha servicekontor på mindre orter och att regeringen måste vara rädd om varje skattekrona. Jag ifrågasätter analysen om effektivitet, särskilt när det gäller Ludvika och Smedjebacken, där det finns en exceptionell tillväxt. Nya företag etableras, arbetskraftsinvandringen ökar och befolkningen växer. När fler människor behöver myndighetsservice är det snarare mer kostnadseffektivt att staten finns på plats än att man ska tvinga invånare att resa långa sträckor till närmaste kontor.

Jag ifrågasätter också argumentet ur ett större perspektiv. Regeringen verkar nu driva en politik där staten drar sig tillbaka från kommun efter kommun med motiveringen att det inte är effektivt att finnas där. Vad innebär det för sammanhållningen och jämlikheten i vårt land? Ska vi acceptera att människor i mindre kommuner får allt sämre tillgång till statlig service medan storstäderna fortsätter att ha full närvaro? Ska vi verkligen använda skattecronorna för att centralisera servicen till några få platser i stället för att se till att hela landet fungerar?

Det är också en fråga om demokrati och förtroende. När staten drar sig tillbaka från mindre orter ökar känslan av att vissa delar av landet prioriteras framför andra – att man själv är en andra klassens medborgare. Det ökar misstron mot myndigheter och beslutsfattare. Om staten bara finns där det anses lönsamt ur ett snävt ekonomiskt perspektiv, hur påverkar det människors tilltro till samhället?

Fru talman! Jag skulle vilja fråga ministern: Vad är det som regeringen och SD egentligen menar när de säger att staten ska finnas i hela landet? (Applåder)

Anf. 101 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Fru talman! I statsrådets skriftliga svar läser jag: "Det är samtidigt viktigt att varje skattekrona ska användas klokt, och statligt finansierad verksamhet ska ständigt vara föremål för omprövning och prioritering." Vidare står det: "Regeringen har nu valt att ge Statens servicecenter större utrymme att avgöra vad de enskilda kontoren ska vara lokaliserade." Det är fina ord, men som framgår av utredningen kommer det att få stora konsekvenser var än i landet verksamheten läggs ned.

I förslaget om nedläggning av 35 kontor nämns också kontoret i min hemkommun Mariestad. Personalen på servicekontoret i Mariestad har fått information om att även om inte själva nedläggningen är planerad förrän 2026 kan den komma att ske tidigare om personal börjar säga upp sig. Då kan personal i Mariestad komma att bli förflyttad för att täcka upp på andra kontor.

Detta besked kommer samtidigt som Mariestad står inför en stor utveckling och tillväxt i och med AB Volvos kommande batterifabrik. Enligt Skellefteå, som gått igenom en liknande resa med en stor fabrik, finns det ett före och ett efter fabriken. I Mariestads kommun, som i dag har knappt 25 000 invånare, tillkommer över 3 000 nya arbetstillfällen bara på fabriken. Kommunen väntas växa till kanske 40 000 invånare på bara 15 år. Servicekontoret skulle under de närmaste åren kunna spela en viktig roll när det gäller att hjälpa till med id-dokument, biometrisk kontroll, samordningsnummer och så vidare.

Tycker statsrådet att det är rimligt att staten drar sig undan från en kommun som står inför en så stor tillväxt med tillhörande möjligheter och också väldigt stora utmaningar? Vore det inte mer logiskt att staten tvärtom stärkte sin närvaro i tillväxtkommuner?

Att ett kontor flyttar från en tillväxtregion är ett stort problem, men det är lika allvarligt när man, som nu, lägger ned kontor i delar av Sverige där det redan är dåligt med samhällsservice. Regeringen bidrar här till att lämna en stor del av befolkningen i utanförskap. Även om statsrådet verkar tro att Stockholm är hela landet är det ju inte så. Statsrådet nämner i sitt svar att verksamheten måste vara effektiv och att det är för få medborgare som använder servicekontoren. Därför undrar jag hur många medborgare regeringen vill ska använda servicekontoren för att det ska anses vara tillräckligt många.
(Applåder)

Anf. 102 ISAK FROM (S):

Fru talman! Statsrådet sa i sitt senaste inlägg att vi är tillbaka på den nivå vi var före utbyggnaden. Det är ju ganska talande. Då ska vi ha med oss att en viktig orsak till utbyggnaden av statliga servicekontor var att sektorsmyndigheterna drog sig tillbaka. Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Skatteverket centraliserade sin verksamhet.

I Västerbottens inland är det ingen av småkommunerna som i dag har Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan på orten. Några av kommunerna har dock fått ett statligt servicekontor med sektorsmyndigheterna på plats. Det var själva syftet med reformen: Man skulle genom Statens servicecenter ha möjlighet att samlokalisera statliga myndigheter och statlig service för medborgarna.

Kommer sektorsmyndigheterna att flytta tillbaka helt plötsligt? Det är inte troligt, för det fattas styrning också hos dem. Jag kan läsa att Arbetsförmedlingen nu skickar tillbaka 9,4 miljarder kronor som man inte har använt, trots att vi har skyhög arbetslöshet. Det gör det hela ännu mer absurt. Man har alltså ett stort överskott som man inte kan använda för att regeringen inte styr för att faktiskt få folk i jobb.

Det som står på Statens servicecenters hemsida är faktiskt rolig läsning. I ett kundnöjdhetsindex får Statens servicekontor 93 på en skala mellan 0 och 100. Det är bland det högsta hos någon statlig myndighet. Bland besökarna anser 95 procent att de har fått ett bra bemötande, 97 procent anser att de har fått den hjälp de behövde, och 94 procent tycker att de har fått hjälp inom rimlig tid.

Det konstateras också att fler och fler, särskilt ensamföretagare, uppskattar möjligheten att lätt ta kontakt med Skatteverket. Detta kan man ha med sig i en tid med ökande konkurser. Detta sägs vara en regering som är företagsvänlig, men det syns inte på tillväxten när det gäller nyföretagande eller på konkurserna, som skenar.

En särskilt stor ökning av ärenden syns i region Nord, region Stockholm och Gotland. Därtill kommer att Försäkringskassans ärenden ökar i hela landet, inte sällan kopplat till barnomsorg och vab, där det handlar om att man tycker att man inte fått hjälp av eller inte förstått Försäkringskassans hemsida eller att man vill ha hjälp med att göra en nödvändig ändring.

Att behoven finns är helt uppenbart. Att pengarna finns, fast de prioriterats till annat, är också helt uppenbart. Statsrådet har fortfarande inte svarat på mina frågor.

(Applåder)

Anf. 103 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Jag häpnar. Ministern menar på allvar att det är bra att lägga ned servicekontor med hänvisning till att det ändå inte finns kontor i alla kommuner, som om färre kontor skulle göra att fler får närmare.

Ministern duckar helt och hållet för ansvaret och har ingen politisk vilja att låta medborgarnas behov styra. För Sverigedemokraterna och regeringen spelar det ingen roll var servicekontoren ligger eller inte ligger.

Ministern har sagt i en tidigare debatt, i höstas, i samma ärende: Mina tre ledord som civilminister är just effektivitet, förenkling och medborgarnytta.

På vilket sätt leder de här nedläggningarna till mer effektivitet för medborgarna? På vilket sätt förenklar ministern för dem som bor i Sandviken eller för Bollnäs- och Ovanåkersborna när kontoren ska läggas ned? På vilket sätt är det ökad medborgarnytta att inte längre kunna träffa de statliga myndigheterna utan att resa långväga?

Svaret är att det här går helt emot de ledord som ministern i teorin uppger att han bekänner sig till. Det är tydligt för de allra flesta att detta inte handlar om någonting annat än att alla ministrar har fått skrapa ihop vad de kan för att kunna bekosta regeringens enorma skattesänkningar för de allra rikaste i samhället. Det är nu än en gång tydligt att det är de mest utsatta människorna i vårt land som ska bekosta höginkomsttagares skattesänkningar.

Jag kan inte med ord beskriva hur beklämd jag och många med mig är över ministrarnas och Sverigedemokraternas agerande. Jag vill återigen vädja till Sverigedemokraterna och regeringen: Tänk om angående servicekontoren!

(Applåder)

Anf. 104 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Erik Slottnér säger att det finns folk som bor i kommuner utan servicekontor. Ja, jag tycker att det låter som ett bra argument för att bygga ut servicekontoren till fler kommuner. Det låter som ett dåligt argument för att stänga vart fjärde kontor.

Slottnér fortsätter med att hävda att det är effektivitet som ska åstadkommas i den här verksamheten. Det är en verksamhet som ska se till att medborgare, oavsett var i landet de bor, ska ha rimlig närhet till ett fysiskt kontor där de kan få hjälp med ärenden hos de största medborgarnära myndigheterna. Det ska de ha oavsett var i hjärtlandet de bor.

Om man har effektivitet som ledord för en sådan verksamhet kommer det att vara kontoren i de stora städerna som blir kvar, där man kan upprätthålla en hög besöksfrekvens och en låg kostnad per besök. I hjärtlandet kommer kontoren att få stänga när Erik Slottnér sätter effektivitet före medborgarnytta och hjärtlandet.

Jag tycker fortsatt att det är en feg strategi av regeringen att lägga över detta på myndigheten. Piteå-Tidningen rapporterade om stängningen av kontoret i Piteå, som för övrigt kommer att ske den 31 mars i år. Piteå-

Tidningen sökte då Erik Slottnér, som mycket behagligt kunde hänvisa till myndigheten. Han behövde inte ens kommentera frågan i lokalpressen och i det allra närmast berörda kontoret. Det är en otroligt feg strategi. Jag tycker att Erik Slottnér ska ta ansvar och komma till Piteå och tala om för medborgarna där varför de inte ska ha någon service från statens myndigheter.

(Applåder)

Anf. 105 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Jag måste erkänna att också jag faktiskt blev ganska förvånad över att statsrådet i sitt tidigare svar försökte framställa det som att en tillbakagång från 148 servicekontor till 113 skulle vara något att vara nöjd med. Jag skulle vilja säga, precis som tidigare talare har varit inne på, att det finns väl alla argument att bygga ut den här verksamheten i de kommuner där det saknas servicekontor. Många sektorsmyndigheter har ju dragit sig tillbaka från de här kommunerna.

Sedan kan jag inte låta bli att ta upp det som statsrådet var inne på gällande frågan om promenadavstånd. Jag tror inte att någon av dem som har debatterat den här frågan i kväll tror att det är promenadavstånd till närmaste servicekontor för alla. Från Nordingrå till Kramfors tror jag att det är 40 kilometer. Jag tror att det från Överturingen till Ånge centrum är cirka 60 kilometer.

Vi kan ta ett väldigt långt cykelavstånd och jämföra med Vätternrundan, som är 315 kilometer. Är det ett rimligt avstånd, som statsrådet tycker att man ska ha till närmaste servicekontor? Jag frågar eftersom vi fortfarande inte får något svar på vilka politiska bedömningar man bör lägga in när det gäller den här typen av nedskärning. Det är bara tillbaka till att det är myndigheten som har ansvaret för att avgöra var de enskilda kontoren ska befinna sig.

Jag undrar vilken möjlighet Statens servicecenter har att i lugn och ro göra det som statsrådet hävdar att man vill göra – analysera var servicekontoren behövs bäst – när man har kniven mot strupen. Man tittar hela tiden på hyresavtalens längd och på var man snabbast kan spara in pengar, inte på var behoven är som störst. Jag ställer återigen frågan till statsrådet: Vilket handlingsutrymme har minskningarna på 150 miljoner kronor över tre år gett Statens servicecenter?

(Applåder)

Anf. 106 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag bjuder naturligtvis oppositionen på det tacksamma smashläge som de fick här. Men det jag sa, som säkert medvetet eller omedvetet kunde misstolkas, var faktiskt en reaktion från min sida på det som sades tidigare. Jag har aldrig sagt att jag tror att oppositionen tror att alla har promenad- eller cykelavstånd till ett servicekontor. Men det lät i tidigare inlägg här som att man inte kan utföra ärenden som är relaterade till Pensionsmyndigheten, Skatteverket eller Arbetsförmedlingen om man inte har väldigt nära till ett kontor.

Det var inget argument för att dra ned på kontorsverksamheten. Men redan i dag är det väldigt många som bor i en kommun som inte har något servicekontor men som uppenbarligen på något sätt manövrerar de här tjänsterna i alla fall.

Prot. 2024/25:68

11 februari

Svar på
interpellationer

Om nu antalet kontor skulle minska med 35 stycken – det vet vi alltså inte än – är vi tillbaka på samma nivå som 2019. Då var Stefan Löfven statsminister, om jag minns rätt. Det fanns väl någon form av statlig närvaro i Sverige även under hans statsministerperiod. Man får det att låta som att vi går tillbaka till någon tid där allt var i Stockholm. Så är det alltså inte.

Principerna som har tagits fram är viktiga. Effektivitet är en av principerna. Jag tycker att det är viktigt; jag står för det. Effektivitet är ett av mina tre ledord som civilminister. Jag tycker att staten ska vara effektiv. Vi ska också vara noga med var vi lägger skattepengarna.

Men det är inte den enda principen som vägleder myndigheten när den nu ska ta ställning till hur kontorsverksamheten ska se ut. Det handlar faktiskt om tillgänglighet och service i hela landet. Även om Peder Björk ser mycket skeptisk ut har vi tolkat detta som att FA-områdena är bra när det gäller att mäta detta.

Det handlar också om tillgänglighet utifrån besöksvolymen och behov, vilket också såklart är viktigt att mäta. Effektivitet, behov och regionalpolitik ska ligga till grund för myndighetens beslut om kontorsverksamheten.

Som jag har sagt i tidigare inlägg vill jag också betona att Statens servicecenter inte bara handlar om närvaro genom fasta kontor. Det finns andra lösningar, framför allt mobila kontor, som jag är övertygad om kommer att behöva användas mer. Det har jag sagt i intervjuer men också i uppdrag och styrdokument till myndigheten. Det handlar om att använda mer av flexibla kontorslösningar för att öka tillgängligheten för fler medborgare på det sättet.

Sedan har regeringen tillåtit myndigheten att ha ett högre anslagssparande för det här året, just för att man ska kunna fatta så övervägda beslut som möjligt när man nu behöver minska på kontorsvolymen. Detta ska alltså inte enbart ha med hyreskontraktens längd och så vidare att göra. Man har fått ett högre anslagssparande, vilket jag tycker var väldigt välkommet att vi kunde få till.

Vi pratade också om statlig närvaro och vad det betyder för mig. Ja, men staten finns ju närvarande i hela landet i dag. Det är inte så att den bara är närvarande genom Statens servicecenter och genom statliga servicekontor. Många andra myndigheter är utlokaliserade runt om i Sverige antingen med huvudkontor eller med det som kallas satellitkontor, alltså myndigheter som finns på flera olika ställen.

Vi genomför historiskt stora öknings inom Försvarsmakten, Polismyndigheten och rättsväsendet. Detta är statliga jobb som kommer hela Sverige till del. Länsstyrelsen, som finns i alla 21 regioner, får ökade anslag nu i år för det civila försvaret, exempelvis. Det finns alltså mycket annan statlig närvaro än statliga servicekontor.

Anf. 107 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack till statsrådet och de andra interpellanterna!

Det var nu tredje gången som statsrådet sa i talarstolen att det ska finnas ett servicekontor i varje FA-region. Jag kan tolka det som att det inte blir någon nedläggning i Ludvika. Jag tänker att Leif Pettersson som är kommunstyrelsens ordförande i Ludvika och som tittar på den här debatten är glad över detta.

I Ludvika har Hitachi nu en orderstock på 400 miljarder kronor. Det motsvarar en tredjedel av statsbudgeten. De är inne på tredje året, och de anställer tre personer om dagen. Nordic Iron Ore ska öppna gruvdrift i kommunen, och Spendrups i Grängesberg investerar och bygger ut. Många statsråd vill komma till Ludvika och klippa band, men vad gör regeringen och SD när näringslivet satsar och kommunen växer? Man sticker! Det är som kommunstyrelsens ordförande i Ludvika, Leif Pettersson, sa i Nya Ludvika Tidning: Staten kan inte bara dra härifrån.

Det är dock precis vad som händer. Här i kammaren har det varit debatter om det statliga filmarkivet som lades ned i Grängesberg och om den bristande infrastrukturen för industri i Västerbergslagen. Det har varit debatter om neddragningar av persontrafik för arbetspendling och om överimplementering av vattendirektiv som riskerar att göra stora delar av Ludvika kommun till sumpmark – vi kan stänga både tvätterier och skidanläggning. Och nu ska staten lägga ned servicekontoret.

Fru talman! Regeringen och SD har inte brist på pengar. De prioriterar bara annat. De prioriterar sänkt skatt för höginkomsttagare högre än sjukvård för alla, tåg som går i tid och statlig service i hela landet. De prioriterar också alltid stad före land. Det är inte ett Sverige som håller ihop.

Vad KD menade med "hjärtlandet" i valrörelsen är oerhört svårt att veta, men den här debatten har visat att det i alla fall inte är Ludvika, Piteå, Östhammar, Sandviken, Bollnäs, Ovanåker, Arjeplog, Mariestad, Kramfors eller Västerbottens inland.
(Applåder)

Anf. 108 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Fru talman! Det är tydligt att regeringen inte prioriterar att hela landet ska leva eller att det ska finnas en statlig närvaro.

Förutom nedläggningen av servicekontor kommer hela tiden flera besked om myndigheter som ska flytta till Stockholm i stället för att vara placerade runt om i landet. För att motverka centraliseringen behövs ju tydliga politiska motkrafter. Det behövs en regering som har viljan och modet att peka med hela handen åt Myndighetssverige så att man tar ansvar för att se till hela landet.

Detta gjorde den socialdemokratiska regeringen. Vi var inte nöjda med hur det såg ut 2019, utan vi ville ha det på ett annat sätt. Vi såg hur nya myndigheter placerades ut på orter runt om i landet och hur befintliga myndigheter omlokalisades. Vi inrättade många nya statliga servicekontor runt om i hela landet, som i första hand erbjuder värdefull och vardagsnära service till människor och företag. De har också kommit att signalera det politiska skiftet till människor och företag: att staten inte minst i våra glesbygdskommuner ska vara något mer än bara Systembolaget.

Det blir dock allt tydligare att SD-regeringen tycker att det är viktigare med skattesänkningar för höginkomsttagare än att ha en välfungerande välfärd och ett samhälle där medborgarna kan lita på att staten finns där de finns.

(Applåder)

Anf. 109 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag fortsätter där jag slutade, alltså med Statens servicecenters kontors egen hemsida. Där framgick det väldigt tydligt i svaren när

de frågade varför man besökt servicekontoret att det vanligaste var att man fått det i råd från en annan sektorsmyndighet eller från en familjemedlem. Man har alltså fått rådet från till exempel Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller Skatteverket att besöka ett servicekontor för att där kunna få den hjälp man faktiskt behöver.

De allra flesta hade först gjort ett försök att lösa sitt ärende på den digitala webbtjänsten, men misslyckats. En del i min frågeställning är också vad regeringen gör för att underlätta för personer som inte har denna förmåga. Ja, inte möjliggör man i alla fall för folkbildningen att ta över detta uppdrag, eller för att utbilda. Nu ser vi ju på område efter område att studieförbunden – till följd av att regeringen drar ned – också drar ned. Oftast sker detta i de mindre kommunerna, som ofta saknar statligt servicekontor.

Statsrådet hänvisar i sin skrivning också till Riksrevisionen, och Riksrevisionen har i samma rapport också tydliggjort att det finns besparingar i att lokalisera myndigheter utanför Stockholm. Det finns kostnadseffektivitet, eftersom du har en lojalare personal när du lokaliserar utanför stadsområdena.

Nu väljer regeringen aktivt att lägga över kostnaden från staten till att den enskilde själv ska ta kostnaden.

(Applåder)

Anf. 110 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Det tål att påminnas om att vi alltså har statlig närvaro runt om i Sverige. Det är ingenting som den här regeringen på något sätt ändrar på. Jag hörde Ida Ekeröth Clausson prata om flera besked om myndighetsflyttar tillbaka till Stockholm. Vad är det för hittepå? Vad är det för "flera besked"? Det kan vi få återkomma till i något fall.

När nya myndigheter bildas skulle de placeras utanför Stockholm, men den här regeringen har mer fokus på att minska antalet myndigheter. Vi vill ju inte bygga på en massa nya myndigheter. Det kan inte uteslutas att det kommer någon mer myndighet för att det behövs, men annars är inriktningen att minska antalet myndigheter.

Jag tycker att det många gånger blir lite väl stort fokus på var själva huvudkontoret ligger. Jag tycker att man ska kunna jobba med att vara verksam i olika delar, alltså att hela myndigheten inte behöver vara på ett ställe. Jag tänker exempelvis på en av mina myndigheter, Digg. Det är en myndighet som finns i både Sundsvall och Stockholm, för att nämna ett exempel. Det är mycket möjligt att fler myndigheter skulle kunna jobba på det sättet.

Vi ser nu också en väldigt stor utbyggnad av statlig närvaro i form av utökandet av rättsväsendet, Kriminalvården, Försvarsmakten och det civila försvar som bland annat påverkar länsstyrelserna. Detta är statliga jobb som kommer hela Sverige till del.

Jag fick också en direkt fråga om hur jag vill underlätta för dem som har svårt att använda och kanske i dag saknar mobilt bank-id av olika orsaker. När det gäller detta jobbar staten nu med – och de har kommit långt i arbetet – att ta fram en statlig e-legitimation. Man ska göra det både säkrare, tryggare och mer tillgängligt att kunna identifiera sig digitalt så att allt fler ska kunna göra detta.

Lars Isacson säger att regeringen inte har brist på pengar. Det känner jag nog rätt ofta att vi har. Jag skulle gärna ha några miljarder till att spendera på både det ena och det andra, men vi har inte en ousinlig källa som vi kan hämta pengar ur. Det är begränsade resurser även när det gäller pengar, också för den här regeringen.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Svar på
interpellationer

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2024/25:348 om sammanhållning och demokrati i EU

Anf. 111 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Matilda Ernkrans har frågat mig på vilket sätt jag har agerat för att skydda svenska intressen och EU:s demokrati i ljuset av det ökade inslaget av högnationalistiska och populistiska krafter i EU som inte vill EU-samarbetet väl. Hon vill också veta vad jag avser att vidta för åtgärder för att demokratiskydda EU och i förlängningen underlätta för EU att fatta viktiga beslut. Slutligen undrar Matilda Ernkrans vilka initiativ som kan förväntas från mig för att skydda medborgare, journalister, åklagare och andra individer som drabbas hårt av de auktoritära tendenserna i EU:s medlemsländer.

Låt mig inleda med att säga att medlemsländernas respekt för frihet, demokrati och de mänskliga rättigheterna är en förutsättning för att EU ska fungera. Alla medlemmar har av fri vilja åtagit sig att upprätthålla dessa EU:s grundläggande värden, som innefattar rättsstatens principer. Verkligheten visar att det ändå behövs aktiva insatser för att försvara dem. Som EU-minister har jag ett särskilt ansvar för att vi från svensk sida ger ett fullödigt bidrag till det.

Vi har olika verktyg, och grundläggande är den löpande rättsstatsdialogen, som engagerar kommissionen och alla medlemsstater. Den baseras på den årliga rättsstatsrapporten, som kommissionen tar fram med bidrag från regeringarna men också civilsamhällets organisationer. Inom ramen för dialogen måste vi alla – oavsett hur bra vi själva anser att det fungerar hos just oss – med jämna mellanrum ställa upp för granskning och utfrågning av våra ministerkollegor i rådet. Det är en bra ordning som understryker att rättsstaten är ett gemensamt ansvar för alla medlemsstater.

Från ett svenskt perspektiv är det naturligt att i det här sammanhanget betona vikten av oberoende fria medier och mediepluralism. Mediefrågorna hör också till de aspekter som får stort utrymme både i den årliga rapporten och i utfrågningarna. Jag hade senast vid allmänna rådets möte den 28 januari tillfälle att direkt med min ungerska kollega ta upp situationen för medier i Ungern och understryka vikten av oberoende journalistik för en fungerande demokrati.

EU har en betydande budget och fördelar avsevärda medel till medlemsstaterna. Ett effektivt verktyg är därmed att se till att inga EU-medel går till dem som åsidosätter rättsstatsprincipen och andra grundläggande värden. Vi har kommit en god bit på den vägen med hjälp av den generella villkorlighetsförordningen och andra instrument. Tillsammans med min finska EU-ministerkollega har jag uppmanat den nya kommissionen att

arbeta för att göra systemet heltäckande. Detta har fått bra gensvar både från kollegor i rådet och inifrån kommissionen.

Regeringen kommer också att säkerställa att Sverige förblir en aktiv part i de artikel 7-förfaranden som rådet hanterar och att vi deltar i principiellt viktiga mål i EU-domstolen som är av vikt för skyddet av demokratin.

En framtida utvidgning är en investering i vår egen säkerhet och i vårt välstånd. Samtidigt börjar och slutar kandidatländernas EU-närmande med skyddet av demokrati, rättsstaten och grundläggande rättigheter. Som EU-minister arbetar jag intensivt med EU:s framtidsfrågor, som i mycket handlar om att EU ska kunna fungera effektivt med fler medlemsstater.

Vid sidan om stora politikområden som jordbruk och sammanhållning och hur EU:s budget ska utformas säger det sig självt att EU:s förmåga att fatta beslut är en viktig aspekt. Det finns goda skäl för enhällighet som beslutsmodell på de relativt få områden där det gäller i dag, men i vissa fall finns det anledning till reform, exempelvis vad gäller beslut om EU-ståndpunkter om mänskliga rättigheter i internationella forum. Därtill är de problem som det innebär att sanktionsbeslut behöver omfattas av enhällighet en dagsaktuell erfarenhet, och regeringen stöder en ändring på det området.

Vid sidan av allt detta pågår mycket arbete, och vi väntar en mängd initiativ från kommissionen som anknyter till behovet av att försvara demokratin och vår sammanhållning. Det är frågor som engagerar hela regeringen, samtidigt som vår arbetsfördelning är sådan att statsråd som ansvarar för ett politikområde också hanterar de EU-frågor som rymts där.

Anf. 112 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! EU ska vara en union för demokratier. När vi i dag blickar ut över Europa ser vi att det finns krafter som inte vill EU väl.

I diskussionen om demokrati och rättsstatens principer i EU talar vi ofta om Orbán, hans parti Fidesz och den högernationalistiska regeringen i Ungern, som har kopplat ett järngrepp. Den ungerska regeringen har med sitt ledarskap visat att man inte drar sig för att sätta käppar i hjulet när det gäller stödet till Ukraina. Man legitimerar auktoritära ledare i Kina och Ryssland, och man blockerar sanktioner mot Ryssland som hade varit effektiva i arbetet mot Rysslands krigsföring mot Ukraina och Europa.

Det är dock inte bara Orbáns Ungern som skapar oro. Varje år publicerar EU-kommissionen sin årliga rättsstatsrapport, och i 2024 års rättsstatsrapport kunde vi läsa om bland annat Italien, som har fått omfattande kritik. De långtgående inskränkningarna i mediefriheten har fått det statliga public service-bolaget att beskriva en kvävande kontroll från regeringen, och journalister som kritiserat regeringen stäms. Åklagares oberoende från politiken ifrågasätts, och den nationalistiska Meloniregeringen har avskaffat lagar som enligt internationella konventioner är centrala för antikorrupsionsarbetet. Experter beskriver fortfarande korrupsionsnivån i Italien som hög.

Ett annat exempel är den populistiska och nationalistiska regeringen i Slovakien. Rättsstatsrapporten beskriver en stor oro över rättsstatsläget där. Man beskriver att journalisters säkerhet hotas, att mediepluralismen brister och att regeringen har avskaffat en särskild åklagarmyndighet som har arbetat mot korruption och ekobrott.

Det är alltså tydligt att rättsstatens principer och demokratin brister på flera platser i EU:s union och även i andra länder än dem vi vanligen diskuterar. Det är ett problem inte bara för Europas länder utan också för enskilda individer som åtalas, hotas, misshandlas och förlorar sina jobb. Ytterst drabbar de här auktoritära tendenserna människor på individnivå och resulterar i personliga tragedier.

Ett av de länder som tidigare var uppe för diskussion på det här området var Polen. Där var EU väldigt tydligt i sin kritik. Men nu har Polen visat att förändring är möjlig: Polen och den konservativa premiärministern Donald Tusk har nu stoppat det tidigare högnationalistiska styrets nedmontering av demokratin samt inskränkningen av medier och rättsstatliga myndigheters oberoende. Man har vänt Polen i en mer demokratisk riktning.

Polen har dessutom tagit på sig ledartröjan för att bygga Europa starkare och mer motståndskraftigt i en orolig tid. Fler ledare hade kunnat välja att göra som Donald Tusk. Det hade gjort det möjligt för EU som kollektiv att fatta viktiga beslut för att upprätthålla säkerheten, demokratin och respekten för rättsstatens principer.

EU-kommissionen har ju en avgörande roll i att vara drivande i arbetet för ett säkrare och mer demokratiskt Europa. Här har statsrådet en chans att som minister med ansvar för EU-frågor i den svenska regeringen vara med och driva på för att skydda demokratin i Europa. Jag undrar därför: Hur kommer statsrådet att driva på kommissionen och följa upp dess arbete för att öka takten och förbättra de demokratibrister vi kan läsa om i rättsstatsrapporten för 2024?

Anf. 113 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag tackar Matilda Ernkrans för frågorna. Jag kan inte nog instämma i att vår europeiska union inte bara är en geografisk union. Vi är en union som bygger på gemensamma värderingar och principer som vi måste slå vakt om varje dag i vårt arbete.

Jag är stolt över att vi i Sverige och i den här kammaren står väldigt eniga i en så grundläggande fråga som demokrati och rättsstat. Det är ett styrkebesked, för precis som ledamoten är inne på är världen utanför oss – inte minst utanför EU – inte fullt så enig om demokratins förtjänster. Vi ser hur Putin och den ryska regimen gör allt för att så tvivel och undergräva, motarbeta och på andra sätt slå ned på varje demokratisk yttring. Rättsstaten har målmedvetet monterats ned, den starkes rätt råder och korruption är maktens medel.

Jag håller helt med om att vi i Europa inte kan, och heller inte ska, andas ut. Demokratin förutsätter ett ständigt och robust försvarsarbete.

Jag beskrev i mitt tidigare svar några av de olika delar i detta arbete som faller på mig som EU-minister. Låt mig som svar på ledamotens fråga ytterligare inskräpa betydelsen av det här arbetet.

Jag deltar regelbundet och aktivt i den löpande rättsstatsdialogen. Detta är i grund och botten ett verktyg för att medlemsstaterna ska utvärdera varandra och utbyta erfarenheter, framhäva brister eller lyfta fram goda exempel. Man kan säkert ha en mängd olika åsikter om hur denna dialog fungerar, men det är en viktig dialog. Det faktum att medlemsstater i ordnade former kan ta upp demokrati- och rättsstatsfrågor sinsemellan är en styrka. Det är också vårt sätt att bevaka hur utvecklingen ser ut i de olika medlemsländerna. Som jag var inne på tidigare hade jag vid det senaste

rådsmötet anledning att ställa ganska tydliga och skarpa frågor till – och ha en dialog med – min ungerska kollega, inte minst kopplat till frågor som rör mediefrihet.

En annan aspekt är förhandlingarna om EU-budgeten, som också ligger inom mitt ansvarsområde som EU-minister. Att rättsstatens principer ligger som en grundplatta för alla utbetalningar är en självklarhet för regeringen. Därför tog vi tillsammans med Finland ett initiativ som syftar till att stärka den kopplingen i nästa budget, på fler sätt än vad som gäller i dag. Det är i sammanhanget positivt att den kommissionär som har ansvar för budgeten har fått ett tydligt uppdrag att utforska detta. Jag har fört personliga samtal med både kommissionen och kollegor om det här, och jag bedömer att det finns ett brett stöd för denna idé. Regeringen kommer naturligtvis att fortsätta arbeta för detta.

Sverige är också en stark och konsekvent röst för rättsstatens principer och demokrati i EU-domstolens olika förhandlingar. Jag kan försäkra kammaren att både jag själv och de många oerhört kompetenta medarbetare som finns på Regeringskansliet arbetar mycket målmedvetet med allt detta. Det är, som jag sa inledningsvis, ett styrkebesked att också vi i denna kammare är överens om betydelsen av det här arbetet. Vår union vilar som sagt inte bara på geografiska gränser utan ytterst på principer om demokrati och rättsstat, och det måste vi slå vakt om.

Anf. 114 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Det är bra att ministern håller med mig om vikten av att demokratiska och rättsliga principer upprätthålls i EU. Om ministern känner att hon behöver mer stöd för att höja takten avsevärt i det fortsatta arbetet är det någonting som vi gärna ger stöd till; det vill jag vara väldigt tydlig med. Mycket har gjorts, men min poäng är att mer behöver göras. Dessa frågor måste drivas med full kraft.

I en orolig tid som präglas av krig och konflikt är det viktigt att vi kan garantera säkerheten och tryggheten för EU-medborgarna i vår union. Brister i rättsstatens principer och förtryck från nationella regeringar av journalister, åklagare och domare är som sagt en fråga om trygghet och säkerhet. Det gäller också de EU-medborgare som drabbas av godtyckliga beslut från myndigheter och domstolar och politisk propaganda genom statliga nyhetskanaler.

Rättsstatsrapporterna har visat att det finns behov av att mer görs. Jag menar att det är statsrådets uppgift, som minister i ett land som har en lång tradition av att stå upp för rättsstatens principer och demokrati, att med kraft driva frågan i EU-sammanhang och göra mer. EU ska i alla delar vara en union för demokratier. Inom EU-samarbetet måste vi kunna garantera våra medborgare att det finns tillförlitlighet och att det i alla EU:s medlemsländer finns ett rättvist domstolsväsen som står fritt från politisk påverkan. Vi måste kunna garantera att det finns medier som tillåts granska makten kritiskt.

Men, fru talman, EU:s interna demokratiska status påverkas ju också utifrån och av sådant som sker utanför Europa. En av världens just nu mest kontroversiella män, Elon Musk, använder digitala plattformar för att sprida budskap som ställer grupp mot grupp och har en mycket splittrande retorik.

I dag är det en vecka sedan den fruktansvärda massskjutningen i Örebro. Även om vi ännu inte känner till motivet – polisen måste få fortsätta sin utredning – kan vi se vilka som mördades. Vi vet att inget gott kommer av att ställa grupp mot grupp eller av att hetsa och hata. Vi måste få stopp på det.

Musk har visat särskilt stöd för till exempel högnationalistiska Alternativ för Tyskland. Det är ju valtider i Tyskland, och det diskuteras nu om Musk har begått ett brott mot EU:s lagar om att skydda medlemsländernas valprocesser inom ramen för Digital Services Act.

Behovet av robusthet och stabilitet i Europas demokratiska och rättsliga system är större än någonsin. För att klara av yttre påverkan krävs att rättsväsendet, medierna och de demokratiska institutionerna är starka. Den demokratiska statusen i EU:s medlemsländer angår oss alla, och såväl Sverige som andra länder måste driva på för att göra mer och se till att kommissionen nu tillämpar de egna lagarna för att skydda medborgare också på digitala plattformar. Det är ju människorna i EU:s medlemsländer som ska bestämma utgången i demokratiska val, inte världens rikaste och mest kontroversiella man från andra sidan Atlanten. Han bygger inte samhällsgemenskap för någon.

I ljuset av detta vill jag återigen säga följande: Om det är så att statsrådet och regeringen känner att de behöver mer stöd för att på ett mer grundläggande sätt – i handling och inte bara i ord – kunna vara en drivande kraft i EU för att driva på och upprätthålla EU:s lagar för att demokratiskydda EU vill vi ge allt vårt stöd till detta.

Anf. 115 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Jag tackar Matilda Ernkrans för stödet. Jag kan trygga ledamoten med att Sverige och jag själv som statsråd är en stark röst i alla EU-sammanhang för att ytterligare stärka rättsstatens principer. Om något är det Sverige som ligger i framkant i detta, inte minst inför kommande budgetförhandlingar. Sverige vill kanske gå längst av alla länder och vill väldigt tydligt – och i alla delar – koppla krav på rättsstatens principer till varenda krona som betalas ut från EU-budgeten.

Jag tycker att det är alldeles utmärkt att vi är överens om detta. Det finns som sagt all anledning för oss som verkligen står upp för dessa principer att stå enade. Världen utanför ser ju ut som den gör, och det finns många som snarare försöker att montera ned detta.

Låt mig, apropå det ledamoten tog upp, konstatera att yttrandefrihet gäller för mig, för ledamoten Ernkrans och givetvis också för en person som Elon Musk. Samtidigt har vi alla ett ansvar för att inte sprida felaktig eller vilseledande information. Jag som statsråd är naturligtvis extra varsam när det gäller att kommentera andra länders val. Det tycker jag i grund och botten att alla behöver vara, av uppenbara skäl.

Det är såklart ytterst kommissionen som har till uppgift att säkerställa att EU-rätten, inklusive Digital Services Act och Digital Markets Act, efterlevs. Ytterst behöver jag alltså överlåta till kommissionen att göra den bedömningen.

När det gäller frågan om hur vi ska förhålla oss till de stora plattformarna på nätet var Sverige ett av de länder som var drivande för att få till en ordning som innebär att det som är olagligt offline också är olagligt online. Plattformar har ett ansvar att säkerställa att desinformation eller

andra påverkanskampanjer som tar sikte på vår demokrati och vår rättsstat inte får fäste. Detta är en självklarhet och någonting som regeringen arbetar aktivt med i olika sammanhang.

För att återkomma till vad som görs i övrigt kan jag konstatera att det nu finns skäl att uppmärksamma många av kommissionens olika initiativ. Regeringen är såklart väldigt aktiv i arbetet. Kommissionen har länge varit aktiv när det gäller rättsstatens principer. År 2020 lade man fram handlingsplanen för europeisk demokrati. År 2023 lade man fram paketet för försvar av demokratin.

Som en del av kommissionens politiska riktlinjer för den nyss inledda mandatperioden har Ursula von der Leyen nu aviserat ett projekt för europeiskt demokratiförsvar. Enligt vad vi förstår kommer det att inkludera gemensamt arbete mot otillbörlig påverkan och manipulation av information. Vi tror att kommissionen har hämtat en hel del inspiration från det arbete mot desinformation som Myndigheten för psykologiskt försvar bedriver i nära samarbete med andra berörda svenska myndigheter.

När det gäller lagstiftning vill jag särskilt lyfta fram tre rättsakter som ska bidra till att skydda demokratin.

För det första vill jag nämna DSA, Digital Services Act, som vi var inne på tidigare. DSA handlar om att ställa krav på de digitala plattformarna att värdera och hantera risker för desinformation och se till att algoritmer inte används på ett manipulerande sätt. För det andra har vi förordningen om politisk reklam, som ska underlätta för väljare att förstå vad som är politisk reklam och vem som ligger bakom den. Slutligen har vi den europeiska mediefrihetsförordningen, som ska börja tillämpas i augusti. Här tar vi för första gången gemensamt tag i frågan om att skydda medietjänsternas mångfald och oberoende.

Det finns alltså inget alexanderhugg i sammanhanget. Ingen enskild reform kommer att lösa detta, utan vi gör ett kontinuerligt och idogt arbete tillsammans varje dag inom medlemsstaterna, mellan medlemsstaterna och i dialog med kommissionen och EU:s andra institutioner för att verkligen säkra rättsstatens principer.

Anf. 116 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Sverige har en lång tradition av ett starkt arbete för demokrati och rättsstatens principer, så det är bra om vi kan inspirera andra i detsamma. Men det är viktigt inte minst för tilltron till EU-samarbetet och för tryggheten för EU:s medborgare att Sverige driver på kommissionen att pröva en EU-lag som utmanas. EU kan stifta många tjugiga lagar men måste också vara berett att följa dem och pröva dem när de utmanas, även när det är av en av världens rikaste och mest kontroversiella män som agerar i samklang med USA:s nyvalda president. För tilltron till EU måste vi våga stå upp för detta.

Det svensk-finska initiativet att skriva brev till kommissionen var klokt och bra. Men för tilltron till Sveriges arbete är det viktigt att statsrådet följer upp vart brev tar vägen och var initiativ landar. Just nu verkar det ha försvunnit i EU:s byråkrati, vilket i så fall vore olyckligt. Brev och initiativ i all ära, men man måste också lägga kraft bakom orden och se till att det även blir handling.

Återigen: Om det behövs ger vi regeringen allt vårt stöd till ett starkare arbete för att demokratiskyddet EU och EU:s medborgare.

Prot. 2024/25:68
11 februari

Anf. 117 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Det finns ingen anledning att ge sken av att vi är av olika åsikt här i talarstolarna. Det är oerhört viktigt att vi arbetar för att stärka rättsstatens principer varje dag. Sverige betraktas snarast som ett föredöme i detta, och vi driver hela tiden arbetet framför oss.

För bara en vecka sedan hade jag ett möte med ansvarig kommissionär för budgetfrågor och tog då upp frågan om kopplingen mellan rättsstatens principer och samtliga EU-medel. Det är uppenbart att det finns ett stöd för att gå i denna riktning, och här finns ett uppdrag till ansvarig kommissionär att just utforska detta spår – detta för att ta ett konkret exempel där jag har goda förhoppningar om att vi kan röra oss i denna riktning.

Jag delar bilden av att dessa frågor är oerhört viktiga både inom unionen och för alla länder som knackar på EU:s dörr och vill bli medlem. Redan i detta skede ser vi hur de utsätts för omfattande desinformationskampanjer och hybridattacker. Det är oerhört viktigt att vi också hjälper dessa länder att hantera detta, för vi kan räkna med att attackerna och hoten kommer att bli ännu större ju närmare EU de kommer. Vi såg det i Moldaviens presidentval och folkomröstning om EU, och vi kommer att se det på fler håll, inte minst hur Rysslands hybridangrepp intensifieras.

Vi kommer definitivt att få anledning att återkomma till dessa frågor, även om vi arbetar med dem aktivt varje dag. Men det är som bekant så att fred och frihet måste vinnas varje dag både i vår union och i de länder som vill närma sig samarbetet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Proposition

2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg

Redogörelse

2024/25:VPN1 Verksamhetsredogörelse för Valprovsnämnden 2024

§ 18 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 10 februari

2024/25:405 Sveriges varumärke och dess påverkan på näringslivet

av Johnny Svedin (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

Svar på
interpellationer

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 februari

2024/25:769 Centralisering av myndigheter

av *Fredrik Olovsson* (S)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

2024/25:770 Behandling av kontantutredningen

av *Ingela Nylund Watz* (S)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 21.34.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till ajourneringen kl. 12.09,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 14 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 34 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.52,

av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 69 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 106 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

§ 1 Minnesstund	1
Anf. 1 TALMANNEN	1
Ajournering	2
Återupptaget sammanträde	3
§ 2 Justering av protokoll	3
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	3
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	4
§ 5 Riksdagens arbetsformer	4
Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU14	4
Anf. 2 HANS EKSTRÖM (S)	4
Anf. 3 MARTIN WESTMONT (SD)	5
Anf. 4 ULRIK NILSSON (M)	6
Anf. 5 JESSICA WETTERLING (V)	8
Anf. 6 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	9
Anf. 7 MALIN BJÖRK (C)	10
Anf. 8 MALIN DANIELSSON (L)	11
Anf. 9 JAN RIISE (MP)	12
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)	14
§ 6 Svar på interpellation 2024/25:335 om Försvarsmaktens hantering av psykisk ohälsa bland värnpliktiga	14
Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	14
Anf. 11 ADRIAN MAGNUSSON (S)	15
Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	16
Anf. 13 ADRIAN MAGNUSSON (S)	17
Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	18
Anf. 15 ADRIAN MAGNUSSON (S)	19
Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	20
§ 7 Svar på interpellation 2024/25:329 om rekrytering av barn och unga på LSS-boenden	20
Anf. 17 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	20
Anf. 18 ANNA WALLENTHEIM (S)	22
Anf. 19 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	23
Anf. 20 ANNA WALLENTHEIM (S)	23
Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	24
Anf. 22 ANNA WALLENTHEIM (S)	25
Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	26
§ 8 Svar på interpellation 2024/25:330 om näringsförbud när man begår brott	26
Anf. 24 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	26
Anf. 25 PEDER BJÖRK (S)	27
Anf. 26 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	28
Anf. 27 PEDER BJÖRK (S)	28
Anf. 28 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	29
Anf. 29 PEDER BJÖRK (S)	30
Anf. 30 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	31
§ 9 Svar på interpellation 2024/25:338 om eftersupning	31
Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	31

Anf. 32	GUSTAF LANTZ (S)	32
Anf. 33	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	33
Anf. 34	GUSTAF LANTZ (S)	34
Anf. 35	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	35
Anf. 36	GUSTAF LANTZ (S)	35
Anf. 37	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	36
§ 10	Svar på interpellation 2024/25:351 om delgivning och	
	preskription av brott	36
Anf. 38	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	36
Anf. 39	TERESA CARVALHO (S)	37
Anf. 40	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	38
Anf. 41	TERESA CARVALHO (S)	39
Anf. 42	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	40
Anf. 43	TERESA CARVALHO (S)	40
Anf. 44	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	41
§ 11	Svar på interpellationerna 2024/25:307 och 322 om	
	tidsplan för Arbetsskadeutredningens förslag	42
Anf. 45	Statsrådet ANNA TENJE (M)	42
Anf. 46	ÅSA ERIKSSON (S)	43
Anf. 47	JESSICA RODÉN (S)	44
Anf. 48	ARBER GASHI (S)	45
Anf. 49	SANNE LENNSTRÖM (S)	45
Anf. 50	CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	46
	(forts.)	46
	Ajournering	47
	Återupptaget sammanträde	47
§ 11	(forts.) Svar på interpellationerna 2024/25:307 och 322	
	om tidsplan för Arbetsskadeutredningens förslag	47
Anf. 51	Statsrådet ANNA TENJE (M)	47
Anf. 52	ÅSA ERIKSSON (S)	48
Anf. 53	JESSICA RODÉN (S)	49
Anf. 54	ARBER GASHI (S)	49
Anf. 55	SANNE LENNSTRÖM (S)	50
Anf. 56	CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	50
Anf. 57	Statsrådet ANNA TENJE (M)	51
Anf. 58	ÅSA ERIKSSON (S)	52
Anf. 59	JESSICA RODÉN (S)	53
Anf. 60	Statsrådet ANNA TENJE (M)	53
§ 12	Svar på interpellation 2024/25:336 om barnfamiljernas	
	ekonomiska situation	54
Anf. 61	Statsrådet ANNA TENJE (M)	54
Anf. 62	SANNE LENNSTRÖM (S)	54
Anf. 63	IDA EKEROTH CLAUSSEN (S)	56
Anf. 64	DANIEL PERSSON (SD)	56
Anf. 65	ARBER GASHI (S)	57
Anf. 66	LOUISE THUNSTRÖM (S)	58
Anf. 67	SOFIA AMLOH (S)	59
Anf. 68	Statsrådet ANNA TENJE (M)	60
Anf. 69	SANNE LENNSTRÖM (S)	61
Anf. 70	IDA EKEROTH CLAUSSEN (S)	62

Anf. 71 DANIEL PERSSON (SD).....	63
Anf. 72 ARBER GASHI (S).....	63
Anf. 73 LOUISE THUNSTRÖM (S)	64
Anf. 74 SOFIA AMLOH (S).....	64
Anf. 75 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	65
Anf. 76 SANNE LENNSTRÖM (S)	66
Anf. 77 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	66
§ 13 Svar på interpellation 2024/25:339 om	
kompetensförsörjning inom vård och omsorg	66
Anf. 78 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	66
Anf. 79 MARIE OLSSON (S).....	68
Anf. 80 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	69
Anf. 81 MARIE OLSSON (S).....	70
Anf. 82 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	71
Anf. 83 MARIE OLSSON (S).....	72
Anf. 84 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	72
§ 14 Svar på interpellation 2024/25:355 om hela landets	
välfärd.....	73
Anf. 85 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	73
Anf. 86 EVA LINDH (S)	74
Anf. 87 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	74
Anf. 88 EVA LINDH (S)	76
Anf. 89 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	76
Anf. 90 EVA LINDH (S)	77
Anf. 91 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	78
§ 15 Svar på interpellationerna 2024/25:360, 366 och 376 om	
nedläggning av statliga servicekontor	79
Anf. 92 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	79
Anf. 93 LARS ISACSSON (S).....	80
Anf. 94 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S)	80
Anf. 95 ISAK FROM (S)	81
Anf. 96 KRISTOFFER LINDBERG (S)	82
Anf. 97 LINUS SKÖLD (S).....	83
Anf. 98 PETER HEDBERG (S).....	84
Anf. 99 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	84
Anf. 100 LARS ISACSSON (S).....	85
Anf. 101 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S)	86
Anf. 102 ISAK FROM (S)	87
Anf. 103 KRISTOFFER LINDBERG (S)	88
Anf. 104 LINUS SKÖLD (S).....	88
Anf. 105 PETER HEDBERG (S).....	89
Anf. 106 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	89
Anf. 107 LARS ISACSSON (S).....	90
Anf. 108 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S)	91
Anf. 109 ISAK FROM (S)	91
Anf. 110 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	92
§ 16 Svar på interpellation 2024/25:348 om sammanhållning	
och demokrati i EU	93
Anf. 111 Statsrådet JESSICA ROSENCRAANTZ (M).....	93
Anf. 112 MATILDA ERNKRAANS (S)	94

Anf. 113 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	95
Anf. 114 MATILDA ERNKRANS (S).....	96
Anf. 115 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	97
Anf. 116 MATILDA ERNKRANS (S).....	98
Anf. 117 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	99
§ 17 Bordläggning.....	99
§ 18 Anmälan om interpellation	99
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar	100
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 21.34.	100